

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Február 4.

5. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

V.

És ezzel végeztünk a második reformált zsinat első ülészakának történetével, legalább a mennyire saját szempontunkból bírálatot kívántunk lefolyásával és tárgyalásaival szemben gyakorolni. E bírálat végrehajtásában igaz és mély meggyőződés vezérelt bennünket. Lehet, sőt bizonyos, hogy lesznek, a kik kifejtett nézeteinkkel nem értenek egyet. Talán, némelyek túlhajtásnak fogják ítélni egy s más kifejezett aggodalmunkat. E két tekintetben, megjegyezzük, hogy a protestántizmusnak éppen az eltérő nézetek és meggyőzések szabad kifejtése, küzdelme és ellentétezése a lényege. Majd idővel, győz a jobb s a kit a történet talán megcáfol, ha azzal vigasztalhatja magát, hogy igaz meggyőződése és szent törekvése vezette küzdelmében: még vereségét is nyugodt lelkiismerettel nézheti majd. A mi pedig azt a megjegyzést illeti, hogy kifejtett aggodalmaink túlhajtottak, erre nézve is bizzuk az igazságtételt a jövőre, de azt hisszük, az igazságérzők helyeslése közt, és kijelentjük ismételtén, hogy igenis, erdélyi alkotmányunk egyik gyökér-szálát támadta meg a mostani zsinat, a múlt zsinaton kötött kétoldalu szerződés egyoldalú ignorálásával akkor, a midőn az erdélyi presbiteriumoknak, a zsinati képviselők választásának jogával, oly funkciót juttatott részébe, a melynek jogtörténelmi előzménye egyáltalán nincs, s a melynek az ügyhez méltó módon s jelentőségének megfelelő értelemben, az előbb kifejtett okoknál fogva, per absolute meg nem felelhetnek.

De hát, mundus se expediet, s hisszük isteniünket, hogy ezt a holttetemet majd kilöki magából erős organizmusa az erdélyi egyházkerület élő szervezetének.

Hagyva tehát, hogy temessék el a holtak a maguk halottaikat, térjünk pár szóval a jövőre,

a március 9-ikén ismét megnyitandó zsinati ülészaknak, az előmunkálatok rendjén, főadatául válandó nevezetesebb reform-kérdéseire.

Első helyet foglal el ez életbe vágó, a tervezett nagyobb szabású reformok között, az alkotmányunk rendszerébe beillesztendő közigazgatási bíraskodás intézménye.

Az első zsinat, hála isten, törvénybe iktatá immár, a törvényhozás, az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elkülönítésének igazi demokrat alkotmányos és ehhez képest: protestáns elvét. De nem tette meg azt a minden modern alkotmányban nélkülözhetetlen distinkciót, a melylyel még a magyar állam is adós a magyar nemzetnek és a jogállam-eszmének, s a mely, az egyházi életről szólva, a fegyelmi és közigazgatási bíraskodás elkülönítését is megköveteli, első sorban éppen azoknak a mindig sürgősen eldöntendő és megoldandó kérdéseknek érdekében, a melyek eddig szintén az évenként csak egyszer összejövő fegyelmi főtörvényszék elé tartozva, éppen ezért, késedelmes elintézést nyertek, és a melyek csak két s bármikor összehívható fórumra szorítva, jövőre gyors orvoslást fognak nyerni az egyház vitás közigazgatási kérdéseinek gyors ellátása által.

A konvent elejtette ugyan az előkészítő nagybizottság amaz egészséges tervét, melyben a fegyelmi és közigazgatási bíraskodás funkciót két-két külön bíróságra óhajtotta bizni, s e helyett, egyetlen bíróságot akar, mindkét alsó fórumon, alkottatni, de természetesen, külön hatáskörrel, külön eljárási formák szerint s külön ítélkezési határozmányok alapján. Ám, a lényeg nem abban rejlvén, hogy éppen kik és külön testületben ítéljenek a közigazgatási vitás esetekben, hanem abban, hogy a fegyelmi és közigazgatási esetek különböző természetének megfelelően, az eljárás és az ítélkezés más és más legyen a két bírósági funkció körében: azt a formalis módosítást, melyet a konvent, a nagy-

bizottság eredeti tervétől eltérve, saját munkálataiban ajánl, a lényegét nem érinti s így a legnagyobb elismeréssel lehet és kell e mélyreható reformot, a közigazgatási biráskodás elvének törvénybe iktatását, üdvözlőnk.

Bármily sajnálatos tapasztalatokat tettünk is zsinatunk múlt ülészakának eseményeiben arra nézve, hogy a reform-párt, kompakt, biztos és nagy többsége mellett is, a félelmeskedés, a megalkuvás lejtőjén, egyik-másik immár eldölt kérdésnél, mily messzire engedte magát, isten tudja, miért, tolatni: azért mégis bizunk istenünkben, hogy ennél a reformnál, melynek hiánya a konventi tárgyalásokat eddig annyira elnyújtotta, sokszor tévedésekbe, sőt ellenmondásokba is juttatta, az érthetetlen kishitűség nem fogja erejét és akaratát megbénítani s ezzel az ezüst tányéron kínált arany-alma áron vett alkalmat elszalasztani, egyházunk kárára, ha nem is vesztére!

Szász Béla.

„Ubi est; quid est ecclesia?”

(Folytatás.)

Ezzel szemben, teljes joggal kérheti a protestantizmus: de hát, e szerint, hol van az az egy, egyedül üdvözítő róm. kath. egyház? Mi az? S mennyiben keresztyének a róm. katolikusok? Mert, ha csakugyan az a Krisztus által alapított egyház, mely az általa szuverén hatalommal felruházott előljáróságban jelent meg: akkor ki alapította az előljárók és alattvalók egyesült társaságát, melyet hasonlatosképpen egyháznak neveznek? Ez az egyház tartalomban, minőségben egy és ugyanaz-e, mint amaz? Krisztus bizonyosan nem alapította, szerintök is az apostolok alapították; ha így van, akkor hiányoznak belőle azon kritériumok, melyek az általa alapított egyház lényegéhez tartoznak, tehát, vagy nem egyház, vagy ha ezt is egyháznak veszik, akkor a róm. kath. egyház körén belől is két egymástól lényegesen különböző egyházat kénytelenek elismerni s így önmaguk bizonyítják be, hogy az ő egyházuk nem egy és egyetemes; ha pedig egyházuknak egységet és egyetemességet követelnek, akkor vagy megszűnik a hierarkhia és laikusok közötti különbség, vagy az előljárók és alattvalók egyeteme nem egyház, hanem valami egyéb, de semmi esetre sem Krisztus által alapított egyház. És ha a Krisztus által alapított egyház és keresztyénség egy és ugyanaz, akkor csak a hierarkhia képviseli a keresztyénséget, az keresztyén, a laikus nem az, s csak annyiban tarthat igényt e nevezetre, mennyiben a hierarkhia fegyelme, felügyelete, vezetése alatt van: ad normam, pásztor és birkanyáj, melyek egygyé soha sem válnak. Szomorú keresztyénség! Cél- és tartalom nélküli egyház, mely tényleg nem, csak mint egy elvont, transcendens fogalom létezik; hierarkhia, ultramontanizmus, róm. kath. egyház csak a dogmák holt betűi között bujkálnak s mind azon törekvések, irányzatok, melyek ama nevek alatt kísértének, az átalakuló keresztyénség

végso nyögései, utolsó erőfeszítései. A mennyei vőlegény szűz menyasszonya végelgyengülésben szenved.

Azt hiszem, igazságot szólok, midőn azt mondom, hogy az egész mindenségben, mióta létezik, eleitől fogva ugyanazon törvények, ugyanazon eredménnyel uralkodtak, melyek ma is uralkodnak. A nap, hold, csillagok, ég és föld ma is annak engedelmeskednek, kinek engedelmeskedtek sok ezer esztendővel ezelőtt, azoknak életfolyamára soha semmiféle hatalmasság valami önkényes csoda által befolyást nem gyakorolt, azt nem zavarta, irányából ki nem térítette, maga szabadjára sem hagyta, mint a deizmus állítja; sőt, éppen ama változhatatlan törvény szerinti fejlődési folyamatban ismertette és dicsőítette meg magát a hatalmas isten, mint a theizmus tanítja. Már hogy ezt a törvényt s ennek jelenségeit miként fogták fel, a földet tekenős-békára állították-e, a napot alagúton bujkáltatták-e, avagy a nap-istent szekerezettették-e a szférák harmóniájában, még Kopernikus szerint is a bolygók a különböző hangokat soprán, tenor, bassus, stb. fújták-e: ezek és ezekhez hasonló számtalan felfogás amaz örök érvényű törvények változatlanóságát meg nem zavarták, azok megmaradtak ugyanazoknak, csak az emberi felfogás változott irányukban; a villám ma is az, a mi volt Homer idejében, csak hogy nem Vulkán készíti földalatti műhelyében, hanem az ember fogja meg s kényszeríti bizonyos munkák végzésére.

Nincs különben ez az ember és emberiség történelmi fejlődésében. Fizikai, szellemi, értelmi, vallás-erkölcsi élete ugyanazon törvényeknek hódol, melyek vezettek őszülőnket is; csodának, természetfelettségnek sehoi semmi helye. Majmoktól származunk-e, a Deukalion és Pyrrha hátravetett kövei elevenülnek-e meg, földből teremtette-e isten Ádámot s az ő oldalbordájából formálta-e Évát: mind ez és ezekhez hasonló elméletek meg nem változtatták, az ezután jövők sem fogják megváltoztatni azon törvényeket, melyek az ember fizikai, szellemi, értelmi, vallás-erkölcsi életfolyamában eleitől fogva működtek és működnek. Az, a mit a vallások története csodának nevez, mintha isten valami különös, őnhatalmu eljárással elegyedtett volna az emberiség fejlődésének menetébe; mintha rendkívüli módon jelentette volna ki a maga akaratját: csak az emberi értelem azon korlátolt felfogása, a szív azon határtalan vágyódása, mely a föld nyomasztó viszonyai, ellenmondásai között, az anyag rabláncából tiszta, szellemi élet után sovárog, mely éhezi és szomjuhozza az igazságot, keresi a tökéletességet, epekedik az örökélet után, hogy a zavartalan boldogságban elérje élete célját. És ha nemesebb természetének megfelelőleg megtalálja azt a forrást, melyből szomjuságát enyhítheti, mintegy csodának, isten rendkívüli adományának, isteni kijelentésnek tekinti annak felbuzogását. Így az isten szeretetét, gondviselő, kormányzó hatalmát nem tudja másként gondolni, minthogy isten Ábrahámhoz, Izsákhhoz, Jákobhoz szól az ő angyalai által, Mózesnek a csipkebokorban, a prófétáknak közvetlenül, a hierarkhiának a testté vált logosban, a társadalmi embernek a hierarkhia által szól és mind ezek csodával, természetfeletti módon történnek. Az egész hierarkhia-rendszer, maga a róm. kath. egyház és a róm. kath. keresztyénség a logos eszméjén épült fel. Csak a gnozis talaján fejlődhetett ki az a nézet, hogy a keresz-

tyénség, mint eszme, örök időktől fogva, természetfeletti magasságban, istenben volt, maga az isten volt; az idő teljességében azonban kivált istenből, (tehát az isten változáson ment át) mint isten a Krisztus személyében földre szállott, mint üdv-intézmény; Krisztus azonban, miután a magisztrátusi szervezete előjáróságra bizta ezt az üdv-intézményt, visszatért atyjához (tehát, isten visszanyerte ez által lenyegét), de a róm. kath. egyházat, mint keresztyénséget, abban a szuverén hatalmu területben beplántálta a földre. Ezt, a mi a hitet illeti, épp úgy lehet hinni, mint azt, hogy az Eiffel-torony Eiffel megtestesült akarata, Eiffel, mint ember, az ő lelkének megtestesült akarata; s minthogy az ő lelke isteni szikra, istentől van, s mint ilyen öröktől fogva való, tehát az Eiffel-torony is öröktől fogva létezett, s mintegy csoda által szállott a földre, és a kik abba bemennek, vagy felmásznak rá, részesülnek az Eiffel érdemeiben, az ő dicsőségében: mondom, mindezt tekintély szavára el lehet hinni, de megérteni nem. Érzem és tudom, hogy e hasonlat sántit, nem sokat bizonyít, de az ultramontanizmus álláspontjára némi világot vet, valamint azon panaszukra is, hogy az emberek vallástalanok, átheisták, egyháziatlanok, megtagadták Krisztust, stb. stb. Ha így van, azon csodálkozni, nem lehet, sőt igen természetes, mert a róm. kath. egyház önmagában éppen úgy nem teljes keresztyénség, mint akár a szakadár, akár az eretnek-felekezettek egyháza nem az, hanem a keresztyén elvnek csak egy működő organuma, épp úgy, mint ezek. A teljes keresztyénség mind azoknak s azokon kívül sok más tényezőnek közreműködésével fokozottan fejlődő vallás-erkölcsi életjelenség, organizmus. Az a vallás-erkölcsi életelv, mely a keresztyénségben működik, Krisztussal lépett a világba, de nem mint valami lebegő eszme, hanem az ember vallás-erkölcsi természetének örök és változhatatlan törvényei szerint; annak vallási oldalát a hegyi beszéd makarizmusában, erkölcsi tartalmát pedig a zsidó törvény magyarázatában tünteti fel; egész élete, minden cselekedete, összes tanítása az ember vallás-erkölcsi természetének mélységeiből örök és változhatatlan törvények szerint fakadnak; ő nagyon távol állott attól, hogy akár ő, akár az általa kifejezésre jutott keresztyén életelv egy érthetetlen csoda legyen; ő csak vallás-alapító, sem az egyházat, sem a keresztyénséget nem ő alapította; jól lehet mindkettőben működött és működik az ő vallása, mint életelv. (Folytatása következik.)

Horváth István,
bükösi ev. református pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, jan. 17. 18.

(Folytatás).

A diósadi és sarmasági egyházközségek, törvényes szempontból, elégtelen felekezeti iskolájukat állandókká óhajtanák átalakíttatni.

Diósadon a lsz. 1558. ev. ref. 1314; tk. 293. tsz. 173; tanító egy, s-tanító 1. M-Baksán l. e. lsz. 25. tk. 3, tanító 1. (Diósadi k.-tanító javadalma 440 frt. 48 kr., segéd-tanító nem tudható M-Baksán tanítóé 310 frt. 97 kr. Sarmaságon lsz. 1103. ev. ref. 1085; tk. 195, tsz. 131; kántor-tanító javadalma 223 frt. 77½ kr.

Ez igen kedvezőtlen adatokhoz képest, az Ig.-Ta-

nács engedélyezi mindkét egyházközségnek az állami iskola berendezése iránti kezdeményező lépések megtételét, a végeldöntés, természetesen, hatóságunkat illetően.

A titkári állomásra beérkezett öt folyamodvány előterjesztése, illetőleg, a titkárnak, a közgyűlés jóváhagyásának fontartásával, leendő megválasztása napirendre tűzetvén, a többé-kevésbé érdemes folyamodók közül egy értelemmel Márkus János, szolnok-dobokamegyei nyugalmazott főügyész választatott meg, fölhevátván, hogy f. é. február elsejével foglalja el állását. Isten hozza s vajha, e nagy terhekkel és felelősséggel járó oly fontos tisztelet a velejáró kötelességek jelentőségéhez mért sikerrel tölthesse be!

Egyik helybeli lapocská, szokásos feszítő modorában, t. Szász Károly, ny.-szeredai pap aára is mindenféle súlyos vádakat kürtölt világgá s főt. püspök aa. közölvén e merész kalumniator firkaát az esperessel, ez a papi özvegy-árvai gyámintézet pénztárnokának kimutatásával föltüntette, hogy nevezett aa. mennyivel tartozik ez alapnak, jelezve egyfelől azt, hogy a hátrálékok befizetésére az adós, záros határidő kitűzése mellett, már fölszóltatott, másfelől azt, hogy a jellembe vágó hírek csak is koholmányok. Az Ig.-Tanács tudásul vette az esperes jelentését, elvárva a záros határidő leteltével, a további fölterjesztést.

A bágyoni anya- és aranyos-rákosi l.-egyházközségek papi és kántori részben módosított díjlevelek jóváhagyattak.

Egy nagy-klopotivai vegyes-házasságból született, törvény szerint, ref. gyermeket a gör. keleti hitű oláh pap elkeresztelvén, s anyakönyvi átírását sem teljesítvén, az e miatt megindított törvényes keresetben az első törvényszéki forum szigoruan, a második valamivel enyhébben ítelt, a kir. kuria pedig éppen fölmentette a vádlottat, mint mondá, mert a tett elkövetésekor (1889. dec.) az 1890. február 26-diki kultuszminiszteri rendelet még nem jelent vala meg. A pap, az esperes útján, most útasítást kér, mert a tettes oláh pap mind gúnyolódik velök, mire az Ig.-Tanács elrendelte az idézett miniszteri rendelet értelmében való eljárást.

Mátisfalva és Márkosfalva, politikailag immár teljesen egygyeolvadt községek egyházközségei már régóta tervezik az egybeolvadást, a minek kivételére most az az alkalom kínálkozott, hogy a márkosfalvi pap felefizetésre nyugalomba vonulván, a mátfalvi papot, a fizetés másik felének átengedésével, a márkosfalviak is elfogadták, kimondva, hogy a nyugalmazott pap halálával a fél-fizetés kepeváltó alap létesítésére tőkésíttessék, a mátfalvi ily alappal egyesíttessék, az isteni tiszteletek föl-váltva, két templomban tartassanak; a márkosfalvi kántor, némi javadalom-pótlásért, Mátisfalván is szolgáljon. Az egyházmegyei közgyűlés az egyesülést magát helyesli ugyan, de a papi javadalom felének kepeváltó alapra való tőkésítését a papi fizetés természetével ellenkezőnek ítélvén, az egyházközségi határozatot visszautasítá, hogy új és e hibában nem leledző tervet készítsenek. Az Ig.-Tanács, tekintve mindkét, de különösen a mátfalvi papi javadalom csekély voltát, föltétlenül keresztülviendőnek mondta ki, az egyházközségi föllebbezéshez képest, az egybeolvadást, mihez képest föl-

dotta az egyházmegyei határozatot s megadta a további fölterjesztésekre nézve a kellő útastást.

A Horváth-testvérek építész-cég több évvel ezelőtt, föl hívásra, elkészítette a hosszúfalusi templom tervét s 12,000 frtos költségvetését. E vállalati összeg túlhaladván az egyházközség erejét, más és szerényebb terv vált szükségessé. Most a vállalkozó cég végzett munkája díjában 120 frtot kérvén, nyert 90 frtot.

A Danielianum két 21 frtos kegyjavadalma rendelkezés alá kerülvén, a pénztári hivatal javaslatára két teljesen érdemes folyamodó nyerte el a kegydijt.

A sz.-udvarhelyi pap a közalap ügyében ismételten szabályellenes jelentéseket küldvén az Ig.-Tanácshoz, megkapta előbb a kellő útbaigazítást, majd az ismételt szabálytalanságért, a rendreutasítást. Most, hasonló szabályellenes jelentését még illetlen megjegyzésekkel és oldaljegyzetekkel is kísérvén, még komolyabb rendreutasításban részesült, azzal a kérésével pedig, hogy a közalap ügyeinek kezelése alól egyáltalán fölmentessék, mint szabályba ütköző kívánsággal, elútasított.

A Közmivelődési Egyesület a sz.-margitai és p.-kamarási iskolai segélyekre nézve a fönnálló szerződéstül eltérő határozatot közölvén hatóságunkkal, e két kérdésre nézve a válasz akkor fog megadatni, a midőn a mult évi számadások megállapításával egyszerre valamennyi ily természetű eltérésekre meg fogjuk megjegyzéseinket tenni.

A m.-csaholyi egyházközség egy 910 frtos regalekötvénye évek óta eltűnvén, a hosszas időközön át folytatott kutatások nyomán sikerült kideríteni, hogy e kötvényt a m.-csaholyi volt pap, néhai Rózsa Károly, soha a két-kulcsu ládában nem, hanem mindig saját fiókjában tartotta (az esperesi vizitációk is mindig elnézvén, vagy észre nem vevén e törvényteleniséget), úgy, hogy Rózsa Károly elhaltával kiderülvén a veszteség, a szabályszerű megsemmisítési hirdetményes eljáráshoz képest csak majd három év multán fog a törvényes semmisnek nyilvánítás megtörténni, a mi egy csomó költségbe s még kamatvesztésbe is kerül az egyházközségnek. Megállapítván a felelősség, az esperes föl hivatott a Rózsa Károly féle hagyaték adatainak s örökösökének föltüntetésére, hogy aztán az egyházközség kárának megtérítése iránt intézkedni lehessen.

A n.-sajói egyházmegyének a széki egyházmegye néhány egyházközségével a mult közgyűlésen elhatározott kiegészítése, s illetőleg, az illető egyházközségek átkebelezése közben, a két esperes között néhány függő kérdésre nézve nézeteltérés merülvén fel, az Ig.-Tanács mindkettő meghallgatása után, megállapította a vitás kérdések megoldását.

A sz.-medgyesi, pár éve majdnem egészen újan alapított egyházközség már eredetileg körültekintéssel vala kontemplálva, de több visszás körülmény e terv kivitelét mindeddig meggátolta. Most e nehézségek elhárítván, az Ig.-Tanács az átalakítást kimondta s megadta az egyházközségnek a kellő útastásokat saját előkészítő teendőire nézve, maga szintén meg levén teendő a kellő lépéseket, hogy a közalap segélyét megnyerhesse e nemzetiségi és felekezeti szempontból oly fontos pozíció számára.

A szász-városi püspöki vizsgálat alatti egyházközség második papi állomására a pályázat már a mult év második felében, nevezetesen, a mult évi egyházkerületi közgyűlés előtt kiiratván, azt kérte az Ig.-Tanácstól, hogy a papválasztási szabályokon e közgyűlés által tett módosítás nála ezuttal ne alkalmaztassék, hanem e választása is még a régi módon folyjon le: hatóságunk, a közgyűlés átmeneti intézkedésekről nem gondoskodván, a kérést saját hatáskörében teljesítendőnek találta.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

A küküllői egyházmegyéből.

Egyházmegyénk Papi Értekezleti fiókköreinek újjá szervezése még 1889-ik évben elhatározva lett a központi lelkész-értekezleten.

A marosmenti, küküllői alsó és felső fiókkörök újralakításával egyházmegyénk három tekintélyes papja bízott meg.

Miután a küküllői alsó-kör nem alakult meg, illetve, ki megbízott e munkával, nem hívta egybe az alakuló értekezletet, ezért a közelebről tartott központi lelkészértekezlet Cseresnyés Ödön dicső-szentmártoni körülkészfőnököt bízta meg a fiókkör megalakításával, ki is a kör tagjait 1891. év október 8-ára hívta egybe Bethlen Szent-Miklósra a ref. papi-lakba.

Nevezett napon a tizenegy e körbe tartozó lelkész közül hét pap jelent meg.

D. e. 9 órakor Cseresnyés Ödön korelnök, isten segédelmét kérve, megnyitja az ülést; a tisztikar megválasztván, megalakult a fiókkör. Elnökké Cseresnyés Ödön, jegyzővé Józsa Ferenc, küküllővári lelkész, választottak meg; mindkettő három évre.

A gyűlés első teendője volt, megállapítani, hogy az ezután tartandó fiókköröknek gyűlési tárgyai mik legyenek. Határozattá emeltetett, hogy

a) Évenként két gyűlés tartatik, ősszel és tavasszal. A gyűlés mindig más és más egyházban leendő, a hol is mindig rendes vasárnapi istentisztelettel veendő kezdetét az ülés. Isteni tiszteletet tart mindig egyik, avagy másik fiókköri lelkész aa., de soha sem a helybeli pap. Ezen határozattal a nép valláserkölcsei érzületének fejlesztésén kívül egymásban a munkakedvet emelni, célozók.

b) Minden gyűlésen lesz egy felolvasás, értekezés; még pedig a lehetőségig gyakorlati lelkészeti köréből vett tárgy, avagy kérdés fölött.

c) Élénk eszmecsere adott alkalmat az ajánlat, hogy a gyűlés küldjön ki egy bizottságot, mely a helybeli lelkész ügyvitelét vizsgálja meg. S miután tisztázva lőn, hogy ez által nem a vizitáló esperes jogkörét érintené (a hol már bevégzett tényeket látunk); hanem a papot papi ügyvitelébe, munkája közben, mint méhet a köpüben, célunk vizsgálni, hogy ez által vagy tanuljunk, vagy tanítsunk, egymást tiszta, helyes munkára buzdítva: az ajánlat határozattá emeltetett azon hozzáadással, hogy a bizottság javaslatát, avagy jelentését mindig zárt ülésben teendő meg.

d) A tárgysorozatba fölvetetni határozott azon indítvány is, hogy minden gyűlésen valaki ismertesse röviden mindama hírlapi közleményeket, melyek a legutóbbi gyűlés

óta akár egyházi, akár világi lapokban közzétettek s érintik egyházi életünket. Indokolása az vala ezen ajánlatnak, hogy nem mindenik lelkésznek áll módjában a különféle egyházi lapok járatása s világi lapot sem sokat olvashatunk; már pedig gyakran tétetnek közzé egyes a gyakorlati lelkészetet közlelő dolgok, melyek különben ismeretlenek maradnak sokak előtt.

E dolog elvégzésével, e sorok írója, mint ajánlattevő, bízott meg. E dolog dívatba hozatott egy más erkölcsi testületnél, a hol nagyon előnyösnek bizonyult s hisszük, hogy itt sem leend haszontalan munka.

Ezek lennének főbb tárgyai gyűléseinknek a gyakorlati kérdések tárgyalása mellett; mely tárgysorozat szerinti kötelezettségeinknek ha csak részben is megfelelhettünk: azt hisszük, megallottuk helyünket papi értekezleti fiókköreink mellett.

Jövő gyűlés Küküllővárt leend, hol Ince Ferenc megyés pap aa. tartand istentiszteletet.

A végig emelkedett hangulatu gyűlést elnök afa. bezárván, tapintatos elnökösködéseért neki a jelen voltak élénk eljenzéssel adóztak.

Gyűlés után Demeter Zsigmond helybeli pap vendégszerető, gazdagon terített asztalához valánk hivatalosak, hol élénk hangulat mellett, szellemes tósztokban sem szütkölködnék.

Orbán József.

Csákány János emlékezete.

A gyermek- és ifjúkori barátságnak felejthetetlen emlékei indítanak arra, hogy rövid emlékezést írjak e 31 éves korában elhunyt paptársunkról.

A kolozsvári kollégium V-ik osztályában ismerkedtem meg vele. Barátokká tett minket a hasonló sorsból, földműves szülőktől, származás s a hasonló sors: a szegénység.

Első tekintetre nem volt megnyerő, vonzó alak. Halovány arcában valami vegyülete volt a keserűségnek és nyerségnek, mely a bizalommal közeledő, közvetlen természetű embert visszatartotta. De a ki előtt egyszer feltárta szívét, a kivel megbarátkozott, azt hidegnek látszó szíve melegen csatolta magához, azt meg is tudta magának tartani.

Minket közel hozott egymáshoz az egyenlő helyzet, s én találtam benne figyelmemet megkapó jellemvönást, a mi alapját képezte barátságunknak. Irigyeltem vas-szorgalmát és szerettem józan esztét, helyes gondolkozását. Őt érdekelte az a jó kedv, megnyugvás, melylyel a nélkülözéseket türtem.

Kitartó szorgalma előbb-előbb vitte a grádusban, s a VII-ik osztályban első eminenssé tette.

Diák-korunkban mindketten frekventánsok lettünk Kolozsvárt; a két templomban felváltva végeztük ama teendőket, melyeket most a káplánok teljesítenek. A barátság mellett, a kölcsönös kötelesség is befolyt arra, hogy egymás iránti vonzalmunk még szilárdabb legyen.

Az érettségi vizsgát követő nyáron Kolozsvárt maradván, abban állapotunk meg, hogy theológiára és pedig Budapestre megyünk. Elhatározását később megváltoztatta, s mikor 1882. aug. 29-én a kolozsvári vasúti állomáshoz kimentünk, elindulandók az új életpályára, kérve-kért engemet, hogy ne menjek Pestre, mert semmi biztos kilátásom nincs a megélhetést illetőleg, s éhen is meghalhatok a fényes városban. «Jöjj Enyedre, mondá, ott legalább mindennapi kenyered meglesz.» Hányszor jutott eszembe jó tanácsa, unszolása, a nélkülözések közepette! Baráti könnyek közt váltunk el egymástól. Utolsó kéz-szorításunk elkötelezés volt: egymásról soha el nem felejtkezünk! Még egyszer találkoztunk az életben. Kolozsvárra kerültem püspöki titkárnak, őt akkor szentelték fel, mint m.-gyerő-monostori papot. Megújítottuk a tiz éves barátságot, s ígéretet tettünk egymásnak, hogy ha én is rendes pap leszek, s néhány évi megállapodás után egyházaikat rendbe hozzuk, kísérletet teszünk népies olvasmányok írásával, hogy azt az egyszerű népet, melyből származtunk, az egyház és haza iránti szeretetben erősítsük s annak tehetségünk szerinti szellemi élvezetet nyujtsunk.

Tervünket ketté metszé a halál!

De a halál nem törülheti el emléket a derék papnak, ki, egyik napi lap megemlékezése szerint, «rövid idő alatt is képes vala, egyházközségében maradandó alkotásokat létesíteni». Nem ismerem négy évi munkálkodását, de meg vagyok győződve, hogy a ki mindig szorgalmas, törekvő s ámbiciózus vala, az csak eredményesen munkálkodhatott.

Ezért méltó ő, a közharcos, erre a helyre. Legyen emléke itt megőrizve, megörökítve.

Nem életrajzot akartam adni róla, csak megemlékezést; mert, egyebektől eltekintve, nem állnak rendelkezésemre egyházi téren való eredményes működésének adatai. De a ki küzdött azon a téren, hol az ember munkálkodását jutalmazni soha s méltányolni is csak ritkán szokták, megbocsát, hogy ily gyarlón emlékeztem meg róla.

Életrajza jobban meg van írva egyháza felvirágzásában, emléke elevenebben él hiveinek szívében, mint e papir-lapon.

Ince Lajos,
ref. lelkész.

TÁRCA.

János evangyéliomáról.

Első tekintetre feltűnik azon rendkívüli különbség, mely János evangyélioma és a többi között van. Míg a másik három evangyéliomnak már kezdő szavaiból megtudjuk, hogy Jézus történetét akarják elbeszélni, addig János evangyéliomának már első szavai figyelmeztetnek, hogy abban nem történetet, hanem valami egyebet kell keresnünk. Míg a három első evangyéliom azon feladatot igyekszik lelkiismeretesen teljesíteni, hogy Jézus élet-eseményeit minél részletesebben adja elő, addig János evangyéliomában a történet csak mellékes

és csak arra szolgál, hogy történeti háttérrel szolgáltsa a hozzájuk fűződő bölcsészeti fejtegetéseknek. Éppen ezért, János evangyéliomát nem szabad történeti műnek tekintenünk, mint a másik három evangyéliomot, hanem János evangyéliomát kizárólag bölcsészeti munkának kell tartanunk. És én a következő sorokban éppen azon kérdést akarom bővebben kifejteni: miért kell János evangyéliomát kizárólag bölcsészeti munkának tekintenünk?

«Kezdetben volt az ige, és az ige az istennél volt, és isten volt az ige» (Ján. I. 1.). «Abban élet volt, és azon élet volt az embereknek a világossága» (Ján. I. 4.). «És az ige

hussá lett, és lakozott közöttünk, és szemléltük az ő dicsőségét, mint az atya egy szülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal» (Ján. I. 14.). E három rövid mondat magában foglalja a János evangéliomát megnyitó bölcsészeti előszónak főbb eszméit. Ám, olvassa el bárki figyelmesen az említett előszót (Ján. I. 1—18.), be kell ismernie, hogy e három mondaton kívül a többiek semmi új eszmét nem foglalnak magukban, hanem csak e három mondat kibővítésére, vagy kimagyarázására, részben történeti megokolására szolgálnak. Szükségesnek látjuk, kiválólag hangoztatni e tényt, mert miképpen az említett három mondat az egész bölcsészeti előszónak főbb eszméit magában foglalja, úgy eme bölcsészeti előszó magában foglalja János egész evangéliomának főbb eszméit, vagyis, előbbi szavainkat használva, János egész evangélioma csak eme bölcsészeti előszónak kibővítésére, vagy kimagyarázására, részben történeti megokolására szolgál. Ha sikerülni fog, ez állításunkat a következőkben bebizonyítani, egyszersmind feleletet adtunk azon kérdésre is: miért kell János evangéliomát kizárólag bölcsészeti munkának tartanunk?

János evangéliomának is az a tárgya, a mi a másik háromnak: az úr Jézus Krisztus. Csak hogy a míg a többi evangéliomok megelégesznek azzal, hogy Jézus élettörténeteit és tanításait előadják; addig János evangélioma bölcsészeti uton igyekszik az úr Jézus Krisztus mineműségét, szellemi nagyságát, világtörténelmi hivatását, isteni működését és természetét megértetni velünk. E célra egy részről a korában divatos bölcsészeti fogalmakat és műszókat alkalmazza Jézusra, más részről allegoriákat használ, vagy magának Jézusnak szájába ad oly bölcsészeti nyilatkozatokat és fejtegetéseket, melyek Jézus isteni küldetésének kimagyarázására vannak hivatva.

Mindjárt az evangéliom első szavaiban egy ily bölcsészeti műszóra bukkanunk: «Kezdetben volt az ige» (Ján. I. 1.). Az egykoru olvasóban emez egy szó «ὁ λόγος» a legnagyobb eszméknek egész sorát idézte fel. Először is, e szó olvasására, a Platói eszmevilágra gondolt bizonyára az olvasó; amaz eszmevilágra, melynek e világon látható dolgok csak másolatai. Azután, az olvasónak a Philo-féle λόγος-ra kellett gondolnia, mely az istenben létező tudást és cselekvést fejezte ki. Eme szó végre az olvasók emlékében az isteni bölcsességnek, isteni szózatnak az ó-szövetségben is gyakori megszélyesítéseit kellett felidézni. Sőt, az olvasók esetleg a későbbi gnosztikusok δαμουργος, a szellemi végtelen isteni lényeg mellett való alsóbb rendű istenségre, a világalkotóra is gondolhattak. Ime, egyetlen szó az egykoru olvasóknál mennyi eszme támasztására volt hivatva; valóban, más szóval nem lehetett volna ily röviden és főnségesen kifejezni Jézus egyetlen isteni nagyságát. És János evangélioma szabad tért engedett mindezen gondolatoknak, mert ő csak megnevezi a λόγος-t, de annak mineműségét közelebből nem határozza meg; megelégszik annyival, hogy kinyilatkoztatja, hogy e λόγος már kezdetben, t. i. még a teremtés előtt létezett, hogy istennél volt, isten volt, t. i. egy lényegű istennel, de vele nem egy személy, és hogy a teremtés is általa jött létre (Ján. I. 1—3.).

János evangélioma nem foglalozik bővebben e λόγος metafizikai természetével és istenhez való viszonyával. Reánézve a földolog az, hogy e λόγος az emberi nem megváltója, az ur Jézus Krisztus, kiről Keresztelő János is bizonyosságot

tett (Ján. I. 4—13.). «Abban élet volt, és azon élet volt az emberek világossága (Ján. I. 4.). E λόγος főtulajdonsága, hogy élet és világosság van benne. «Az igazi világosság volt, mely megvilágít minden embert, ki e világra jött» (Ján. I. 9.): eme szavakban mutatja be Jézus Krisztust, mint minden szellemi és erkölcsi élet és világosság forrását. Élet és világosság, melyeket mi ugyan megkülönböztetünk, de melyek tulajdonképp egyet jelentenek: élet, mely világosság. Azonban, miképpen a természeti világban küzd a világosság és sötétség egymással, úgy küzd a szellemi és erkölcsi világosság is a szellemi és erkölcsi sötétséggel. «És a világosság a sötétségben fénylik és a sötétség őt nem fogadta be» (Ján. I. 5.): bár a Jézusban világra jött szellemi világosság mindenkinek egyformán fénylik, sokan nem fogadják azt be. Saját nemzetisége sem fogadta be, mint a történelmi tény bizonyítja (Ján. I. 10—11.). «A kik pedig befogadták őt, azoknak adott hatalmat, hogy isten fiai legyenek, t. i. az ő nevében hívőknek» (Ján. I. 12.), azaz, a Krisztusban világra jött új élet és világosság hatása, hogy a kik azt befogadják, azokat isten fiaivá teszi szellemileg és erkölcsileg. «A kik nem vérből, sem a hús akaratjából, sem férfi akaratjából, hanem istentől születtek» (Ján. I. 13.): t. i. isten akaratjából történik, hogy az illetők hisznek s hitők által részesei lesznek az üdvösségnek, vagyis isten fiaivá fogadtatnak.

«És az ige húsá lett és lakozott közöttünk, és szemléltük az ő dicsőségét, mint az atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal» (Ján. I. 14.): e mondat foglalja magában a bölcsészeti előszó harmadik főeszméjét. Krisztus megjelent testben és kegyelmet és igazságot hozott magával a keresztyénségnek (Ján. I. 14—18.). E kegyelem és igazság képezi a Krisztus dicsőségét. «Mert a törvény Mózes által adatott, de a kegyelem és igazság Jézus Krisztus által lett» (Ján. I. 17.). Jézus volt az, ki megtanított minket az igazságra, hogy az atya kegyelmes, ki az elveszett fiút, miután megbánta bűnét, örömmel zárja atyai kebelére. «Mert annak teljességéből vettünk mindnyájan kegyelmet kegyelemre» (Ján. I. 16): Jézus az isteni kegyelemnek kieszközölője, általa nyerünk kegyelmet, ha nyomdokait követjük. «Istent soha senki sem látta; az egyszülött fiú, ki az atya kebelén van, ő megmagyarázta» (Ján. I. 18): azaz, csak Jézus által ismerjük igazán az istent.

Eddigi fejtegetésünkből kitűnik, hogy a bölcsészeti előszó főeszméi csakugyan azon három mondatban vannak letéve, melyeket fönnebb elősoroltunk. Összevonva pedig eddigi fejtegetéseink eredményét, ezen mondatban fejezhetjük ki: Jézus Krisztusban egy új életelv jött a világra, melynek fő jellemzője, lényege a világosság (Ján. I. 4), és a mely életnek dicsőségét képezi, hogy telve van kegyelemmel és igazsággal (Ján. I. 14.). Legfőbb eszme tehát az egész bölcsészeti előszóban, hogy Jézusban egy új életelv jött világra, vagyis Jézus egy új életelvnek megszélyesítése, egy szellemi és erkölcsi életnek, mely világosság, és a melyben az igazság és kegyelem egymás mellett foglalnak helyet.

Ha vizsgálatunkat már most kiterjesztjük az egész evangéliomra, úgy fogjuk találni, hogy János egész evangéliomában eme főeszmének, a Jézusban világra jött új szellemi és erkölcsi életnek lényege és hatása van bővebben megmagyarázva; t. i. azon életnek, mely világosság. Megjegyezzük, hogy élet és világosság János evangéliomában

azonos fogalmak, melyek egymással gyakran fel is cserél-
tetnek, mikor az író előtt egyik, vagy másik alkalmasabb-
nak látszott eszméje kifejezésére. Magyarban is gyakran
megtörténik, hogy az életnek és világosságnak tulajdonait
átvisszük egymásra, így, például, mondjuk, hogy az élet
kialszik, stb.

A Krisztusban világra jött új szellemi és erkölcsi élet
lényegét és hatását három fő allegoriában igyekszik János
evangélioma feltüntetni. E három allegoria a kánai meny-
nyegző, a mennyei kenyér, és Lázár feltámasztása.

A kánai menyegző (Ján. II. 1—12.) azon történetet
foglalja magában, hogy Jézus a vizet borrá változtatja. Az
evangyélita, szokása ellenére, itt csak egyszerűen elbeszéli
a tény, a nélkül, hogy bármi magyarázatot csatolna hozzá.
De már Jézusnak a más három evangéliomban közlött nyi-
latkozataból az új bor és régi tömlőről következtethetjük,
hogy itt nem egy külső tényről van szó, hanem a Jézusban
levő mindeneket megelevenítő szellemi életéről.

Szerencsésebb helyzetben vagyunk a másik két alle-
goriával, melyek mellé maga az evangyélita bő magyarázatot
csatol.

A mennyei kenyérről való allegoria alapját az ötezer
ember megvendégelése képezi (Ján. VI. 1—13.). Hogy mint
kell ezt értenünk, az evangyélita maga hosszasan megma-
gyarazza (Ján. VI. 26—65.). Jézus figyelmezteti a megven-
dégelt sokaságot másnap a kapernaumi zsinagógában, hogy ne
múlандó dolgokkal táplálkozzanak, hanem örökéletre vezér-
lőkkel (Ján. VI. 27.). Azután így szól: «Én vagyok az élet-
nek ama kenyere, a ki hozzám jó, meg nem éhezik, és a ki
bennem hiszen, meg nem szomjuhozik soha» (Ján. VI. 55.).
«Ugy van, úgy van, mondom nektek, a ki hiszen, örök élete
leszen annak. Én vagyok az életnek kenyere» (Ján. VI. 47—
48.). «Én vagyok a kenyér, a ki él, ki a menyből szállottam
alá; ha valaki eszik e kenyérből, örökké él; és a kenyér,
melyet én adni fogok, az én húsom a világ életéért (Ján,
VI. 51.). «Ugy van, úgy van, mondom nektek, ha nem eszitek
az ember fiának húsát és nem isszátok vérét, nem lesz ben-
netek élet» (Ján. VI. 53.). «A ki eszi az én húsomat és
issza az én véretem, az bennem marad, és én is abban.
Miként elküldött engemet, a ki él, az atya, miként én is élek
az atya által, úgy az engemet evő is élni fog általam» (Ján.
VI. 56—57.). Hogy itt szellemi közösségről és szellemi élet-
közlésről van szó és nem külső hús és vér evésről, arra
hathatósan figyelmeztet Jézusnak a zugolódo zsidókhoz inté-
zett eme visszaütésítése: «A szellem az, mi életet ad, a hús
nem használ semmit; a beszédek, melyeket mondtam nektek,
szellem és élet» (Ján. VI. 63).

Leginkább megragadja figyelmünket a Lázár feltámasz-
tásáról szóló allegoria (Ján. XI. 1—44.). Magyarázatát az
evangyélita következő szavaiban találjuk «Monda neki
Jézus Én vagyok a feltámadás és az élet: a ki hiszen ben-
nem, nem hal meg soha örökké; hiszed ezt?» (Ján. XI.
25—26.) Mi tudjuk vallásos tapasztalatból, hogy Jézusban
van a feltámadás és az élet, hogy Jézusban, úgy szólva, új
életre támadunk és bizonyosan vallásos tapasztalatból tudta
ezt az evangyélita is, de hogy ez igazságot hallgatói szí-
vébe annál jobban bevésse, egy külső történet keretébe fog-
lalja azt. Jézus maga is nagyon kedvelte a tanításnak ilyen-
szerű módját, mint azt az evangyéliomoknak számos Jézus
által készített példázata bizonyítja. Az ó-kori irodalomban

sem volt ismeretlen az ilyenmü tárgyalásmód, az ó-szövet-
ségi iratokban is találunk reá példákat. Korunkban is szoká-
sos az ilyenmü tárgyalás, csak hogy inkább a gyermekek
számára készített mesékben. Ilyen, például, azon gyermek-
mese, mely azon igazságot akarja érzékeltetni, hogy meg-
gondolatlan jószívűség gyakran veszélybe dönti az embert.

A szalmaszál és üszök együtt utaznak és egy nagy
folyóhoz érnek. Az üszök addig könyörög a szalmaszálnak,
míg ez megsajnálja és hátára veszi, hogy átvigye. De a
folyó közepén az üszök beégeti a szalmaszálat és mindket-
ten a vízbe fulnak. A gyermek is tudja, hogy a szalmaszál
és üszök nem szoktak utazni, de mégis gyönyörködik az
elbeszélésben és a hozzája csatolt erkölcsi igazságot állan-
dóan megtartja emlékezetében. Az evangyéliomi elbeszélés
is Lázár feltámasztásáról örök időkre szívünkbe vési amaz
igazságot, hogy Jézus a feltámadás és az élet, hogy Jézus-
ban új életre támadunk. Hasonlóan a többi allegoriák is
sokkal jobban emlékezetünkbe vésik a bennük rejlő igaz-
ságot, mint ha az igazság csak néhány szóban szárazon fe-
jeztetnék ki. (Folytatása következik.)

Rákosi György.

Különfélék.

== **A mult év végén elnapolt egyetemes** zsinat,
a mint a lapokból olvassuk, az ágost. hitvallásuakkal egyet-
értve, márc. 9-re van összehíva. Miután az elnapolás után
is kölcsönösen kibeszéltük magunkat, mondhatnók úgy is,
hogy megtettük szemrehányásainkat, azzal a bizonyos re-
ményességgel nézünk a tárgyalások elé, hogy azok egészen
simán, tele szeretettel és a magas cél iránt való buzgóság-
gal és lelkesedéssel fognak haladni és véget érni. Áldja is-
ten. Szívünkben kívánjuk.

== **Spurgeon, a nagy hirü,** és méltó hirben álló
londoni baptista szónok, mint egy távirat jelenti, jan. 31-én
Mentonéban meghalt. Született 1834. jun. 10-én, Kelvedon
nevü faluban, az essexi grófságban, hol atyja, a földmivelés
nehéz munkája mellett, vasárnaponként az evangyéliomot ma-
gyarázta, míg nem később egy kongregacionálista gyülekezet
lelkészéül hivta meg Tollesburybe. Az ifjú Spurgeon Cam-
bridgeben tanítónak készült; de Angliában a legtöbb disszi-
densnél a theologia tanulása nem levén szorosán megkívántató
kellék: tizenhat éves korában beállott, úgy nevezett, evan-
gyelistának, hogy faluról-falura, városról-városra prédikálgasson.
Am, húsz éves korában már Londonban kezdi meg lelkési
pályáját, hol csak igen hamar megszerzé magának a világ-
város őszinte szeretetét, és mint szónok, bámulatát. Csodá-
latos szellem volt. Némelyek magasztalták merészségeért, az
igazság nyílt kimondásában való függetlenségeért; mások
ocsárolták előadási pongyolasága, népies mődora és nem egy-
szer nyers kifejezései miatt. Az igaz, hogy a betűragók értel-
mében vett homiletikai aszott szabályokkal és formulákkal
nem sokat törődött, de annál több volt benne a belső me-
legség, a hév, a közvetlenség. A nép sem törődött e bírál-
atokkal és tódult beszédeire, melyek erős meggyőződésből
származtak, és renden kívül természetes egyszerűségük által
hatottak. Lényében nem volt semmi mesterkelt; hanem a
gyermek naivitása párosult a férfi hatalmas erejével. A ter-
mészet gyermeke és a meggyőződés embere volt. Beszédeiből
egy pár kötet nyelvünkre is le van fordítva. Hiszük, hogy
paptársaink közül sokan ismerik. A kik nem ismerik, ismerjék
meg, mert méltók a tanulmányozásra azoknak, kik kiválasz-
tani tudják fényoldalait. Többet érnek, mint egy egész biblio-
téka a német tucet-prédikátorokból. Mindazok, kik a szó-
noki művészet hatalmát elismerik, egész részvétellel mondanak
áldást elhaló poraira.

== **Hálás köszönet.** A búzás-besenyői ev. ref. egyház
kebli gondnoka, tek. Thúróci Dénes úr, egyházunknak
jóltevője, templomunk kiigazítására, 50 frtot, a papi ház ki-

igazítására 50 frtot és így 100 forintot adományozott. Ugy-szintén kükküllői ev. ref. egyházmegyei algondnok, mélt. kebeli Nagy Pál úr, a templomban levő padok igazításához 5 frt. áru talpfát, a papi ház kiigazítására 15 frt. áru cserfát és a papi telken levő gazdasági épületek fedelei igazítására 5 frt. áru szalmát adományozott. Mely adományaikért fogadják a nyilvánosság terén is egyházam minden tagjának nevében halás köszönetemet. Búzás-Besenyő, 1892. január 29-én. Székely Sándor, ev. ref. lelkész.

— Nagy Péter arragoniai király idejében, egy kasztíliai kanonok megölt egy csizmadiát s ezért a törvényszék arra ítélte, hogy egy évig nem volt szabad a templomba mennie. A csizmadia fia felháborodott ezen az igazságtalan ítéleten s elégtételt akarván szerezni magának: megölte a kanonokot. A törvényszék halálra ítélte a szegény csizmadiát, de a király, kihez az ügyet felebbzték, megkegyelmezett neki és csak arra ítélte, hogy egy évig ne csináljon csizmát.

— A halálozások száma jelenleg a földgömbön per centint mintegy 62. E szerint, minden órában meghal 3720, és minden nap 89,280 ember. Az emberek közül a negyedrészt nem éri el a 8-ik, s fele a 18-ik életévet s a századik évet 10,000 ember közül csak egy lépi át. Ezer ember közül, kik hetvenedik életévüket elérik, van 24 orvos, 27 tanár, és tanító, 32 katona, 33 munkás, 40 földmives, és 43 pap. A papi állás tehát még a halál részéről is kiméletben részesül. Azt hisszük, nem csalódunk, ha annak tulajdonítjuk, hogy a pap egész életében a szép, a magasztos, a

felségs dolgokban lévén szorgalmatos, le tudja győzni indulatait szenvedélyeit, és lelkiismerete csöndes lévén, nyugodtan hordozza az élet csapásait s életének faklyája nem lobog el hirtelen.

— Az ok teljességgel sekélyes, de írója iránti őszinte tiszteletből, minden különben önkint kínálkozó megjegyzés nélkül közöljük a következő «Szives Kér elmet.» Mélyen tisztelt barátom! Abba a vitába, a mely most a te lapod és a «Sárospataki Lapok» közt, a zsinati képirás miatt foly, az én nevemet is belekevered s lapod ez évi folyamának 3-ik számában, annak alkalmából, hogy valaki egy «markans vonást» közölt ugyancsak a «S. P. Lapokban», a képirással összekötetésben, azt írod, vagy íratod, hogy «Bününket expiáljuk azzal a kijelentéssel, hogy a tisztán-inneni egyházkerületben, nemcsak Fejes István a püspök-aspiráns, hanem Mitrovics Gyula is.» Megvallom, mélyen tisztelt barátom, el sem tudom képzelni, hogy miért ráncigárod, vagy ráncigáltatod elő, minden igaz ok nélkül, az én igénytelen nevemet, akkor, mikor én erre okot végképpen nem adtam; mikor a «markans vonásokkal» nekem semmi közöm; mikor nekem semmiféle aspirációim nincs, azon kívül, hogy bár csak némileg is betölthetném azt a hivatási kört, a melybe a gondviselés állított s a melyben a nekem adatott talentumok szerint, most működni, legalább igyekezem. Beh lelketlen roszakaróm és e miatt rágalmazóm lehet az, aki az élőket előre temető sírások közé sorol engemet! A nagynevű Édes Gergely mondta egykor egy aspiráns káplánjának; Bolond disznó az, a melyik kitérni akarja azt a fát, amelyik dúsan termi és hullatja makkját. Hivatkozom azokra, a kik engem igazán ismernek, hogy nekem nincsenek aspirációim, hogy én sohasem stréberkedtem, s igazán annyi gond, munka és kötelesség között élek, hogy semiféle nagyobbra sem nem vágyom, sem soha nem számítottam. Vagy a te hazug besugódnak szabad még a szívek érzései és vágyai felett is hamisan ítélni? Méltányosságodat ismerve, remélem, hogy helyet adsz becses lapodban tiszteletteljes kérelmemnek. Mitrovics Gyula.

HIVATALOS RÉSZ

227—1892.

FELHIVÁS

minden anyakönyv-vezető Pap aához.

Az országos m. kir. statisztikai hivataltól hatóságunkhoz érkezett, s az 1891-ik évre vonatkozó népmozgalmi adatok felvételére szolgáló rovatos íveket leküldöttük esperes fiaihoz, hogy azokat az anyakönyv vezetésére kötelezett pap fiaihoz küldjék szét.

Ez intézkedéssel kapcsolatosan, Igazgató-Tanácsunk felhívja anyakönyv-vezető pap fiait, hogy, ha netalán ezek a füzetek részökre, vagy általában nem, vagy nem a szükséges példány-számban kézbesítették volna, azoknak elküldését az esperesi hivatalnál sürgezzék meg; továbbá, hogy az íveket, az egyes táblázatok alján foglalt «Jegyzet» értelmében, pontosan, lelkiismeretesen töltsék ki, s aztán az íveket, az illetékes törvényhatóság közlegeinek (szolgabírónak, polgármesternek) minden további sürgetés bevéárása nélkül, mielőbb, de legkésőbb folyó év március hó közepéig, közvetlenül, felelősség terhe alatt, küldjék be.

Oly esetben, a midőn az anyaegyházhoz oly fiók-, vagy leány-egyházközségek tartoznak, melyek más törvényhatóság, vagy más szolgabírói járásban fekszenek, mint a hová az anya-egyházközség tartozik, ilyenkor ezen fiók-, illetve leány-egyházközségekről külön kimutatás készítendő, következőleg annyi füzetet kell minden anyakönyv-vezető pap fiának kapnia, a hány törvényhatóság, illetőleg, a hány szolgabírói járás területére terjed az illető anya-egyház lelkészkedése.

A füzet címlapján az anya-egyházhoz tartozó fiók- és leány-egyházak nevei, akár fordult elő bennök népmozgalmi adat, akár nem, okvetlenül mind felsorolandók.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártrt, 1892. január 25.

Dr. Szász Béla,

t. b. előadó, mint h. titkár.

Szász Domokos,

erd. ref. püspök, mint elnök

153—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett lompérti egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás és 273 frt. 40 kr. egyházhatósági beclslés szerint.

Pályázati határnap febr. 20. Folyamodványok ntiszt. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártrt, 1892. febr. 1.

Szász Domokos,

erdélyi ref. püspök.

144—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett havadi egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott tisztességes lakás és egyh.-hatósági hivatalos beclslés szerint, 156 frt. 45 kr.

Pályázati határnap febr. hó 20. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához intézendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártrt, 1892. febr. 1-én.

Szász Domokos

erdélyi ref. püspök.

145—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett jeddi egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: beltelekkel, kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági hivatalos beclslés szerint, 158 frt. 22 kr.

Pályázati határnap febr. hó 20. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártrt, 1892. febr. 1-én.

Szász Domokos

erdélyi ref. püspök.

151—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett cikói egyházközség levitatanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, egy holdnyi belső telekkel, 4 hold szántó, és 234 frt. készpénz.

Pályázati határnap febr. 20. Folyamodványok ntiszt. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártrt, 1892. febr. 1.

Szász Domokos,

erd. ref. püspök.

152—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szeéri egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás, és 346 frt 50 kr. egyházhatósági beclslés szerint.

Pályázati határnap febr. 20. Folyamodványok ntiszt. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártrt, 1892. febr. 1.

Szász Domokos,

erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Február 11.

6. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

VI.

A második nevezetes újítás, mely fölött, az előmunkálatok alapján, az összeülendő zsinatnak határoznia kell, a papválasztás új módját illeti és pedig kettős szempontból érdemel a szőnyegre kerülő javaslat, e kérdésre nézve, figyelmet; egyszer: az egyetemes egyházat, s másodszer: a mi egyházkerületünket tekintve.

Tudni való, ugyanis, hogy az egyházközségek papi állomásainak osztályozását ugyan nem, de a pályázók osztályzatai alapján való kandidációnak, meg a jelöltek arányos számban való megkötésének elvét az első zsinat az erdélyi törvényes gyakorlattól fogadta el s tette kötelezővé a Királyhágón túli négy szuperintendenciára nézve is. Az erdélyrészi institúciók hatása, tehát, e recepció útján, mélyre vágó átalakítást idézett elő a presbiteriális egyházkerületek életében; annál mélyebbre vágót, mert ez újítással kapcsolatban, a Királyhágón túli egyik-másik szuperintendenciában addig divott több anomáliának, partikuláris, értelmetlen és jogsértő különködésnek is nyakát szegte a papválasztás akkor megállapított új rendje.

Ám, e recepció magára a mi egyházkerületünkre nézve is némileg elütő hatással vala, a mennyiben mi az erdélyrészi addigi gyakorlathoz ragaszkodva s támaszkodva a 9. §-ban biztosított jogunkra, nem a zsinati törvények illető §-ait inkorporáltuk Törvény-tárunkba, hanem 1876. évi papválasztási szabályainkat, éppen csak, hogy a régi szabályokat új stilizálással és saját Törvény-tárunk folyó §-ai szerint számozva, illesztettük be illő helyükre, sőt, attól fogva, a fölmerült konkrét esetek szükségéhez és tanulságaihoz képest, egyházkerületi közgyűlési határozatok útján, újabb és újabb eltérő határozmányokat is vettünk föl, a Királyhágón túl érvényes Törvényre nem reflektálva, törvényeink közzé.

Egyházkerületünk ezt a speciálitását már mi, magunk szántából, elejtők 1891. évi rendes közgyűlésünkben, a midőn a zsinati előmunkálatokról megalkotott véleményünkben, a 9. §-ra nézve, lényegének föntartásával, további kedvezmények nyújtására, azaz, az egyetemes egyház megalkotandó új törvényeivel szemben, az előzőnél tovább menő alkalmazkodásra nyilvánítók magunkat késeknek s a mi, in specie, éppen a papválasztás kérdését illeti, erre nézve azt is kijelentette közgyűlésünk, bár a zsinati előmunkálatok illető szakaszaiból ismertük vala immár a kontemplált újítást, mely a mi fönnálló törvényes gyakorlatunktól lényegesen eltért, hogy a papválasztásra vonatkozó új törvényt egész merejében fogjuk recipiálni.

A konvent által a zsinathoz terjesztett törvényjavaslat, immár, a papválasztásra nézve, megtartja ugyan az egyházközségek és a papjelöltek osztályozását, de elejti a kandidáció intézményét, s a kijelölő bizottságok helyett minősítő bizottságokat szervezván, bárhány kvalifikált jelölt pályázatra bocsátását megengedi; meg, továbbá, az egyházközségeknek, hogy bizonyos formák szerint, szavazás nélkül is meghivhassák papjukat, s csak ha ez nem sikerül, minden próba-prédikáció nélkül, legfőlebb küldöttek által történő meghallgatás után, választják aztán meg papjukat.

Ez új javaslat tehát ránk, erdélyrésziekre nézve immár illetékes testületünk által elfogadott egy újítás, míg a Királyhágón túli testvér-szuperintendenciákra nézve, ez idő szerint, újítás ugyan, de olyan egy újítás, a mely az 1881—82-diki módosítást eltörölvén, a status quo ante-t állítja számukra vissza.

Ránk, erdélyrésziekre nézve, minden esetre jelentékeny módosítással jár e reform s mint minden ismeretlennel, ez újítással szemben is, némi bizonytalansággal, vagy éppen aggodalommal tekinthetünk. Nem így a Királyhágón túliak, kiknek igen sok és talán nem egészen alaptalan pana-

szuk volt a kandidáció erdélyi speciálitásának inportja miatt, mely, mint mondatik, az ottani kandidáló bizottságok soknemű visszaélésére és protekciószkodására nyújthatott alkalmat.

És, nóha erdélyrésziek vagyunk, minden tekintetben s teljes meggyőződésünk szerint, nem tagadhatjuk, hogy a kijelölés rendszere, az effélére képes végrehajtók eljárása mellett, sok igazságtalanságnak lehet szülő anyjává, s másfelől, minden esetre, bizonyos korlátozásával járhat a protestántizmus egyik lényeges elvének: a szabadságnak; míg túlfelől, azt sem lehet tagadni, hogy a szabadságtól, olyan elemek körében, minők a minden áron boldogulni kívánó jelöltek és a minden fajta befolyásnak kész alanyául szolgálók bizonyos és pedig, fájdalom, nagyobb része, nálunk még mindig s legkivált a majdnem elháríthatatlan pártpolitikai konnexióknál fogva is: nem nagyon messzi áll a szabadosság, a minek uralomra jutása gyökerében fogná az illető egyházközségek erkölcs-vallási életét megtámadni, aláaknázni. A kecskeméti, a holdmezővásárhelyi régebbi esetek szomorú bizonyítékait szolgáltaták annak, hogy a szájas, a nép alsóbb rétegeinek hizelgeni tudó, s még a demagogia és antiszemizmus kortesjelszavaitól sem irtózó papjelöltek, minő átkaivá válhatnak egy-egy egyházközségnek, sokra szaporodva, a mi nem lehetetlen, egész egyházkerületeknek is

Ám, nincs az oly komplikált és annyi mindenféle kiszámíthatatlan hatású tényezők együtt hatása alatt álló emberi társasági és isteni eredetű egyházi életben egyetlen lényegesebb, életbevágó kérdés, alakulat és szervezet, a melynek eredményét és munkáját a véges emberi elme előre kiszámíthatná. Ilyenkor, a döntő elhatározás egyes emberre nézve fölöttébb nehéz, majdnem egészen a véletlen esélyeitől függ.

De, nagy szerencse és a protestántizmus bölcs elveiből folyó természetes előny, hogy az egyház ily életbevágó kérdéseit nem egy pápa (azt mondják: csalatkozhatatlan! .), hanem az egyetemes egyház, legtöbbszörre életbölcseccsel, bőv tapasztalatokkal, igaz lelkesedéssel, s szent akarattal bővölködő választottjainak testülete, a zsinat dönti el és oldja meg.

Bizunk hát a zsinatban, a nagy többség bölcs belátásában és higgadt, körültekintő ítéletében, erre a kérdésre nézve is.

Szász Béla.

„Ubi est; quid est ecclesia?”

(Folytatás.)

Ezt az életelvet, hogy én is képes kifejezéssel éljek, ó tömlőbe, a monotheistikus zsidó vallásba öntötte. Nem jött, hogy a törvényt eltörölje, hanem hogy betöltse és mégis az a tömlő megrepedt, a régi bomlásnak indult, s e bomlásban már ott működött az új életelv, mert a vallás-erkölcsi életben is ott, a hol valami rothadásnak, bomlásnak indul, már ott van az új, az alkotó életelv, mely jelenlétét előbb a régi alkatrészeinek szétbontásában, azután lényegének megfelelő alkotásban tünteti föl. Természetes, hogy a felbomlási, de egyszersmind újjászülető processusban talál rokon-elemekre, melyeket felveszen, de talál olyanokra is, melyekkel határozott ellentétben áll, melyekkel folytonos harcot kell folytatnia nem jöttem, hogy békességet hozzak, hanem hogy fegyvert, mondja Jézus. A keresztyén életelv mind kétféle elemet, különböző milyenségben, különböző tartalommal feltalálta a zsinagógában úgy, mint a hellénizmusban, gnozisban, montánizmusban, a görög bölcsészet különböző iskoláiban, szóval, az akkori világ-nézet, korszellem nyilvánulásaiban. Mint alkotásra hívott, az ember nemesebb természetében gyökerező életelv a vele rokon elemeket dolgozta fel, azokat alakította át. Így jött létre a zsidó és pogány keresztyénség. Egyik, mint a másik, mint a dolog természetéből következik, különböző árnyalattal, saját körén belől is ellentétes nézetekkel, mint ezt az első jeruzsálemi gyülekezet is bizonyítja, melynek István, éppen ellentétes nézetei miatt, áldozatja lett. Jeruzsálem és Antiokhia, mint két ellenséges keresztyénség állott szemben egymással. Ott Péter és az oszlop-apostolok, az urat test szerint látták a zsidó pertikulárizmus szűkkeblűségével, itt Pál, ki nem kérdezte, hogy kicsoda Krisztus test szerint, hanem prédikálta azt a Krisztust, ki saját bensőjében elevenedett meg, az universzalizmus követeléseivel. Miért takargassuk, a keresztyénség története, a vallás-erkölcsi élet törvényei hazudtolnának meg, ha el akarnók titkolni, hogy a két keresztyén-metropolis, Jeruzsálem és Antiokhia, s ezek vezér-férfiai Péter és Pál nagyon is emberi módon, nagyon is emberi szenvedélyekkel vívták az ütközeteket; a jeruzsálemi gyülekezet nem nézhette közönyösen, hogy a pogányok apostola nem törődve a hagyományyal, a zsinagóga előjogaival, vele egyenlő jogu keresztyénséget állít; felébred a féltékenység s mint (Gal. II. 4.) meg van írva, követeket küldenek Antiokhiába, hogy a dolgot kipuhatólják. Pál ezeket hamis atyafiaknak, betolakodóknak nevezi, kik alattomosan a Jézus Krisztusban való szabadságot meglesik, reájuk gyanakodnak s a törvény rab-szolgaságára akarják kötelezni. Ez alattomos eljárás miatt Pál apostol Titussal és Barnabással felmegy Jeruzsálembe, hogy szemtől szemben találkozzék ellenfelével, kiknek egy szempillantásig sem engedtek, (5.) hogy magukat alájuk adták volna, a kikkel ő, bár kiknek állítják magukat, bár kik voltak régen, semmit sem gondol, mert a kik becsületben vannak (6.), őt semmire nem tanították, az isten az emberek személyét nem nézi.

A keresztyén életelv már az első fellépésével heves küzdelmet provokált nem csak a vele egészen ellenséges

elemekkel szemben, hanem saját alkotásainak körén belől is. E belkörü ellentétek elsimitása, a zsidó és pogány keresztyénség rokon elemeinek egy közös érdeken való egyesítése alapja a kath. egyháznak; a keresztyén-tudat teremtett egy látható alakot, mely erejének, hatalmának kifejezője legyen, mely világhatalmi terjeszkedésében vezesse, és ezt a látható alakot nevezte egyháznak, mint a pogány-világ is egyháznak nevezte azon társulatokat, melyek bizonyos célra törekedtek. Krisztus sem egyházat, sem hierarchiát nem alapított, hanem alapította a keresztyén tudatot részint kényszerből, részint világhódítói erejének tudatában. Jól tette, helyesen cselekedte, vallás-erkölcsi fejlődésének törvényeit követte, a mint hogy az akkori világnézet, korszellem, bölcsészeti és vallás-rendszerek közepette máskint nem is cselekedhetett. De hogy mi tulajdonképpen ez az egyház, arról hivatalosan, kánonilag még ez ideig tantétel felállítva nincs; az apostoli hitforma csak annyit mond, hiszek egy közönséges (katholikus) keresztyén egyházat, de nem azt, hogy hiszek egy róm. kath. egyházat; a tridenti zsinat, mely azt követelte magáról, hogy ő az egyetemes keresztyénség, ő a katolikus egyház, erről tantételt nem állított, anathémája csak azokra terjed, kik az egyházat nem ismerik el egynek, egyetemesnek, egyedül idvezítőnek, de arról nagy bölcsen hallgatott, hogy az a róm. kath. egyház, valamint arról is, hogy az egyház Krisztustól, magisztrátusi szervezettel, az emberek földi fegyelmzésére, mennyei üdvözítésére alapított üdvintézmény. Ezt a tantételt az ultramontán theologusok, róm. kath. tudósok állították fel, mint tantételt, onnan átment a közhasználatba, s ma mint megdönthetetlen igazságot szerepeltetik, s azzal a kritériummal a róm. kath. egyházat ruházzák fel.

Azonban, az ultramontánizmus kedvéért a világ folyása meg nem áll, a keresztyén életelv lényegének megfelelőleg működik ma is, mint eleitől fogva, a modern világnézettel, korszellemmel, tudománnyal s minden emberi alkotással érintkezik, a rokon elemeket áthatja, feldolgozza, az ellentéteket kiegyenlíteni törekszik, és ennek a munkálkodásnak eredménye a keresztyénség a maga sokoldalú alkotásaival, intézményeivel; maga a keresztyén egyház is, a róm. kath. úgy, mint a szakadárak, vagy eretnekek egyháza ennek a keresztyénségnek egy munkás organuma, oda teszem, s ha kell igazolom is, hogy maga a keresztyén állam is, a maga komplikált szervezetével a keresztyénség organuma s abban is a keresztyén életelv működik. A keresztyénség egy végetlen fejlődésre utalt organizmus megszámlálhatatlan organumokkal s mivel a rész soha sem egész, az ultramontánizmus pedig az ő egyházát tekinti egyetemesnek, s ennek ily értelemben követel elismerést az állammal s a többi egyházakkal szemben, nem csak, hanem szabadságot veszen magának, minden rajta kívül létezőt örök kárhozatra ítélni, a keresztyénségben a nyugtalankodó, forradalmi elemet képviseli.

Az ultramontánizmus, vagy a mint ők állítják, a hierarchia, hogy viselkedésének jogosultságát igazolja, hivatkozik isteni eredetére, s arra, hogy mint ilyen, ő letéteményese a hamisítatlan keresztyén tannak, ő birtokosa az isteni igazságnak. Azonban, ő sem menekedhetik azon tapasztalati tény nyomasztó hatásától, hogy

az, a mit ő csálhatatlan igazságnak tart, az uralkodó világnézettel, korszellemmel, a tudományok különböző ágaival, felfedezésekkel, főként a természet-tudományokkal érintkezve, komoly támadásoknak van kitéve, nem csak, hanem azok legnagyobb részét a modern világ-nézet, mint érthetetleneket, számba sem veszen. Így a kényszerűség is forradalmi helyzetbe sodorja, s hogy a közötté és a korszellem között rohamosan felmerülő ellentmondásokat ki-korrigálhassa, hogy dogmái, egyház szervezete, kultusza, stb. stb. mint csálhatatlan igazságok észszerű magyarázatát megértethesse, s népszerűvé tehesse, egy oly kulcsot kellett a régiségtárból elővennie, melylyel azon eszméket, fogalmakat, világnézetet, melyeket maga helyez azokba a dogmákba, hagyományokba, ismét kifejttesse belőlük. Ez a kulcs a skolasztika, közelebbről Szent Tamásnak, az angyali mesternek bölcsészete. Ezzel a kulccsal akar-nak a felfordult, megbomlott keresztyénségnek ajtót nyitni, hogy azon át az ultramontánizmus celláiba vonuljon; annak zörgetésével bizonyítják, hogy ők a haladásnak, felvilágosodásnak nem ellenségei, sőt éppen első rendű mivelői. Ezt senki kétségbe nem vonja, tudományuk, mély belátásuk előtt tisztelettel hajol meg mindenki; a támadás kizárólag az általuk teremtett keresztyénség ellen irányul. Ez a keresztyénség a skola, az ész vallása, az u. n. racionális keresztyénség. Hogy mit teszen ez, nagyon világosan megfejt egy egyházi atya, kinek állítását épp a protestáns zsinat alkalmával újította fel egyik tekintélyes ultramontán lap, mikor minket az egyetemes egyházba e szavakkal hivatgat: «én az evangéliomnak sem hinnék, ha csak az egyház tekintélye nem birna rá, hogy higgyek». Ebben ki van fejezve az egész skola rendszere, ki van mondva az, hogy csak a róm. kath. egyháznak van hite. Ez a hit a tradíció s a modern világnézet hatása alatt észokok által abba helyezett elemek és az azokból, szillogizmusok segélyével, újból levezetett észigazságok. A skola-keresztyénség központja nem az istenbe, Krisztusba vetett élő, munkás hit, hanem a tradíció, a tantételek, hitcikkek egész sorozata. Ennek a rendszernek kezelője a hierarchia, a szentlélek vele közli ajándékait, de nem szívet melegíti fel s termékenyíti, hanem esztét világosítja meg, hogy az isteni titkokat felismerhesse. A felismert, észokokkal bizonyított titkokat kultusz alakjában, fegyelmi meghagyások, parancsok kíséretében átadja a laikusoknak. Így a laikusok keresztyénségének központja a kultusz s a hol ezt pontosan teljesítik, ott van, az ők tanításuk szerint, a róm. kath. egyház, hamisítatlan keresztyénség. Épp a napokban olvastam, mennyire dicsőítik a tiroliak vallásos buzgóságát azért, hogy midőn egy péntek nap gyűltek össze követválasztásra, engedélyt kértek és nyertek a pápától, hogy zsiros ételt is ehessenek, mert a vendéglős nem rendelkezik elegendő bőjti ételekkel; a vallásos élet nyilatkozata, a keresztyénség lényege náluk a proceszsiókban, gyónásban, bőjtölésben, búcsujárásokban, s számtalan fegyelmi parancsok külső teljesítésében áll, ez hozza viszonyba, összeköttetésbe a hierarchiával, mint isteni jogon létező előljárással.

(Vége következik.)

Horváth István,
bűrkösi ev. református pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, jan. 17. 18.

(Vége.)

Az egyházkerületi segély-kölcsönökre szolgáló közalap határozmányai között helyet foglalván az a kikötés, hogy a jelzálogi biztosítékul elfogadandó épületeket az első m. ált. biztosító társaságnál kell biztosítani, e társulat, az előzetesen folytatott szóbeli tárgyalásokra hivatkozva, kéri a szerződés megkötését, a részéről nyujtandó kedvezmények befoglalásával. Az előadó útasittatik a szerződés tervének elkészítésére.

A besztercei körlelkészi állomás megürülte óta az új betöltésig járó időközi bevételei, tekintettel az özvegy jogaira, elszámoltatván, az elszámolás jóváhagyatik.

T. Kelemen Ferencnek, az egyházkerület régi, sokat hányatott hű szolgájának, ki hosszas hivataloskodását s életét, mint ploesti levita-tanító végezte, özvegye folyamodván, hogy férje romániai misszió-alapunktól a mult évre megszavazott 50 frtnyi segélye, melyet már föl nem vehetett, részére kiadassék, kérése, a néhai érdemeire tekintettel, készséggel megadatik.

A romániai misszió területén fekvő galaci egyházközség kéri, hogy épületei jó karba helyezésére 250 frt. segély adassék. Számvevő aa. útasittatik, hogy a romániai misszió-alap mult évi számadásainak átvizsgálása után, a netaláni fölöslegről jelentést tegyen, hogy a kérelmes egyházközségnek a lehetőség szerinti segély megadható legyen.

II.

Kolozsvár, jan. 31.

Főt. püspök, Szász Domokos, elnöklete alatt, jelen vannak Szász Gerő, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, Kádár János, s.-titkár.

Az elnöki úton elintézett s most bejelentett ügyek jóváhagyó tudásul vétetnek.

Főt. püspök aa. jelenti, hogy egyházkerületünk érdemekben megöszült legidősb főgondnokának, gr. Bánffy Miklós főpohárnok mesternek, ő Felsege által legutóbb történt legmagasabb kitüntetése alkalmára, Igazgató-Tanácsunk nevében, üdvözlő táviratot küldött, hatóságunk a jelentést örvendetes tudásul veszi.

Igazgató-Tanácsunk, annak idején, tudásul vevén, hogy a rettegi állami iskola a tankötelesek számának törvény szerint meg nem felel, az ottani egyházközség hiveinek az épület kibővítése érdekében elvállalt nemes vállalkozására hivatkozva, a megyei közigazgatási bizottságot fölkérte, hogy az állami iskola kibővítéséről saját hatáskörében s a maga útján gondoskodjék. Egyházi illetékes hatóságunktól, azonban, most jelentés érkező, hogy a törvény-ellenes helyzeten azóta sem történt semmi változás, Igazgató-Tanácsánk, mielőtt a közoktatásügyi kormányhoz folyamodnék a baj orvoslása érdekében, magához illőbbnek ítélte, ismételten fölhivni a közigazgatási bizottságot törvényes kötelessége teljesítésére.

Szász-fellaki felekezeti iskolánk után járó fentartói nyugdíj-illeték több évről hátralékban maradván, e kiróvág ellen fölfolyamodás intéztetett a közoktatásügyi miniszterhez, azonban eredménytelenül, mert a 96 frt. hátralék befizetése elrendeltetett, azzal a fölhívással, hogy

a pénzügyigazgatóságához folyamodhatik a tartozás több évi részletben való törlesztése érdekében. A döntvény közöltetik az egyházközséggel, azzal a fölhívással, hogy nyilatkozzék, ha fön birja-e iskoláját a törvénynek megfelelően tartani, útasittatván, egyszersmind esperes aa. az ügy részletes földerítésére.

Beérkező a jelentés, hogy holtmarosi egyházközségünk iskolája s tanítói laka, a pap buzgóságából és a hivek nemes áldozatai segélyével, immár teljesen elkészült és m. é. szept. 4-dikén használatba is vétetett, Igazgató-Tanácsunk örvendetes tudásul veszi e tény s esperes aa. útján méltányoló elismerést mond az egyházközség buzgó papjának és derék hiveinek.

Szotyori egyházközségünk, az illetékes közigazgatási bizottság fölhívása alapján, útasittatván korábbi felekezeti iskolája törvényellenes hiányainak pótlására, a nevezett hatóság, esperes jelentéséhez képest, most értesítettik, hogy a szotyori iskola-épület, a hely szükéhez mérten, a lehetőségig megnagyobbított, de a tovább terjeszkedés teljes lehetetlen, mert különben, az iskola ház összeérne a k.-tanítói csürrel; megtörtént, továbbá, az intézkedés az iskolai szerelvények pótlására, fali olvasó táblák és egy könyvtári szekrény beszerzésére; a kivánt kút, a telek talajának minőségéhez képest, oly költségbe kerülne, melyet az egyházközség el nem hordozhat, a pontos iskoláztatás érdekében pedig a szükéséges intézkedések szintén megtétettek.

Igazgató-Tanácsunk őszinte elismeréssel és a hivek buzgóságának dicséretével fogadja s hagyja jóvá gegesi egyházközségünk hiveinek azt a kettős alapítványát, melylyel 3555 frt. 69 kr. követelésüket s a gegesi községi erdőbűl járó évi 100 frt. értékű fa-illetményeiket kepeváltó-alapra, további 1000 frtnyi tőkájüket pedig közalap-járulékaik megváltására oly móddal adományozták, hogy a 15 frtot tevő járulékok után fönmaradó felesleg egyházközségi szükéségeik fedezésére fordittassék; a kepe-váltási alap pedig az alapítvány kamataival s további adalékaikkal mindaddig gyarapittassék, mig a megváltásra elégséges mennyiségre növi ki magát. Az esperes azon felül fölhivatott, hogy az erdő-ügyre vonatkozó határozatnak közigazgatási hatósági jóváhagyását is eszközölje ki s az eredményről, annak idején, tegyen jelentést.

Hasonló elismeréssel hagyja helybe Igazgató-Tanácsunk a fintaházi egyházközség a papi termés-kepeének, mely 64 frt. 50 kr. értékben van fölvéve, a 4000 frtos regale-váltás évi 180 frtjaiból és az új házások 2—2 éven át fizetendő 10—10 véka csős törökbúza évi 20 frtot tevő bevételeivel együtt, 200 frttal való megváltását, mihez képest a pap 223 frtos fizetése 357 forintra emelkedik, a regale-jövedelemből eddig fedezett 216 frtnyi közzükéségek terhe a 2700 frtot tevő s 8%-ot kamatozó kepeváltó alapra helyezettvén át, a mi annál bizonyosabban beválik, mivel az egyházkerülettől vett 1300 frtnyi építési kölcsönt 100 frtos évi részletekben törlesztik. Az ez értelemben kiállított új díjlevél egyszersmind jóvá is hagyatott.

Az első m. ált. biztosító társaság kértére értesítettik, hogy a segély-kölcsönökre szolgáló közalap épület-tulajdonos adóai minő kötelezettségeket vállaltak kölcsön-

szerződéseikben a tűz-biztosításoknak a jelzett társulatnál leendő folyamatosítására nézve, fölhivatván egyszersmind nevezett társulat, hogy a biztosítási kártérítéseket, szintén a kölcsön-szerződések értelmében, az egyházkerületi kölcsönök fedezetekint tartsa fenn.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A küküllői egyházmegyéből.

A küküllői ref. egyházmegye «bonyhai fiókköre» «Papi Értekezleti» alakuló gyűlését Héderfáján, folyó 1892-ik év január 6-án tartotta meg.

Az értekezletre megjelent ref. papok, mint rendes tagok és a társadalom különböző osztályaihoz tartozó, egyházas érzelmű pártoló tagok, az értekezleti gyűlés megnyitása előtt, a díszes, nagy templomba mentek, mely már ekkor, a héderfái nagyszámu, buzgó hivekkel csak nem egészen telve volt.

Tókos Izsák, héderfái ref. kántor-tanító, meghatóan kitűnő orgonázása mellett, a gyülekezet az előéneket s az ezt követő 172-ik dicséret első versét elénekeivén, a szószékre lépett Biró Áron, szász-csávási lelkész aa. s mondott szívet-lelket megható, buzgó imádságot s az erre következett ének után tartott a Zsid. XIII. 7—8. alapján alkalmi, lendületes beszédet, melyben szónok buzditja a hallgatóságot, hogy ne szégyenelje, sőt a legdrágább kincsének tartsa a Krisztus evangéliomát, mely az embert értelmileg felvilágosítja, erkölcsileg megjavítja és e két úton boldogságra és üdvösségre vezérli; fölhívja a gyülekezetet, hogy a legmélyebb hálával emlékezzék meg istenről, hogy elküldötte váltságunkra a Krisztust, általa kijelentvén szent akarátját; emlékezzék meg kegyelettel a dicsó ősokról, kik hitben való buzgósággal a nép előtt jártak s fentartották az evangyeliomi tudományt a maga tisztaságában, kivívták és biztosították az ev. ref. vallás szabad gyakorolhatási jogát; végül, buzditja szónok a gyülekezetet, hogy az ev. ref. egyházhoz a legnagyobb szeretettel ragaszkodják.

A kitűnő beszéd, lelkesült előadása, folytonosan lekötvé tartotta a figyelmet s a hallgatóságra maradandó hatást gyakorolt.

Az istenitisztelet végeztével a templomból kijött gyülekezet előtt, nt. Kovács Elek, esperesünk, szivből jött és szivhez szóló beszédben azon óhajlásának adott kifejezést: vajha, a templomban elmondott szent ígék a gyülekezet minden tagja szívében termékeny talajra találtak legyen s teremnék meg az élő hitnek jó gyümölcsseit: a lelki buzgóságot, a keresztyéni szeretetet, a békességnek és igazságnak keresését és követését. Ezután esperes aa. istentől áldást kért a gyülekezetre s mivel szólott nagy méltósággal: mindenki elálmélkodva hallgatja vala őtet.

A közügy iránt mindenütt és mindenkor lelkesülten érdeklődő, egyházmegyénk anyagi, szellemi javát szíven hordozó esperesünk felhívása folytán, a templomból való kijövetel után, megvizsgáltatt a helybeli ref. iskola, melynek nagy terme, jóllehet a legtöbb falusi ref. iskola tantermeül elég, sőt nagy volna, de a héderfái nagyszámu iskola-köteles gyermekek befogadására nem elég nagy.

A templomozás és iskola-vizsgálás után kezdetét vette a Papi Értekezlet alakuló gyűlése.

Benkő Sámuel, héderfái ref. lelkész aa. előadván azt,

hogy küküllői ref. egyházmegyénk Papi Értekezletének utóbb tartott központi gyűlésében hozott határozata értelmében nyert megbízatása folytán hívta össze a tagtársakat a Papi Értekezletnek a bonyhai fiókkörben alakuló gyűlésére: ez értelemben hívja föl a tagtársakat a fiókköri elnök megválasztására.

Az elnökválasztás alkalmára korelnöknek fölkéretik esperes aa. ki az elnökválasztást kitűzvé, az ülést öt percre fölfüggeszti.

E sorok írója indítványa folytán, köri elnöknek megválasztott Benkő Sámuel, ki a bizalmat megköszönve, elnökké lett megválasztását elfogadja. A gyűlést megnyitó beszédében jelezvén, hogy a Papi Értekezlet megalakulásának és gyűlései időnkint való megtartásának célja: a lelkési hivatás körébe tartozó elméleti és főleg gyakorlati kérdések megvitatása és felolvasások tartása által ismeretszerzés s ez által önművelődésünk, valamint egyházaink és iskoláink anyagi és szellemi jólléte előmozdításának eszközése: e célnak egyesített erővel való megvalósítására fölkéri az értekezlet tagjait.

Ezután kitűzvetvén a jegyző-választás, jegyző lett: Bartha József, mikefalvi ref. lelkész aa.

A tisztikar beállítása megtörténvén, tárgysorozat rendjén, a gyakorlati lelkészség körébe tartozó több jelentékeny kérdés lett, érdekes eszmecsere mellett, megvitatva.

A jövő gyűlés helyéül Bonyha, idejéül május 23-dika tűzvetvén ki, elnök aa. Papi Értekezletünk munkálkodására, célja megvalósíthatására isten segedelmét és áldását kérve, a gyűlés véget ért.

Gyűlés után az értekezlet rendes tagjai, valamint az értekezlet ügyét pártolók, Benkő Sámuel vendégszerető házához lettek meghiva ebédre, melynek végeztével mindenki, ki e Papi Értekezleten jelen volt, azon boldogító érzettel távozott otthonába, hogy Papi Értekezletünk, ez alakuló gyűlése megtartásával, úgy ref. egyházunkra, iskoláinkra és az egyháztagokra, valamint ref. papi és tanítói testületünkre nézve jó munkát végzett.

—i. —p.

Németországi egyházi szemle.

A közelebb múlt idők igen fontos eseménye Németországon, hogy a poroszországi protestánsok megtartották harmadik egyetemes zsinatjukat.

Ha ennek általános jellemvonását tekintjük, igen érdekes képet nyerünk e zsinatról és azon mozgalmakról, melyek azt uralták. Nem lesz tehát helyén kívül, ha pár szóval bemutatjuk a «Prot. Kirchenzeitung» nyomán a zsinatot mozgató főbb eszméket és irányelveket.

Egyike a legnevezetesebb zsinati jelenségeknek, hogy a liberálisok egyetlen tag által sem voltak képviselve. A beválasztott képviselők közül az egyik vezérszerepet vivő kevéssel a zsinat előtt halt meg, a másikat pedig betegsége akadályozta, hogy megjelenhessék. Nem is késtek e jelenséget a zsinati tagok jóra magyarázni s örvideni, hogy a «merek tagadás» szelleme ezúttal nem fog közjüket betolakodni.

De ha ném is voltak képviselve a liberálisok, nem lehet állítani, hogy nézeteik és óhajásaik nem találtak szívet a zsinaton. Sőt, a mennyiben eredeti céljuk különben is csak az volt, hogy ellene álljanak azoknak az alkotmányi változtatásoknak, melyek az egyház szabadságát az állammal szem-

ben kiterjeszteni akarták; továbbá, mert ők úgy gondolkodtak, hogy a belmiszsiót az egyetemes papság eszméjében kell megvalósítani: ezek a kívánságaik mind hangsúlyozva lettek a zsinaton, az u. n. középpárt által. A középpárt vállalta el ugyanis ez alkalommal a konfeszziónalisták és pozitív-uniónalísták ellenében az ellenzéki szerepet.

Azonban, a középpárt dicséretére legyen mondva, nem igyekezett soha merev lenni, sem pedig jogát a betük számára hosszabb, vagy rövidebb voltában keresni, még kevésbé illuzórius elvi jelszavakért küzdeni; sőt, több igen lényeges pontban megegyezett a zsinati többséggel, mely az egyház önállóságának megszerzésére törekedett.

A zsinat egyik nagy problémája az önállósági kérdés volt az állammal szemben. E tekintetben a zsinat általános iránya egészben véve, majdnem teljesen megfelelt a Beyschlágék célzatainak, kik az önállósági kérdést úgy szerették fel fogni, hogy ez által az egyház javát lehessen munkálni, s a kiknek éppen ezért egyik főterekvésük az volt, hogy a Hammerstein-Kleist Stökker-féle izgató mozgalmaknak lehetőleg útját állják. S ha ezt a merzeburgi kompromisszumhoz csatlakozás, sőt szószzerinti elfogadása által gondolták elérni, bár céljuk így sem sikerült: e kérdésben nekik és a zsinatnak egymáshoz való közeledésük egymás kölcsönös megértését mutatja, mert megvan e kompromisszumban a zsinatnak, illetve, a zsinati bizottságnak is a maga része és akarata, mely nem kevesebb, mint az, hogy az egyházi kinevezéseknél eddig szokásos miniszteri ellenjegyzés helyett a veto-jogot hozzák be, azt tartván túlfelől, hogy ilyen formán az államnak is nagyobb joga leend ezzel, mint eddig volt.

Különben, a tényleges eredmény az önállósági kérdésben nem nagy, mert az alkotmányi bizottság javaslatának három pontja, melyet a zsinat teljes egészében magáévá tett, itt csak azzal a különbséggel, hogy a konfeszziónalisták és pozitív-uniónalísták, mint maximumot s a középpárt, mint minimumot fogadták el, nem foglal magában fontosabb vivmányt. Mindenesetre, ha már önállóságról volt szó, érthetőbb lett volna, ha azon helyes kívánságok találtak volna meghallgatásra, melyek a fejedelmi egyházkormányzat, még pedig azon túlságosan kifejlődött formája ellen emelkedtek, melyek a szellemi ügyekbe való nagy beavatkozást lehetővé tették. Így több célja lett volna az önállósági törekvésnek, míg amugy, pl. abban, hogy ezután az egyházi önmegadóztatást jobban kiterjeszthetik, mint eddig, ha van is valami abból a nagy hangon hirdetett önállóságból, de nem sok. Különben, a németországi protestántizmus nem is cselekedett volna helyesen, ha az egyházi önállóság kérdésében mellőzve a Beyschlágék álláspontját, az államtól való teljes függetlenséget erőszakolta volna; hiszen, a Hammersteinék javaslatát

látszólag jellemzi a dühösködés az államra: ezért, nincs is abban igazság, e mellett, nem véve számításba, a minél nincs jellemzőbb rájuk nézve, hogy ők maguk sincsenek valami nagy várakozással reményeik teljesülése felől.

Az önállósági kérdésnél sokkal kisebb fontosságú ügy volt az, hogy az egyházkormányzati képviselők kinevezésénél a zsinat vegyen tényleges részt. Ez indítványt főleg Stökkerék pártolták, de a zsinat, igen helyesen, napirendre tért felette.

A legkihatóbb s legtöbb érdekeltséget keltő problema, melylyel a zsinaton foglalkoztak, az volt, hogy a zsinati elnökségnek legyen-e joga a theol. tanárok kinevezésénél az egyház érdekeinek örül fellépni és azt esetleg latba vetni; következésképp, a theol. tanárok szabad kutatásait, vizsgálódásait ilyen formán akadályozni? Nagy óvatossággal kezdtek e kérdéshez, mert előre volt látható, hogy ez vihart fog kelteni. A jelenlévő kultuszminiszter mindent megelőzendő, azonnal ki is jelentette, hogy a tanárok kinevezésénél az illető fakultás előterjesztését jóváhagyás végett mindig be fogja mutatni a legfelsőbb egyháztanácsnak, a mikor is ez esetleg saját jelöltjét is kandidálásba hozhatja. A miniszter kijelentése nem sokat használt, egymás után keltek fel a szónokok, köztük két zsinati elnök-kandidátus, Kleist-Retzow és Holzheuer, hogy a zsinati elnökség fent jelzett jogát az egyház életkérdésének jelezzék, mely majd a theológiába is új és jótékony levegő-áramlatot hoz; hogy azt az elnököt «isten gyülekezete szájának» hirdessék, mert ez fogja prédikálni a hamis tantól, Holzheuer szerint, a neológiától az örökzöldést. A zsinaton tizenkét theol. tanár volt jelen. Egyik egy, másik más párt-hoz tartozott. De mind a tizenketten megegyeztek abban, hogy vétessék ez ügy, a miniszter kijelentésével, elintézettnék. Teljesen hiában. Hasztalan módosította ezt a megállapodást is Cremer még oda, hogy csak ez idő szerint tekintessék elintézettnék; hasztalan tartá Beyschlag egyikét legszebb beszédeinek a theol. tudományok szabadságáról: a többség mind erre nem hallgatott, el volt tökélve, hogy nem hallgat rá. Sőt, midőn Cremer, most már erélyesen lépve fel, határozottan kikelt az ellen, hogy a kinevezéseknél az egyháztanács is hozhasson valakit kandidációba, mert ez azt jelentené, hogy egy idegen testület beavatkozásával a theol. fakultás az egyetemen leszoríttatnék azon diszes polcra, melyen áll; Beyschlag pedig az ifjú theologusok szabadságszeretetére hivatkozva, rámutatott a veszélyre, ha ez el fog nyomtatni, kérte tehát a zsinatot, hogy bizzanak meg az igazság szellemében: Kleist-Retzow csak az ígére mutatott rá, mely a «fiu, és a mely a szentírásban van», a profeszszorok hagyják csak, hogy ez működjék; különben is történtek már olyan dolgok, hogy annak idejében nem lehetett megakadályozni Harnack tanárrá létét.

(Vége következik.)

TÁRCA.

János evangéliomáról.

(Folytatás).

A Jézusban világra jött élet és világosság lényegét és hatását rajzolja még két allegoria a János evangéliomában, melyek méltán sorakoznak az előbbieknél. Ezek úgy mutatják be Jézust, mint a lelkileg beteg emberiség orvosát. A béna meggyógyítása (Ján V. 1—30.) inkább a Jézusban világra jött megelevenítő élet hatását az emberiségre, a vakon született meggyógyítása (Jan. IX. 1—41.) inkább a

Jézusban világra jött világosság hatását az emberiségre tünteti fel. Mindkettőnek még azon mellékéje is van, hogy a zsidók sabbath-fogalmának helytelenségét kimutassa. A zsidók üldözték Jézust, mert a gyógyítás szombatnapon történt. «Jézus pedig felelt nekik: Az én atyám mindeig ideig munkálkodik, én is munkálkodom» (Ján. V. 17.). Ő csak azt teszi, a mit az atya. «Ugy van, úgy van, mondom nektek, nem tehet a fiu magától semmit, hanem a mit lát, hogy az atya teszen; mert a miket amaz teszen, azokat teszi

hasonlóan a fiú is» (Ján. V. 19.). «Ugy van, úgy van, mondom nektek, hogy a ki hallgatja az igét és hiszen abban, a ki engemet elküldött, örök élete van annak és nem megy ítéltre, hanem által ment a halálból az életre» (Ján. V. 24.). Ugyanazon eszme, melyet Lázár feltámasztásánál is láttunk, hogy a ki hiszen Jézusban, annak örök élete van. A mi a vakon született meggyógyítását illeti, ebben azon igazságot látjuk, hogy a kik elismerik szellemi vakságukat és Jézustól kérik a szellemi világosságot, azok megnyerik azt; míg azok, kik Jézust mellőzik, örökös szellemi vakságban maradnak. Jézus mondá a farizeusoknak: «Ha vakok volnátok, nem lennétek bűnösök; mivel pedig azt mondtátok, hogy látunk, a ti bűnötök megmarad» (Ján. IX. 41.).

Mellesleg meg kell itt említenünk azt is, hogy még két allegoriaszerű történet fordul elő János evangyéliomában, a főnebbieken kívül. Egyik a királyi ember fiának csodálatos meggyógyítása (Ján. IV. 47—54), másik a csodálatos séta a Tiberiás-tengeren (Ján. VI. 19—21.). Az evangyéliista mindkettőt minden magyarázat nélkül közli. Valószínűleg a keresztyén szájhagyományból vette át őket, valamint a más három evangyéliom is, melyekben szintén megtaláljuk a megfelelő hasonló történeteket: ez alakjukban csak a kegyes népképzelem alkotásainak tekinthetjük őket, bár mindkettő fontos eszmét is rejt magában.

Áttérünk a János evangyéliomában levő önálló beszédekre. Ugyanis, vannak a János evangyéliomában az említett allegoriák magyarázatául szolgáló beszédek mellett, önálló beszédek, vagy beszélgetések is, melyek szintén Jézus szájába vannak adva. Ilyenek Jézusnak Nikodémussal és a számáriai asszonynyal folytatott beszélgetései, a sátoros ünnepen a jeruzsalemi templomban tartott beszéde a zsidókhoz és az utolsó vacsora alkalmával a tanítványokhoz intézett nagy beszéde.

E beszédekben is éppen úgy, mint az allegoriákban, a Jézusban világra jött új élet és világosság lényege és hatása van tárgyalva; csak hogy míg az allegoriákban inkább a Jézusban világra jött élet és világosság nagy hatása van rajzolva, vagyis, mai nyelven szólva, a keresztyén hitélet hatása; addig az önálló beszédekben, vagy beszélgetésekben inkább a Jézusban világra jött új élet és világosság tartalma van előadva, vagyis, mai nyelven szólva, a keresztyén hitélet tartalma.

A Nikodémussal folytatott beszélgetésben (Ján. III. 1—21.) a keresztyén hitnek három főeszméje van tárgyalva. Az újjászületés, Jézus kereszthalálának szükségessége, a lelkiismeret itélőszéke. Az újjászületésről a szavakat találjuk: «Ugy van, úgy van, mondom neked, ha valaki nem születik felülről, nem láthatja isten országát» (Ján. III. 3.): vagyis, a keresztyén hitéletben szellemileg és erkölcsileg újjászületik az ember. «Felelt Jézus: Ugy van, úgy van, mondom neked, ha valaki nem születik víztől és szellemtől, nem mehet be isten országába» (Ján. III. 5.). Ugyanazon eszme, melyet a szentírás más helyen így fejez ki: «A ki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni.» Jézus kereszthalálának szükségességét a következő szavak fejezik ki: «És miként Mózes felemelte a kigyót a pusztában, így kell felemeltetni az ember fiának, hogy mindenkinek, a ki hiszen ő benne, örök élete legyen. Mert úgy szerette isten a világot, hogy az ő egyszülött fiát adta, hogy a ki abban hiszen, el ne veszzen, hanem mindenkinek örök élete le-

gyen» (Ján. III. 14—16.). A lelkiismeret ítéletéről így nyilatkozik: «Mert nem azért küldötte isten fiát a világra, hogy elítélje a világot, hanem hogy megtartassék a világ általa. A ki hiszen benne, el nem ítéltetik; a ki pedig nem hiszen benne, már elítéltetett, hogy nem hitt az isten egyszülött fiának nevében. Ez pedig az ítélet, hogy a világosság eljött e világba, az emberek pedig inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot; mert gonoszak voltak az ők cselekedeteik» (Ján. III. 17—19.). Vagyis, a ki nem fogadja be a Jézusi világosságot, ez már e tény által el van ítéelve, mert az olyan inkább szereti a sötétséget, mint a világosságot; tehát önmagára mondja ki az ítéletet.

A számáriai asszonynyal folytatott beszélgetésben (Ján. IV. 7—26.) a vallásról értekezik Jézus. Nagyon találó hasonlattal nevezi a vallást viznek. Miként a viz fentartja a testi életet, úgy tartja fenn a vallás a szellemi életet. Miként viz nélkül nincs testi élet, úgy nincs vallás nélkül szellemi élet. Jézus vallása táplál minket az örök életre. «A ki pedig iszik a vízből, melyet én adok neki, meg nem szomjuhozik soha örökké, hanem a viz, melyet én adok neki, leszen ő benne örök életre ugró viznek kútfeje» (Ján. IV. 14.). E vallás istennek szellemben és igazságban (Ján. IV. 23.) imádása. «Isten szellem és a kik őt imádják, azoknak szellemben és igazságban kell őt imádni» (Ján. IV. 24.) Istent szellemben és igazságban imádni, e kifejezés magában foglalja mindazt, mit mi a vallás-erkölcsi és szellemi élet kívánalmái közé sorozhatunk.

A sátoros ünnepen a jeruzsalemi templomban a zsidókhoz intézett beszédjéből Jézusnak nagyon bajos kivonni a főeszméket úgy hosszúsága, (Ján. VII. 14—44, VIII. 12—59, X. 1—19. és ennek kiegészítése X. 22—39.), mint a folytonos félbeszakítások és kitérések azért történnek, mert Jézusnak védni kell isteni küldetését a zsidók cáfolataival szemben. Így e beszéd nagyobb részét Jézus védekezése foglalja el, melyben isteni küldetését bizonyítja a zsidók tagadása ellen. A mi az említett kitérések mellett e beszédben levő főeszméket illeti, Jézusnak eme szavaiban: «Ha szombatnapon körülmetélték az embert, a nélkül, hogy feloldatnék Mózes törvénye, miért haragusztok rám, hogy egész embert tettem egészségessé szombatnapon» (Ján. VII. 23.): a béna meggyógyítására történik visszaútálás; eme szavakban pedig: «Ismét szóla nekik Jézus, mondván: Én vagyok a világ világossága; a ki engemet követ, nem jár sötétségben, hanem az életnek a világossága leszen annak birtokává (Ján. VIII. 12.); a vakon született meggyógyításáról szóló allegoriában rejlő eszmére történik utalás. «Az életnek a világossága» pedig szellemileg és erkölcsileg szabaddá teszi az embert. «Mondá tehát Jézus a benne hívőknek lett zsidókhoz: «Ha ti megmaradtok az én beszédemben, igazi tanítványaim lesztek és megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket» (Ján. VIII. 31—32.) «Ugy van, úgy van, mondom nektek, hogy mindenki, a ki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek» (Ján. VIII. 34.). De a ki a Jézusban világra jött élet világosságában jár, az nem cselekszik bűnt, nem szolgája a bűnnek; az Jézust követi, mint a juh a pásztort (Ján. X. 1—6.). Jézus a jó pásztor, ki életét adja a juhokért (Ján. X. 11.) Jézus az egész emberiségnek vezetője és nem kizárólag egy nemzetnek: «Más juhaim is vannak, kik nem ez akolból valók; azokat is vezetnem kell és hallgatni fogják az én hangomat, és leszen egy nyáj

és egy pásztor» (Ján. X. 16.). Isten adta Jézusnak a juhokat s azért senki sem ragadhatja ki azokat Jézus kezéből (Ján. X. 28—29.). Jézus nem csak nyájának jó pásztor, hanem az ajtó is, melyen át a nyáj bátran járhat ki és be és boldogságot talál (Ján. X. 9.) «Ugy van, úgy van, mondom nektek, én vagyok a juhoknak ajtója» (Ján. X. 7.): vagyis, Jézus az üdvösségre vezető út, melyen át az atyához jutunk. «Én és az atya, egy vagyunk» (Ján. X. 30.): vagyis, Jézus működése az ember üdvösségre vezérlésében teljesen egyezik az atyáéval.

(Folytatása következik.)

Rákosi György.

Különfélék.

— **A Borbáth Pálnak Vizaknára való megválasztása és átköltözése** által már huzamosabb idő óta ürességben levő csikszeredai körlelkési állomást az Igazgató-Tanács folyó hó 7-én tartott ülésében betöltötte. A tizenkilenc pályázó közül, Bitay Bélának, eddig brassói segéd-papnak, részébe jutott a szerencse, hogy e nagyon exponált és fontos helyen őrállója legyen az evang. reform. egyház magas hivatásának, és egyszersmind bizonyítékokat szolgáltatson, hogy a protestántizmus mindenütt egy jelentőségű a szabadság, a világosság, és a humanizmus terjesztésével. Hisszük és reméljük, hogy Bitay Béla, ki egyházirodalmi téren is jelentékeny sikereket ért el és jelét adta, hogy meleg szívű és gondolkodó fő: a gyakorlati lelkészet terén is, holott önálló munkálkodás nyílt meg előtte, be fogja bizonyítani, hogy az Ig-Tanács megtalálta a kellő helyre a kellő embert. Mi őszinte szívvel gratulálunk, kívánunk szerencsét s óhajtuk, hogy egyházkerületünk nyert legyen egy derék munkálkodót az ur szőlőjének számára.

— **A csejdi egyház üresedésben levő papi állomására** folyamodtak haton, és mindannyit kijelölték a következő sorrendben: Erdélyi Sámuel, Lőrinci Lajos, Lengyel István, Vizi György, Vályi Elek és Gönci Pál. A próba-predikálások február 7-én már megkezdődtek és március 13-án végződnek, azután jön a választás. Isten adjon szerencsét, jó előmenetelt.

— **Jelenleg Magyarországon** az összes középiskolák száma 183, még pedig gimnázium 151, reáliskola 32. Teljes nyolc osztályú középiskola van 113, gimnázium 92, reáliskola 21; teljessé alakulóban van 6, az összes létszám 119. Jelleget szerint az iskolák a következőleg oszlanak meg: állami 34, királyi katolikus 17, római katolikus (többnyire szerzetes) 44, községi (itt-ott katolikus jelleggel) 24, ev. református 27, evangélikus 24, magán 5, izraelita 1, gör. keleti 4, egyesült protestáns 1, unitárius 2. Az utolsó nyolc év alatt 16 csonka középiskola egészített ki teljessé. Az állami oklevéllel bíró tanárok száma 1306. Építkezésre ez idő alatt több fordított negymillió forintnál. Végre, ez iskolák kiadása 5.158.000 forint.

— **A közoktatási miniszter legközelebbi jelentése** szerint, hazánk hatvanöt törvényhatósági területén 1890-ben volt 16,805 népiskola, tehát 3000-rel több, mint 1869-ben. Az 1890-ik évben összeirtak 2.524.000 tanköteles gyermeket, és ezek közül, a jelentés szerint, tényleg iskolába járt 2.057,812 gyermek; iskolai oktatásban nem részesült 466,757. A főnebbi iskolákban volt 24,965 tanterem és így minden egy tanteremre jut 82—83 gyermek. Ha az iskolákba nem járt gyermekeket is vesszük, még szükség volna 5574 tanteremre; ha pedig egy tanteremre csak 40 gyermeket számítunk, úgy még további 25,000 tanszoba kívántatnék. 1890-ben szervezve volt 25,202 tanítói állomás, de a melyek nem voltak mind betöltve és még vándor-tanítókat is alkalmaztak. Hogy az összes tankötelesek oktatásban részesülhessenek, már ma 31,000 néptanítóra volna szüksége az országnak; a decennium végére a néptanító-szükséglet meghaladja a 40,000-et, és még legalább 15,000 iskola lesz felállítandó, ha azt akarjuk, hogy az iskola-kötelezettség törvénye végre

legyen hajtva, és nem akarjuk szaporítani azokat a tömegeket, melyek színét sem látták az iskolának. Csak egy pár százezer katonával kellene kevesebbet tartani: és megvolnának a hiányzó iskolák, a hiányzó tanítók és minden gyermek részesülhetne abban az emberi méltóságban, hogy iskolázott legyen és írni-olvasni tudó polgára e hazának. Mikor lesz ez?

— **Hány jezsuita van?** Most, hogy **Andrledy** jezsuita generalis halála folytán e rend új generalist fog választani, fölmerül az a kérdés, hány jezsuita van a világon? A valóságos létszám eddig úgy sem igen volt ismeretes. A jezsuiták jelenleg öt nagy nyelvcsoporthoz oszlanak, ezek 1. a germán 3470 rendtaggal, 2. a francia 2863 taggal, 3. az angol 2301 taggal, 4. az olasz 1764 taggal, 5. a spanyol 2570 taggal, összesen van 12,974 jezsuita a föld kerekén. Hazánk, fájdalom, a german nyelvcsoporthoz szerepel, abban is egybefogva a szomszédokkal «osztrák-magyar provincia» néven. Ez utóbbi «provinciában» 649 rendtag van és pedig 307 lelkész, 137 növendék és 205 fráter. E számból Magyarországon van Budapesten 6. Kálcsán 49, Kapornakon 9, Pozsonyban 52, Szatmárt 13, Nagyszombatban 30. (Kalksburgban, Ausztriában, némely politikusaik neveltetésének szent tanyáján, 46 jezsuita oktatja a jövő magyar politikusokat.) Érdekes a dologban az, hogy bár a germán csoportban Németország 1069 jezsuitával szerepel, ebből azonban egy szálat sem lát a német birodalom, mert onnan a jezsuiták ki vannak tiltva; e nagyszámú németországi jezsuiták a «német provincia» szervezetét ennek dacára föntartják, hár tagjai számukban élnek Angliában, Németalföldön, Belgiumban, Észak-Amerikában, Braziliában és Ausztriában, hol Feldkirchenben és Vorarlbergben nagy kollegiumuk van.

— **Külföldi apróságok.** **At hénben** foglalkoznak az anglikán és keleti egyház egyesítésének eszméjével s ezt lehetők tartják a dogmatikai ellentétek mellett is. Ugyanott, mint a lapokból látható, sajátos viszonyok lehetnek. Egy nem régiben tartott zsinaton Diomedes Kyriakus kir. prokurator mind azért küzdött, hogy a papság nagy száma kevesebb legyen, de a megmaradtok anyagi helyzetét javíttassék, szellemi szemhatára szélesíttessék. És leszavazták. A görög egyház nem vágyik elérhetlen célok után! Hogy Ausztria mindig az ultramontanizmus hazája és melegágya volt, az bizonyos. De hogy a felekezeti szűkkeltségnek még ma is találkozunk ott elretentő jeleivel, az szinte hihetetlen. Csehországban, Schlaggenwaldban még a múlt évben volt egy evang. temetés. Alig, hogy megkezdte azonban az ev. pap beszédjét, lélekszakadva rohant oda a kath. pap és hivatkozva egy miniszteri rendeletre, mely megtiltja a laikusoknak a temetést, eltiltá az ev. lelkészt a temetéstől. Ez, hogy nagyobb skandalum ne essék, abba hagyta funkcióját, de panaszt jelentett be a helyi hatóságnál. Még ma sem vették elő ez ügyet, pedig már elmúlt egy éve, hogy ez a dolog megtörtént. Hasonló esetek számtalan ismétlődését lehet olvasni a lapokban. Steirben, Felső-Ausztriában pedig a temetőből tilták ki a protestánsokat. És a hatóságok ott mindezekre szemet hunynak.

Hivatalos rész.

148—1892.

ESPERESI KÖRLEVÉL.

A n-nyedi egyházmegye egyházainak Elöljáróit felhívom, sőt kötelezem, hogy a beszolgáltatandó rendszeresített fizetéseket azonnal küldjék be ellen-nyugta mellett a t. pénztárnok úrhoz. Ne feledjék a már kiküldött egyh. ker. jegyzőkönyvért a 90 krt. s a névkönyvért a 60 krt. mellékelni, mint szintén az 1891. évi rendkívüli közgyűlési jegyzőkönyvért a 15 krt. s a konventi jegyzőkönyvért a 30 krt. beküldeni. Figyelmeztetem az özvegy-árvai intézetünk pénztárába tartozó egyházi fértnak, hogy kamat-s pótdíj tartozásait azonnal fizessék be, s a szabály szerinti 20%-os tartozás-törlesztést kezdjék meg.

Gerenden, 1892. febr. 5.

Hegedüs Lajos,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Február 18.

7. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

VII.

És végre, igen fontos, biztosan bekövetkezendő, eredményeiben igen jelentős egy parciális újítás: a konventi tagoknak az egyházkerületi közgyűléseken való választása, a mit, ha jól tudjuk, az erdélyin kívül már a dunamelléki és a tiszántúli egyházkerület is gyakorol, de a mi a ma még csupán a Királyhágón túli testvér-szuperintendenciákat kötelező zsinati törvényben nincs teljes határozottsággal kifejezésre juttatva, s így, ez idő szerint, vita és kérdés nélkül csak nálunk fogatosítható.

Az, hogy minálunk, a ma még fönnálló törvény szerint, a zsinati képviselők mellett, a konventi tagokat is a szuperintendenciális közgyűlés választja, természetes következménye történeti múltunkban gyökerező szervezetünknek, mely, az igaz protestántizmus elvé szerint, perhorreskálja a jogtulajdonos egyházi egységek presbiteriális fikcióját, s igazi egységet, szintén a protestántizmus elvéhez képest, a személyiséggel fölruházott erkölcsi egyedekben, a terheket és kötelelességeket hordozó egyháztagokban látja, tiszteli és juttatja igazságos arányban érvényre. A nálunk ily alapon kifejtett egyházalkotmány konzisztoriális rendszeréből aztán természetesen folyt az a teljesen logikus hatósági és ezzel, jogköri fokozat, mely a képvisélet elvé szerint megalkotott egyházi testületeknek, a dolog természete szerint s a kitűzött föladatok biztos megoldásának érdekében, alant kezdve: az egyházközségi testületnek a helyi, konkrét s egyedül az illető testületet érdeklő ügyek intézése mellett, a fensőbb és általánosabb érdekű ügyek intézésében csak annyi jog-gyakorlatát juttatta részébe, a mennyit a reprezentált egyházközség számához, intellektualis és anyagi erejéhez képest, helyesen és célra vezető módon végezhet; míg a másik két fokozaton az egyházmegyében és az egyház-

kerületen, tulnyomó mértékben az alantas testületek törvény szerinti működésének ellenőrzését, amott a statutum-alkotás, emitt pedig, végül, a törvényhozás jogát koncentráltta. A midőn aztán, ez ős-jogu szervezet, az egyetemes reformált egyház uniójának természetes következményekint, két újabb és még magasabb fokozatú hatósággal, képviselő-testülettel: a konvent főkormányzó és a zsinat legfőbb törvényhozó szervével egészült ki és nyert gyönyörű és oly áldásos betetőzést, a mi képviseleti rendszeren alapuló konzisztoriális alkotmányunk vas-következetességgel azt követelte, hogy a legáltalánosabb, mert az egész magyar református világot és életet illető e negyedik és ötödik forum alkotó elemeit maga az egészében érdekelt egyházkerület egységben reprezentáló kerületi közgyűlés válaszsza a szuperintendencia ama (konventi és zsinati) képviselőit, a kik a más vagy egyenlő jog-alany választottai-val együtt üledők az öt szuperintendencia ügyeit kormányzó s törvényeit alkotó két fensőbb és legfensőbb testületében.

Hogy e mi teljesen konzekvens eljárásunkat, a testvér-szuperintendenciák közül kettő, és csak kettő követte és tette magáévá; s hogy e követők is csak terjengős elvi viták s a törvény illető §-ának nem elég határozott szövegéhez képest némileg illetéktelen törvény-magyarázgatás után, tették a mi eljárásunkat magukévá, e bizonyos mértékben való anomaliát, nem tulajdoníthatjuk egyébnek, mint amaz elvi ellenmondás gyászos következményének, mely a protestántizmus örök-igaz, demokrát és kötelelességekkel arányos jogosztása, meg a presbiterializmus fiktív fogalma között meredez és harcol s melyhez képest a hierarkikus formalisták, saját tulhatalmukat féltve, a §-ok szavainak egér-farkába kapaszkodva s az értelmetlenséget hangzatos jelszavukkal, a presbiteriánizmus ál-szentségével takargatva, ostromolták, sőt, leveretve, törvény-szegéssel is

vádolták, a józan okosság szerint és a protestantizmus alapelveivel egybehangzóan eljáró demokratákat.

Ám, a kérdés, mindnégy szuperintendenciára nézve egyenlő hatálylyal, immár végeldöntés alá kerül, szerencsére, és reméljük: a zsinati előmunkálatokat támogató nagy és intelligens, szabadelvű, s igaz protestáns többség erkölcsi kötelezettségének megfelelő módon: a konventi tagok egyházkerületi közgyűléseink által leendő választásának törvénybe iktatásával!

S ezzel végzem is aránytalanul hosszúra nyult, talán némely részben kissé szubjektív, de minden esetre erős és megingathatatlan meggyőződésen épült fejtegetéseimet. A kérdések, melyeket sorra vevék, mind második zsinatunk bölcs munkálkodásának problémái, s ehhez képest: anyaszentegyházunknak s magyar hazánknak életérdekébe gyökérig nyúló föladatai, melyeknek milyen megoldása hosszú időken át döntő hatással lesz egyházi, nemzeti életünkre.

Ez mentségem, tisztelt Szerkesztő barátom, és kegyes olvasóim (ellenfeleimtől nem elnézést, hanem cáfolatot várok) hosszadalmaskodással szemben.

Szász Béla.

„Ubi est; quid est ecclesia?”

(Vége.)

Ezt így értve, azt is megértjük, hogy miért beszél az ultramontanizmus oly kicsinylőleg a protestáns keresztyénségről, melynek éltető elve a szubjektív hit; felfoghatjuk, miért tartja ellenmondásnak azt, hogy a sok szubjektív hit az egyetemes keresztyénségnek egy egységes organumában, egyházban fejthesse ki életműködését és mi protestánsok, azon kérdésekre: hol van a ti egyházatok; mi az? Egész önérettel mondhatjuk: nézzétek, ott van a presbiteriumban, ott van az egyházközségi gyűlésben, ott van az egyházmegyében, ott van az egyházkerületben, ott van a zsinatban; s ha ők erre azt mondják, szép, nagyon sok egyházatok van, de hát a sok közül már melyik az az igazi egyház, melyet Krisztus alapított: mi nyugodtan mondhatjuk: egyik sem. Azok az egyes egyházak egyenként úgy, mint összeségükben a keresztyén életelv organumai; azok a sok és különböző tartalmu szubjektív élő és munkás hit közös alkotásai, a melyekben és melyek által a keresztyén eszme folytonosan fejlődik; nézzétek csak meg, nálunk a pap és laikus, a ti apostol-fejedelmetök, Péternek azon figyelmeztetését követve, hogy mindnyájan szent nép és királyi papság vagytok, különböző szubjektív hitök dacára mily vállvetve munkálkodnak. Miért nincsen ez így nálatok is? Azért, mert ti a hitet poros aktákból, zsinati végzésekből, theologiai, vallásbölcészeti tudományos értekezésekből, mint egy gombócot, észokokkal összegyúrtjátok, s mint üdvözítő pilulát nyújtjátok a laikusoknak. De már ti mondjátok

meg, hol van tulajdonképpen a ti egyházatok? Miben áll a ti keresztyénségtek? Mert a ti állításotok szerint, a protestánsok meghamisítják a bibliát, a történelmet, felforgatják a keresztyénséget, mikor veletek szemben ellenkezőt tanítanak; hát Pétert, vagy minket támadtok-e a szent nép, királyi papság elveért? Pált-e, vagy minket kárhoztattok-e, midőn nem kérdezzük ki volt Krisztus test szerint, hanem követjük, a mint szubjektív élő és munkás hitünkben megelevenedik. Mondjátok meg, az által munkálkodik-e a keresztyén életelv, midőn mi gyűlésünkön egymással szemben szubjektív hitet és meggyőződést állítva, papok és világiak vegyesen támadjuk, támogatjuk, világosítjuk, kapacitáljuk egymást, vagy pedig az által, hogy a titkos konzisztoriumban született tantételt, egészen készen, mint hitcikket bocsátanak ki, azon kötelezettséggel, hogy azt mindenki kövesse? Sokat, nagyon sokat lehetne kérdezni, s azokra felelni, de ne töltsük azzal az időt.

Tagadhatatlan, hogy a vatikánból kibocsátott bullákban, melyek hozzánk, eretnekekhez is intézve vannak, a bullákon alapuló püspöki, pásztori levelekben sok szép és magasztos keresztyén elv domborodik ki, melyet minden protestáns lelki élvezettel tehet magáévá, de nem azért, hogy egy csalatkozhatatlan tekintély neve alatt jelenik meg, hanem azért, mert szubjektív hitével és meggyőződésével rokon elemeket foglal magában. Ennek azonban bevallása nem azt teszi, mint a protestáns zsinatokon elhangzott gyönyörű elnöki beszédekből az ultramontanizmus következteti, mintha a protestantizmus maga is felismerte volna tarthatatlanságát, s keresi az aranyhidat, melyen visszatérhet az egyedül idvezítő egyházba, koránt sem azt. Papok és világiak együttesen követik az apostol azon intését: mindeneket megvizsgáljatok, a mi a jó, azt megtartsátok. Mi megvizsgálhatunk mindent, megtarthatunk mindent, mit jónak itélünk; de oda át csak a bibornoki kollégium vizsgálhat meg mindent, az itélhet a jó és rossz felett, másnak nincs ahhoz szava. Éppen ezért, csak üres szóbeszédnek lehet venni azon követeléseiket, hogy legyen nekik is autonómiájuk. Igen ám! Csakhogy ez az ők álláspontján lehetetlen, náluk csak kormányzók és kormányzottak vannak; az előbbiek minden hatalommal felruházva, az utóbbiak a hit engedelmisségére kötelezve. Ez az alattvalói viszony a kormányzottak részéről, a róm. kath. egyház körén belül, minden szubjektív hitet, meggyőződést, akaratot, önálló cselekvést kizár, ők csak passzív tényezők minden önállóság nélkül. És ha mégis sürgetik az autonómiát, vagy nem beszélnek komolyan, vagy ha komolyan beszélnek, ők közelednek mi hozzánk és nem mi ők hozzájuk. Nincs különben azon panaszukkal, hogy a róm. kath. egyházat Magyarországon üldözik s ott, hól minden valásfelekezet szabadságot élvez, csak ők vannak háborgatva. Itt azonnal azon kérdés nyomul előtérbe: hogy elismerik-e a magyar államot keresztyénnek, vagy nem? A felelet megvan a regnum marianum követelő hangoztatásában, tehát ők is elismerik keresztyénnek, s így az fáj, hogy nem az ultramontanizmus kívánalmái szerint keresztyén, hogy a lelkiismereti szabadság mérlegelésénél nem a hierarkhia lelkiismerete az irányadó, hanem a keresztyén állam lelkiismerete. Azt hibátlanul bizonyítják, az észokok logikai következtetéssel jutnak azon eredményre,

hogyan az állam úgy, mint az egyház, tökéletes, önnálló társaság, egymás mellett párhuzamosan haladnak, de rangfokozatilag az egyház magasabban áll, mint az állam; a kettő közötti viszony a lélek és test viszonya, mindkettő isteni jog alapján áll fenn, de az egyik az embernek csak fizikai természetére, a másik természetfeletti céljára vonatkozik; ezért inkább kell istennek, mint az embernek engedelmessé válni, de hát csak a hierarkhia lelkiismerete bír azon privilegiummal, hogy az isten akaratjának edénye legyen, míg a keresztyén állam lelkiismerete e kedvezményben nem részesül?

Az tény, hogy a hierarkhiának roppant nagy befolyása van az emberekre. Ha a szekeremről valami élelmes honpolgár ellopja a láncot, bizonyos vagyok benne, hogy sem a bíró, sem a csendőr, sem semmiféle földi hatalmasság elő nem keríti; de ha a falu dobosával kidoboltatom, hogy ezen s ezen napon kezdődni fog a szolgálat, bizonyos vagyok benne, hogy egy éjszaka bedobják az udvaromba az ellopott láncot. Némely róm. kath. és görög kath. papok, különösen a barátok, e tekintetben nagy tekintélynek örvendenek s bizonyosnak veszik, hogy az ők közbelépése az istent büntetésre fogja hangolni. Ezt a befolyást nem irigyeljük s egykedvű mosolygással olvassuk azon elbeszéléseket, a nép között terjesztett műveket, melyekben a vegyes-házasságok, eretnekekkel való érintkezés csapásnak, vagy isten áldásának forrásai, a szerint, a mint a róm. kath. fél az eretnokségnek esik áldozatul, vagy társát nyeri meg az egyedül idvezítő egyháznak. De már akkor, midőn a hierarkhia a róm. kath. szülőknél zsidó bábaasszony által megkeresztelt gyermekét épp oly joggal tartja a róm. kath. egyház sajátjának, mint a róm. kath. pap által megkeresztelt protestáns, vagy zsidó szülőknél gyermekét s ha az állam ezen utolsó jogát korlátozza, azt vallásüldözésnek veszi: no, e felett difficile est, satyram non scribere.

Horváth István,
bükkösi ev. református pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 7.

Elnökölt dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, jelen voltak Szász Gerő, közjegyző, Nagy László, gen. direktor, Domokos Antal, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, k. előadó, mint h. titkár és Szász Béla, tb. előadó.

Az időközben elnöki úton ellátott darabok bejelentetvén, jóvá hagyó tudásul vétetnek, köztük az az intézkedése, hogy Márkus János megválasztott titkár, állomása elfoglalására március 1-jéig időhaladékot kért és nyert, addig a h. titkári teendőket, egy havi javadalomért, Bodor Antal, k. előadó végezvén.

A csik-szeredai körlelkészség betöltése érdekében másodszor kiírt pályázat nyomán folyamodottak közül, főtit. püspök aa. ajánlatára, t. Bitai Béla, brassói segéd-pap aa. neveztetett ki, egyhangú határozattal s részünkről, e helyen is, szívünkben gratulálunk egyházkerületünk e valóban szép reményekre jogosító fiatal munkásának ez új és önálló s annyira fontos föladat számára való megnyeréséhez mind a kinevezettnek, mind a munkatérnek és ügynek érdekében. A megválasztott

útasított állomásának mielőbbi elfoglalására, t. Kovács István volt helyettes-körlelkész aa. pedig, helyettesi minőségében kifejtett szép buzgalmaért, megszávozott elismerés mellett, arra, hogy a körlelkészséget adja át az új választottnak. Egyszersmind fölkerete az Ig.-Tanács t. Bakcsi Gáspár főgondnok aát, hogy eddig is oly üdvös szolgálatait jövőre se vonja meg e felekezeti szempontból annyira fontos körlelkészségünk istápolásától s gondnoki tisztéről bejelentett lemondását kegyeskedjék visszavonni.

A m.-déciei papi díjlevél módosítása, korábban megindítva s a bekért adatok és kiegészítések beérkezével, egyik ágában ideiglenes érvénnyel, jóvá hagyatott.

A Kún-kollegium egy szomszédos telket, saját telkének kibővítésére, az államsegély rendelkezésre álló összegéből, 2500 frton megvásárolván: a vásár-szerződés jóváhagyatott, a közoktatásügyi miniszterhez jelentés tétvén e befektetésről.

A Fehér-Nyikó vidéki mar korábban tervezett körlelkészség díjlevél tervezete elégséges fedezetet nem nyújtván, az egyházmegyei tanács kéri a konventtől a közalap segélyének kieszközlését. Az Ig.-Tanács belátván a szükségét, az ügyet, 200 frt. évi segélyt kérve, átteszi főt. püspök aához, az annak idején összegezendő kérések közé leendő sorozás végett.

Az eddigi burjános-óbudai, belügyminiszteri intézkedés nyomán most: bodonkúti tanítói díjlevél módosítandó levén, de az egyházközségi vagyoni ügyekre és a gondnokságra nézve vitás kérdések forogván fenn, az esperes kéri egy ügyvédnek, de nem az egyházkerületi ügyvédnek a megbizását, az ügyek lebonyolítása érdekében, kérve továbbá, a kérdés elintézése alól maga fölmentését, illetőleg, az egyházközségnek a k.-kalotai egyházmegyéhez vissza, avagy a kolozsvárhoz való csatolását. Az esperes fölhatik, hogy igazolja megfelelő érvekkel e kettős kérése alapos voltát.

A moci tervezett körlelkészség számára a volt és elhalt levitától, t. Veres Mihály aától megvásárolt fekvőknek vételárban való visszabocsátását kérte Gaspár Mihály és Berta, azon a cimen, hogy eladó nagyapjuk örült volt. Kérésükkel elutasítatnak s a már fölrendelt ügyiratok fölterjesztése megsürgöttetik.

A kórispataki l. e. tanítói javadalmának központi segélylyel való fölemelése érdekében eddig tett intézkedések eredményének mai állásáról jelentéstételre útasítatik az esperes.

A gyergyó-szentmiklósi kibérelt imaház 50 frtnyi évi bére ez úttal kiutaltatik, azzal a kikötéssel, azonban, hogy minden évben folyamodni kell érte.

A kozárvári egyházközség adminisztrációja és pap beszolgálása ügyében tett esperesi ajánlat elfogadtatik, a papi javadalom fölöslege folytán tőkésítettvén.

A szinyei egyházközség egy korábban megszávozott 100 frtos segélyének megtérítése fölött támadt vitás kérdés deponáltatik, a kérdéses 100 frt. az idej államsegélyből fedeztetvén.

Pál Károly, ó-újfalusi körlelkész, 1891. évi működéséről szóló szabályszerű jelentéséből kitűnik, hogy e ritka buzgalmu, hivatott férfi, milyen odaadással, szorgalommal

és szép sikerrel végzi teendőit, mit az Igazgató-Tanács méltó elismeréssel vesz tudásul és tüntet ki.

A t-túri egyházközség, mely körlelkészséggé tervezett átalakítását előbb elfogadta, utóbb a közalaphól nyert száz forintnyi állandó segélye mellett is, papválasztó jogáról lemondani nem akarván, renitenskedett, úgy, hogy az Igazgató-Tanács már el is határozta, hogy a közalaphól nyert segélynek a csik-szeredai megjavított körlelkészi fizetés fedezetére leendő fordítására kér engedélyt a konventtől, most meggondolkozván, elfogadja a megállapított föltételeket, mihez képest az Igazgató-Tanács a pályázati hirdetés közzétételét elhatározta. Ehhez képest, a csik-szeredai körlelkészség jelzett száz forintja más alapra helyeztetik át.

A vérvölgyi egyházközség papi fa-kepejének megváltása, az egyházmegyei fölterjesztés értelmében, jóváhagyatik.

A m.-bogáti elégtelen felekezeti iskolának rég tervezett átalakítása, illetőleg, a törvényes követelményeknek megfelelővé tétele, mint látszik, megoldásához közeledik, előbb azonban szükségesnek mutatkozván az egyházközségnek a megajánltnál nagyobb erő kifejtése, valamint több fölvilágosítás, az egyházközség újabb jelentéstételre útasított.

A m.-n.-zsombori egyházközség volt papjától és nejétől egy a papi lakkkal harmad-szomszédos értékes telket meg akarván 600 frton vásárolni, a két telek közti belső telket pedig m. Sombory Lajos, egyházközségi főgondnok és több izben bebizonyult nagylelkű pátronus, az egyházközségnek adományozván: az Igazgató-Tanács a telek-vásárt, a központban kezelt tőke terhére, jóvá hagyja; a kegyes és szép adományt hálás köszönettel fogadja s fölkéri egyszersmind nemes patronus aát, hogy a szintén küszöbön álló és terv és költségvetés elkészítése végett visszatett templom-javítási ügy kivitele alkalmával, majd ugyanazt a kész segítő és intéző eljárást kövesse, a melynek főgondnok aa. már is annyi és oly fényes próbáját szolgáltató.

Nagy László esperes, a hitelszövetkezetek ügyében kelt körrendeletre beadván tüzetes jelentését s ezzel kapcsolatban beküldvén amaz újévi esperesi körlevele egy példányát is, a melyből kitűnik, hogy nevezett esperes aa. mily körültekintő és helyes módon adminisztrálja egyházmegyéjét, a midőn az egyházmegyei közgyűlési határozatokat, az Ig.-Tanács útasításait és fölhivásait, az iskola, egyházközségi számadások, a hivatalos közlöny előfizetési hátrálékai, stb. ügyében, határidő kitűzése mellett intézkedik: az Ig.-Tanács az administracio e példánynak is beillő módját elismerő dicsérettel veszi tudásul; mi pedig annak az óhajunknak adunk kifejezést, vajha, minden nt. esperes aai. ily módon végeznék hivatalos és nagyfontosságú föladataikat, mert akkor sokkal kevesebb baj, hátramaradás, sőt szabály- és törvényellenesség fölött kellene egyházkerületünkben panaszkodnunk, mint most, fájdalom, kell.

Deák Lajos kir. tanfelügyelő igen életrevaló és gyakorlatias, sajnos tapasztalatokon alapuló, javaslatára az Ig.-Tanács körlevelet intéz egyházmegyei hatóságainkhoz, hogy a célbavett építkezésekhez az anyagot tél ide-

jén szerezzék be, hogy így tavasz megnyiltával, az év derekáiig, az építkezés befejezhető legyen. É—n.

Az egyházmegyéből.

A nyéni ó és új templom.

Az emberi élet legszebb pillanatai azok, a melyek maradandó emléket hagynak fenn a nemes tettekben. Az elődök nemes tettein lelkesült mindig az ifjúság. Az utókor így fejlődött és haladott hova-tovább, mindinkább. Tanult, gondolkozott, okoskodott, s ezen buvárkodásának alapján jött létre az emberiségnek minden vívmánya, a melylyel most hiuság nélkül dicsekedhetik. Az okosság, a szabadakarat, melylyel az isten az embert kezdetben felruházta, annyira kifejlett, tökéletesedik hova-tovább, hogy nyomrúl-nyomra biztos jelét adja annak, hogy méltó isten képeré, méltó helyettese a földön, melyet oly szépen felékesített, oly szépen beruházott. Magát iparban, gazdaságban, művészetben annyira tökéletesítette, hogy alkotásaiban legszebb jeleit adja szellemi tehetőségének, melylyel megfogja ember-társainak tiszteletét, nagyra becsülését.

Vajjon, ha az isteni gondviselés koronkint nem támasztott volna kegyes és jó férfiakat, szelid, angyal-lelkű asszonyokat, jöhetett volna-e létre valami szép és jó, a mi az isten képeré teremtett férfit és nőt teremtőjéhez méltóvá tette volna? Bizonyára, nem. De a koronkint előállott férfiak és nők, az isten szellemének szikrájától áthatva, élére állottak minden szent ügynek, lelkesedve, lelkesítettek, buzdítottak, így erősödött a társadalom, terjedett a vallásosság. Mentől többen vették körül jóakarattal ama munkás, fáradhatatlan buzgalmu egyéneket, annál szilárdabban nyert kifejezést minden nemes eszme. Példa erre a nemzetek története.

Vallásos hit és ihlettség nélkül a legtudósabb ember is félszeg, vad. A vallás nemesíti a szívet. Az isten szeretetétől és tiszteletétől áthatott szív emeli fel az embert minden szépre, jóra. A vallásos szívvel párosult tudomány teszi az egész embert. A vallásos szív szeretet, türelem, engedelmes, szerény, alázatos, másokat megbecsülő, tisztelő, nem boszus, a jó tettekben el nem fáradó, mindig ügybuzgó, s mindenek felett, igazságos.

Ilyen előzmények előre bocsátásával, reá térek a nyéni ev. ref. egyház történetére, a melyet csak röviden, tárgyilagosan mutatok fel.

A nyéni ev. ref. egyház mikor alakult, arra biztos kútforrás nincsen, csak az, hogy van egy harangja a 16-ik századból, ezen felirással: «Causa memoriam fieri fecit e. d. Béli Kelemen 1607.» Van egy cinkanna ezen felirattal: Lőrinc György, István és Mihály csináltatták ezt a kannát az nyéni Ecc.-hoz A. 1689. dec.

Ezen tárgyak azt tüntetik fel, hogy már a 17-ik század elején létezett itt református egyház. A régi templom déli ajtója felett a falra ezen felírás volt följegyezve: «Ezen templom megújított és épített 1703-ban. Josephi Török curátorsága alatt.» A szószékfeletti koronára ezen felírás volt téve: «Ezt Istenében tsináltatta Mohai Szabó János úr 1763-ik évben.

Nevezetesebb felírások a templom karzatán így voltak:

E kar körös-környül, hogy ily formán épült,
Azzal az úr háza nem kevésbé bővült.
Akárki légy hát az, ki itt e rendeket
Olvasod, isten az, ki adta erőnket (Róm. 8., 31.)

Arra, hogy itt székek mind újra készültek, Nagyobb ablakokkal a falak szépültek.

Ablak, kórus, székek együtt csinálása, ezerhétszáz után a kilencvenhatnak, augusztus érte végét munkájának. Török Zsigmond megyebíróóságában.

Berekesztés.

Isten már ez házat menyből koronázzad,
Kegyelem kincseit azokra ruházzad,
A kik a falak közt neved tiszteletét
Munkálják, és kéri az élők életét,
Legyen már oltalmad a szent hajlék ügyén,
Mig csak egy pontocska tart itt hegyen, völgyön,
Szálljon tőled erő azoknak fejére,
Kik voltak és lesznek ennek védelmére,
Nevednek itt kezdett folyó dicsőségét,
Vidd nagyobbra, mutasd erőd dicsőségét,
Szent ajándékodat, tiszta beszéddel,
Kösd össze erődöt, ez helyen végezd el.

A templom menyezetén:

Anno 1758 jártában.
Husvét szombaton ápril folytában
Véletlen nagy tűz lön kis ecclesiánkban,
A miatt templomunk maradt pusztájában,
De szeretvén Isten maga dicsőségét,
Hogy tisztelnők itten ő dicső szentségét,
Ujra épitenünk, adta segítségét.
Kipótolván kicsiny ecclesiánknek költségét,
Mikor már 1767-ben
Esztendő forogna májusnak rendében,
Lévén ecclesiánk nagyobb pihenésben,
Akkor szedetett menyezet ez rendben.
Legyen már békesség itt imádkozóknak,
Áldás az oltárra annak szolgálóknak,
Abdiásait Isten szaporítsa,
Élteket hosszú időre kinyujtsa,
Ezzel jótételre sziveket indítsa,
Minden háboruit ennek elfordítsa.

Török József megyebíró.

Ezt a menyezetet csinálta Himes Pál, prázsmári asztalos, 1767. májusban.

A régi templomtúl ünnepélyesen vettünk búcsut 1889-ik évben, március 13-án, d. u. órákor, a mi előre ki lett hirdetve. Az egyháztagok számosan megjelentek az ó templomba még egyszer és utoljára, imádkozni, a hol őseik ki tudja mikor kezdték meg az imát. Jelen voltak az elbontó kőművesek is imádkozni.

A 65. zsolt. első verse eléneklése után, alkalmi imát mondottam.

Imádkoztunk és könnyeztünk. Beszédet tartottam a következő szent igék alapján: «Elhányatnak e szentséges helynek falai az utcáknak széleire» Siral. 4. 1. vers szerint. Végeztvén az isteni tiszteletet, kezdetét vette rögtön a templombontás.

A mint az adatok mutatják, a nyéni egyház filiája volt a bodolai egyháznak 1800-ig, ebben az évben elszakad Bodolától és önálló egyház lett. A mint az itteni keresztelő anyakönyv mutatja 1793-tól, a mely éven elől nincs semmi anyakönyv. Papja volt 1800-ig Elek és Zsigmond, bodolai rendes és nyéni filiális pap. 1800-tól 1801-ig volt Zajzon Áron. 1801—1808-ig Szemerjai Demeter Daniél. 1808—1819-ig Jós András. 1819—1869-ig Soós Ferenc, ekkor nyugalomba lépett s mint nyugalmazott pap elhalt 1874-ben. 1869—1877-ig Soós József, ki ezen év tavaszán elhalt. 1878—1879-ig Kovács János. 1880. március 14-től Puskás Lajos. Énekevezérek: 1839-ig Biró András,

1839—1848-ig Maksai Zsigmond, 1848-tól mostanig Lőrinc Lajos, ki ma már 43 éve, isten kegyelméből, hogy énekel és tanít.

Az 1881-ik évben elhatározta a presbiterium egy új templomot építtetni, melyre nézve a tervrajzot és költségvetést meg is készíttette, úgy a papilakét is. Ez felsőbb helyen meg erősítettett. 1881—1889-ig igyekezett az egyház presbiteriuma abban, hogy a templom-építéshez szükségeltető pénzt előteremtse. Ezt pedig úgy állította elő egy részben, hogy volt az egyháznak egy magtára, a mely alakult 1873-ik évben, közös adakozásból begyűlt 39 hektó és nyolc liter. Ezen összeg olyan gondosan kezeltetett, hogy az 1888-ik év végén 551 hektóliter törökbúza-tökeje volt. Ez volt az első alap. A második az, hogy eladott az egyház mintegy 45 hold erdőnek a szál-fáját 1880. és 1883. őszén, a miből bejött készpénz, kamatok kamataival együtt, az 1889. évig 5679 frt. kr. Volt az egyháznak a régebbi időből egyesek alapítványa még 1836-ból 88 frt. 63 kr. töke, melynek kamatai évenként az egyház szükségeire fordított, ez is az építésre adatott. Így összesen, mikor a templom-építés kezdetét vette, volt az egyháznak 8461 frt. 57 kr. Ehhez járult még az is, hogy az egyháztagok megrótták magukat; a kinek birtoka volt, fizetett 10 frt. 88 krt, az oszporás egy-egy forintot, s így begyűlt rovatál idáig 2466 frt. 42 kr. A templom építése megkezdésekor volt bejövendő 10,927 frt. 94 kr.

A rendes árlejtés az új templom építésére megtartott 1889. február havában, mint legkevesebbet ígérő, Gusbet Márton, brassói építész vette ki 9326 frttal. Az alapkö letéttett ünnepélyesen 1889. május 1-én, a torony nyugati oldalába. Az árlejtési összegén kívül adta az egyház a régi templomból kijött köveket, a mely kevés kivétellel mind abból volt építve, templom és torony, a mi megért 1120 forintot. Napszámot teljesítettek az egyháztagok mintegy 4480 frtnak megfelelő munkát. Államsegélyt az 1890-ik évben kapott az egyház 100 frtot, a jelen évben 100 frtot, több segélyt nem kapott, csak ezt a két összeget. Kegyes, jó szívű adakozókhoz folyamodtam kérelemmel az egyház nevében segélyért. Így gr. Béli Gergelyné ő nagysága 30 frtot, gr. Béli Ákos és Kálmán 20 frtot; helybeli kereskedő, Zsigmond József 10 frtot, tkts. Ujvárosi József 10 frtot, Astler Henrik szeszgyáros 5 frtot, Kelemen József 2 frtot, Magyarosi Ferenc frtot, Soós János debreceni 5 frtot.

Szószeiki koronára táncvigalomból 29 frt. 50 kr. Losonci Józsefné úrasszony 10 frt. Debrecenből: Dr. Baconi Lajos főiskolai tanár és Soós János ottani számtiszt gyűjtő-ívén 40 frt. 45 kr. Sepsi-Szentgyörgyről ifj. Puskás Lajos gyűjtő-ívvel 6 frt. 50 kr. Dénes Lajos kir. közjegyző 1 frt. Málnási Károlyné úrasszony gyűjtő-ívvel 25 frt. Ezen összegekből készült a szószeék-terítő: értéke 70 frt. Egy kegyes izraelita nő egy diszes úrasztali kis teritőt, értéke 20 frt. Hasonlólag egy róm. kath. vallásu hajadon kisasszony egy diszes kis úrasztali teritőt, ára 15 frt. Bikfalvi egyház 4 frt. Egy nyéni szegény sorsu nő, Bálint Ágnes, egy szőnyeget. Német György és neje egy diszes úrasztalát, értéke 14 frt. Mélt. Béli Tivadarné őnagysága egy diszes úrasztali teritőt 90 frt. értékben, a mivel vallásos buzgóságának és szeretetének adta jelét. Isten a kegyes adakozókat áldja meg és szentelje meg nemes célu feltett szándékaikban.

Az egész templom-építés került belbutorzatával együtt: 14,922 frt. 12 krba, melyből hátrálék-adósság: 3800 frt.

«Elhanyagáltak a régi templomok kövei az utcák széleire», hogy hely maradjon az újnak, szebbnek, jobbnak, a mely felépült már isten dicsőségére a nyéni ev. ref. egyháztagok buzgóságából és jóakarataból, a kiknek még ezen építést megelőzőleg sok kiadásuk és megterheltségük volt és van most is, mert 1882-től fogva volt tagosítás, a mi tetemes költséggel járt. Községi iskolát épített, melyben csak felekezeti gyermekei tanulnak, tehát az építéshez csak a reformátusok folytak be és egy néhány róm. kath. vallású. Az elmúlt tizedben tehát sok kiadása volt és mindezen tetteikkel ügybuzgóságuknak és áldozatkészségüknek adtak kifejezést. Ime, munkásságuk jutalma, itt áll e diszes templom tornyával, új orgonával, új harangokkal, új butorzattal.

Iskola, templom, mindkettő diszes, a nyéni ref. hívek munkásságának jelei. Megfogyva bár, de törve nem, megadta az isten érnünk e dicső, emlékezetes napot. Örvendjünk, mert látjuk, milyen jó, milyen szép istennek tetszésére, jó kedvére tenni, adni.

Puskás Lajos,
ref. pap.

Németországi egyházi szemle.

(Vége.)

A kérdésben a szónokok végül sem tudták meggyőzni a zsinat többségét s az indítvány nagy szótöbbséggel elfogadtatott. Mi csak azt jegyezhetjük meg rá, hogy próbálják meg most már nézeteiket megvalósítani.

Volt még a zsinatnak egy tárgya, melyre nézve határozni kellett. Ez volt a generális szuperintendensek állásának kérdése. Ez ügyben több tartományi zsinat már régebben úgy határozott, hogy a püspökök hatalmát és hatáskörét lehetőleg emelni kell. Most tehát a bizottsági javaslat ennek akart eleget tenni. De a dolog nem ment könnyen. Az a nagy hatás, melyet e törekvés ellenében a híres Achenbach elért, még ez idő szerint is oly nagy volt, hogy alaposabb megfontolás után a bizottság oda módosította javaslatát, legyen meg a püspököknek azon joguk, hogy közösen küldhessenek értesítéseket a gyülekezeteknek és a lelkészeknek. Az indítvány ilyen alakjában be is terjesztették, de még így sem tudott érvényre emelkedni, már csak azért sem, mert élénken emlékeztetett a római epizkopátus pásztor-leveleire. Különbösen is, a leghatalmasabb védelmezők mélyen hallgattak. Így történt aztán, hogy Schulzenek szuperintendens-társai nevében ki kellett jelenteni, hogy semmi szándékuk sincs hatalmuk körének szélesbitésére.

Végül, azonban, mégis történt e tekintetben valami. Elhatározták, hogy a legfelsőbb egyháztanács a konferenciákra hívja be mindig a szuperintendenseket. Sőt, arról is volt szó, hogy mégis megtesznek mindent a püspökök hivatali illetékessége és autoritativ állásának megállapítása érdekében. Mily

csekély azonban mindez azon nagy jogokhoz képest, a melyekről másfél évvel ezelőtt Stöcker Kirchen-Zeitungja álmódott: az epizkopátus a generális szuperintendenseket püspökké nevezi ki, kik megyéjüket személyes hatalmukkal kormányozzák; a püspökök a zsinati elnökkel együtt választják a tartományi püspököt és esetlegesen pótolják a legfelsőbb egyháztanácsot; a törvényhozás joga a zsinaté, a végrehajtó a püspököké, stb.

Voltak még a zsinatnak egyéb érdekes határozatai is. Sok a megszívlelni való azokban a beszédekben is, melyek a közerkölcsiség jellemzésére, ennek hiányosságai föltüntetésére, esetleges gyógyításaira vonatkoznak. Felterjesztést határoztak intézni a kormányhoz, a prostitúciónak, az erkölcstelen képek terjesztésének és hasonló szindarabok színrehozatalának meggátlása céljából. Elhatározták, hogy a 16 éven alóli fiatal emberek nyilvános mulató helyen megjelenését meg kell akadályozni; nemkülönben, hogy táncmultságokat vasárnap tartani, ne lehessen. Hasonlóan csatlakozott a zsinat a szeszes italok élvezetéről hozott állami törvényekhez is. A mi pedig a diakonissa-intézményről való tárgyalásokat illeti, talán ezekben van a legtöbb helyes és józan gondolat. Előfordult a süketnémák oktatásának kérdése is. Tudvalevőleg, Németországon a süketnémák tanítása majd mindenütt a papok kezében van. Ujabban e zsinaton ismét elhatározták, hogy a papok e tekintetben tegyenek meg minden lehetőt. Legmagasztosabb órái közé tartozik a zsinatnak az az idő, melyben a vasárnap-ügyet tárgyalta. De már a népiskolák konfesszionális jellegének túlhajtott követelésében sokat tévedett a zsinat, bár menteni lehet, hogy mint egyházi testület, máskint nem tehetett, különben is nagynevű pedagógusok ismerték el azt az áldást, melyet az iskolákra vonatkozólag az egyházi hatalom elérni tud. Az ujonnan szőnyegen levő népiskolai törvényjavaslathoz is nagyrészen csatlakozott a zsinat. Fontos része volt még a zsinati tárgyalásoknak a nagy egyházaknak parokhialis körökre felosztása. E tárgyban még nem intézkedtek véglegesen, de a felosztás szükségét nagyon is hangsúlyozták. Szó volt még a jeruzsalemi evang. püspökség helyreállításáról; az egyházi hatóságoknak törvényszéki joggal felruházásáról, a pogányok közti misszióról, százados évfordulójára annak, hogy Carey megkezdte nagy alkotásait és még több apóbb ügyről, de már ezek nem általános fontosságúak, kivéve azon törvényeket, melyek a lelkészek nyugdíj ügyére, fizetésére, a stóla végleges eltörlésére, nemkülönben a lelkészválasztási eljárásra vonatkoznak. A fizetésnél a minimumot 1200 frtban állapíták meg, a stólára vonatkozólag pedig elhatározták, hogy igénybe veszik az állam által adandó segílyt s ebből tőkeképzéssel állítják elő a szükséges összeget, s a stólat fogja pótolni. A lelkészválasztást az egyházi előjáróság fogja eszközölni, kivéve azon helyeket, hol a választás ősidőktől fogva az egyes családok kezében van.

TÁRCA.

János evangyéliomáról.

(Folytatás.)

Jézusnak az utolsó vacsora alkalmával a tanítványokhoz intézett nagy beszédjében (Ján. XIII. 31—38. XIV. XV. XVI. és eme beszédnek záradéka, Jézus főpapi imája, XVII.) eltekintve attól, hogy Jézus közeli elválásáról beszél,

előkészíti tanítványait a bekövetkező üldözésekre; biztatja, hogy bánatjuk majd a viszontlátáskor örömmé fordul és végül imádkozik tanítványaiért és saját ügye diadaláért; eltekintve ezektől, három főeszmét látunk kifejtve: a kölcsönös szeretet, a segítő és a jövő élet eszméjét. A kölcsönös szeretetre intenek eme szavak «Uj parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek, mikint én sze-

rettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást» (Ján. XIII. 34.). «Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok. Még kevés idő és a világ nem lát engemet többé; ti pedig látok engemet, mert én élek és ti is éltek. Azon napon megismeritek, hogy én az atyában és ti bennem vagytok, miként én bennetek. A ki bírja és megtartja az én parancsolataimat, az szeret engemet; ki pedig szeret engemet, azt szereti az én atyám, én is szeretni fogom azt, és kijelentem magamat neki» (Ján. XIV. 18—21.); vagyis, a szeretet egyesít minket Jézussal és az atyával. «Maradjatok bennem és én is bennetek maradok. Miként az ág nem hozhat gyümölcsöt magától, ha nem marad a szőlőtőben, így ti sem, hanem csak ha bennem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti az ágak. A ki bennem marad, én is abban, az terem sok gyümölcsöt, minthogy nálam nélkül nem tehettek semmit» (Ján. XV. 4—5.); vagyis, miként a szőlőtő ad életet a szőlőágaknak, úgy mi is csak úgy élünk igazán és csak úgy érünk valamit, ha Jézusban élünk, máskint erkölcsileg és szellemileg megsemmisülünk. «Ha valaki nem marad bennem, kívülre vettetik, mint a szőlőág és elszárad, és összegyűjtik azokat és a tűzbe vetik és elég» (Ján. XV. 6.). «Ha az én parancsolatimat megtartjátok, az én szeretetemben maradtok, miként én is megtartottam az atya parancsolatát és az ő szeretetében maradok» (Ján. XV. 10.).

A megsegítőrül következő nyilatkozatokat olvassuk: «Én is kérem fogom az atyát és más segítőt fog adni nektek, hogy veletek legyen örök, az igazságnak szelleme, melyet a világ nem vehet el, mert nem látja azt és nem ismeri azt, ti pedig ismeritek azt, mert veletek marad és bennetek lesz» (Ján. XIV. 16—17.). «Midőn pedig eljön a segítő, a kit én küldök nektek az atyától, az igazságnak szelleme, mely az atyától jő ki, ő bizonyosságot tesz felőlem» (Ján. XV. 26.). «De én az igazságot mondom nektek, hasznos ratok nézve, hogy én elmenjek. Mert ha nem megyek el, a segítő nem jön el hozzátok; ha pedig eltávozom, elküldöm őt hozzátok. És eljövén amaz felvilágosítja a világot bűnök felől, az igazságosság felől és az ítélet felől. A bűnök felől pedig, hogy nem hitték bennem; az igazságosság felől pedig, mert én az atyához megyek és nem látok többé engemet; az ítélet felől, mert e világ fejedelme megítéltetik» (Ján. XVI. 7—11.) vagyis, a segítő, kit Jézus küld, az igazság szelleme; ez bizonyosságot tesz Jézus felől, hogy ő igaz volt; hogy a világ bűnös, mert nem hitt Jézusban; és hogy e bűnéért a világ bűnhődni fog az ítéletkor. Az igazság szellemének e hármias hivatása mellett, még ott van a negyedik, hogy életünk minden pillanatában vezérünk legyen: «Midőn pedig eljön amaz, az igazságnak szelleme, minden igazságban vezérel titeket» (Ján. XVI. 13.). A jövő életéről pedig így tanít: «Az én atyámnak házában sok hajlékok vannak; ha pedig nem, megmondottam volna nektek; mert eltávozom helyet készíteni nektek, és miután eltávozom és helyet készítek nektek, ismét megjövök és magamhoz veszek fel titeket, hogy a hol én vagyok, ti is ott legyetek» (Ján. XIV. 2—3.). Ez isteni hajlékokba jutunk, ha a Jézusi élet útján járunk: «Monda neki Jézus: Én vagyok az út és az igazság és az élet; senkisésem jön az atyához, hanem csak általam» (Ján. X. XIV. 6.).

És lássuk végre a János evangyéliomában előjövő történelmi részeket, mert az allegoriák és beszélgetések, vagy beszédek mellett, ilyenek is fordulnak elő benne, és tanulmányunk csonka maradna, ha ezeket vizsgálat nélkül mellőznék.

Történelmi részek János evangyéliomában: Keresztelő János bizonyosságtétele, a tanítványok elhívása, az árusok és pénzváltók kiűzése a templomból, az utolsó kenet, bevonulás Jézusálembe, utolsó vacsora, lábmosás, Jézus elfogatása, Jézus Ánnás, Kajafás és Pilátus előtt, keresztalál, feltámadás, megjelenés a tanítványok előtt.

Mindezen történelmi részeket, a lábmosást és Keresztelő János bizonyosságtételét kivéve, a más három evangyéliomban is előjönnek, így azok történelmi valóságáról nem

szabad kételkednünk. Sőt, több helyen belső okok kényszerítenek, hogy János evangyéliomának előadását egyes történelmi részletekre nézve valószínűbbnek tartjuk, mint a más három evangyéliomét. Csak következő megjegyzéseink vannak. Az árusok és pénzváltók kiűzését János evangyélioma Jézus pályájának kezdetére teszi, a más három evangyéliom pedig pályája végére; előttünk valószínűbbnek látszik, hogy ez esemény Jézus pályája végén történt, midőn már kellő tekintélye volt egy ily feltűnő dolog végrehajtására. A mi a lábmosást illeti, bár a más három evangyéliom nem emlékezik meg e tényről, valószínű, hogy Jézus szükségesnek látta, az elsőség felett versengő tanítványokat egy ily hathatós és feledhetetlen példa által inteni arra, hogy a ki első akar lenni, legyen a többinek szolgálója, miképp ő, a tanító és úr is szolgált nekik. Végre, a mi Keresztelő János bizonyosságtételét illeti, szükségesnek látjuk erről bővebben szólni.

(Vége következik.)

Rákosi György.

Különfélek.

== Azt hisszük, senki sincs olvasóink között, ki ne ismerné a 17-ik század híres pedagógusának, Comeniusnak nevét, ki hazánkban is megörökítette nevét. A külföldön már a múlt évben bizottság alakult a mindenféle országokból felkért tanítványokból, hogy születésének háromszázados évfordulóján, folyó év márc. 28-án, különféle ünnepélyeket rendezzenek emlékére. Ez a nemes törekvés hazánkban is vizshangra lett nem csak a tanító-egyletek, a tanárok és gimnáziumok körében, hanem az egyházkerületek részéről is. Így a tiszáninneri és a dunamelléki püspökök, főtiszt. Kun Bertalan és Szász Károly, már intézkedéseket is tettek, hogy az ünnepélyek méltó diszszel tartassanak meg. Kiállítások fognak rendeztetni a Comeniusra vonatkozó magyarországi irodalmi termékekből, valamint a Comeniusnak Magyarországon megjelent összes műveiből. Hiszszük és reméljük, hogy a mi kollégiumaink sem fognak hátra maradni és méltó ünnepély rendezésével rójják le a hálás kegyelet adóját.

== A múlt évi nov. 29-én tartott istentiszteletek alkalmával begyűlt perselypénzek, az esperesek útján, egyesesen az Igazgató-Tanácsához voltak beküldendőek. Azonban, két helyről e lapok szerkesztője bizatott meg az átadással. Az illetők megnyugtatására szolgáljon a kezeink között levő következő leirat: Nt. esperes úr! Hivatkozással idei 62. és 89. sz. felterjesztéseire, ezennel nyugtatványozza Igazgató-Tanácsunk a magyar protestáns irodalmi társaság népies kiadványaira szánt Károlyi-alap javára Benedek Ferenc, n.-bacioni pap részéről fölterjesztett 1 frt. valamint a marosi egyházmegye egy részében gyűlt 12 frt. 36 kr. perselypénz átvételét, és értesítjük, hogy az illető összeget rendeltetési helyére juttattuk. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, febr. 10. 1892. Szász Domokos, ref. püspök, mint elnök. Bodor Antal, k. előadó, mint h. titkár.

== A sz.-udvarhelyi ref. kollegium előljárósága elismerését és szíves köszönetét a nyilvánosság terén is kifejezi azon 200 frtos alapítványért, melyet az 1866-ik évben érettségi vizsgálatot tett egykori növendékek, ma már tisztességes társadalmi állásban levő férfiak, a múlt évben a kollegium megújított épületében tartott 25 éves összejevetelüket megörökítendőek, a nyolcadik tanári szék alapjára felajánlani szívesek voltak s a melyből az eddigelő begyűlt 155 frtot t. Miskolci Károly ügyvéd úr, mint alapítótársai megbízottja, a napokban be is fizetett. Sz.-Udvarhely, febr. 14. 1892.

== A szászvárosi második papi állomás is betöltetett. A mint értesülünk, n.-enyedi pap, dr. Bartók György választotta meg. Kísérje istennek áldása, és szerencse az új egyházban.

== Kis-Borosnyó imént megválasztott ifju papja, Bajkó György, febr. 11-én érkezett meg egyházába. Az egyház buzgó tagjai a n.-borosnyói vasúti állomásig mentek elébe, és meleg lelkesedéssel kísérték új állomására. A hivatalos

beiktatás febr. 14-én történt meg, melyet az addig beszoigáló fel-dobolyi lelkész végzett. A hivek megelegetése és öröme, melylyel ifju lelkészüket körülvették, abban is kitejezést nyert, hogy az azon nap rendezett táncvialom a «Légátus-alapra» igen szépen jövedelmezett.

— Magyar-Hermányi nyugalmazott lelkészársunk,

Pethő Mózes, életének 69-ik, papságának 40-ik évében meghalt, özvegyet és örökbe fogadott két leányt hagyva hátra. A temetési szertartást a háznál, Benkő Gergely, n.-ajtai, a templomban, Brassay Károly, m.-hermányi lelkészek végezték. A ki hiv volt a kevesen, immár többre bizott. Legyen álma csendes!

HIVATALOS RÉSZ

305--1892.

FELHIVÁS

mindenik egyházközség t. Lelkészehez, egyházmegye nagytiszt. Esperesehez; a ref. kollegiumok mélt. t. t. Elöljáróságához és mindenik püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség t. kebli tanácsához.

Egyházkerületünk 1892. évi, már szétküldött «Névkönyve» példányonkint 60 krban megállapított árának bevétele céljából, felhivjuk mindenik egyházközségünk t. lelkészét, hogy az átvett egy-egy példány »Névkönyv» áraban f. évi márc. hó 31-ig küldjön be esperesi hivatalához 60 krt. Egyházmegyénk nagytiszt. espereseit pedig felszólítjuk, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett összegeket folyó évi április hó 31-ig küldjék be egyházkerületünk pénztári hivatalához.

A kollegiumok m. tt. Elöljáróságai, valamint a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek tt. kebli tanácsai is rendelkezzenek, hogy az alábbi kimutatásból, általuk fizetendőnek, feltüntetett összeg f. évi április hó 30-ig egyházkerületünk pénztári hivatalába befizetessék: 1. Vajda-hunyadi egyházmegye 24 péld. 14 frt. 40 kr. 2. Gyulafehérvári egyházmegye 12 péld. 7 frt. 20 kr. 3. Nagy-enyedi egyházmegye 35 péld. 21 frt. 4. Kolozsvári egyházmegye 3 péld. 1 frt. 80 kr. 5. Kolozs-kalotai egyházmegye 37 péld. 22 frt. 20 kr. 6. Szilágy-szolnoki egyházmegye 62 péld. 37 frt. 20 kr. 7. Deési egyházmegye 24 péld. 14 frt. 40 kr. 8. Széki egyházmegye 38 péld. 22 frt. 80 kr. 9. Nagy-sajói egyházmegye 13 péld. 7 frt. 80 kr. 10. Görgényi egyházmegye 32 péld. 19 frt. 20 kr. 11. Marosi egyházmegye 63 péld. 37 frt. 80 kr. 12. Küküllői egyházmegye 35 péld. 21 frt. 13. Szebeni egyházmegye 15 péld. 9 frt. 14. Udvarhelyi egyházmegye 50 péld. 30 frt. 15. Erdővidéki egyházmegye 13 péld. 7 frt. 80 kr. 16. Sepsi egyházmegye 31 péld. 21 frt. 60 kr. 17. Órbai egyházmegye 11 péld. 6 frt. 60 kr. 18. Kézdi egyházmegye 14 péld. 8 frt. 40 kr. 19. Romániai egyházmegye 4 péld. 1 frt. 40 kr. 20. Deési egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 21. Fogarasi egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 22. Ilyefalvi egyházközség péld. 1 frt. 20 kr. 23. Kézli-vásárhelyi egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 24. Marosvásárhelyi egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 25. Nagy-enyedi egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 26. Sepsi-szentgyörgyi egyházközség 2 péld. 1 frt. 20 kr. 27. Szászvárosi egyházközség 3 péld. 1 frt. 80 kr. 28. Székely-Udvarhelyi egyházközség 2 péld. 1 frt. 20 kr. 29. Nagy-enyedi kollegium 3 péld. 1 frt. 80 kr. 30. Kolozsvári kollegium 2 péld. 1 frt. 20 kr. 31. Marosvásárhelyi kollegium 2 péld. 1 frt. 20 kr. 32. Sz.-udvarhelyi kollegium 2 péld. 1 frt. 20 kr. 33. Zilahi kollegium péld. 1 frt. 20 kr. 34. Szászvárosi kollegium 2 péld. 1 frt. 20 kr. 35. Sepsi-szentgyörgyi kollegium 2 péld. 1 frt. 20 kr. Összesen 560 péld. 336 frt.

Megjegyezzük, hogy mindenik egyházmegye levéltára részére egy-egy ingyen példány küldetett, melynek ára a kimutatásban nem vétetett föl.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvárt, 1892. február 6.

Dr. Szász Béla, Szász Domokos,
a számvevő h., t. b. előadó. ——— erd. ref. püspök, mint elnök
166—1892.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagy-enyedi egyházmegyében fekvő torda-túri ujonnan szervezett körlelkészi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

A székhelyen kívül, e körlelkészség gondozása alá tartoznak a bányabükki, torda-koppándi, hármastfogadói, komjatszegi és mikesi fők-egyházak.

A javadalom, a torda-túri papi telken és lakáson kívül, áll Torda-Túr községében 27 h. fekvőnek használatából, melynek kat. tiszta jövedelme 64 frt. 56 kr. valóságos jövedelmének megfelelő 120 frt. becsértékben; a központból járó évi 200 frt. készpénzből; évi 7 frnyi konzistoriale beneficiumból; 24 frt. egyházközségi fapénz-váltásból és a hivataltól járó 126 frt. 60 kr. értékű munka-tételből és kepejárulékból, összesen 477 frt. 60 krból.

A pályázati folyamodványok, kellően fölszerelve és igazoló okmányokkal ellátva, a főt. püspöki hivatalhoz, f. évi március 20-dikáig, nyujtandók be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. február 7. tartott üléséből.

Dr. Szász Béla, Szász Domokos,
tb. előadó. ——— ref. püspök, mint elnök.
179—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a deési egyházmegyébe kebeleztet deésaknai egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott lakás és egyházhatósági beclés szerint, 222 frt. 43 kr.

Pályázati határnap március 10. Folyamodványok nt. Nagy Lajos esperes aához küldendők, Dobokára.

Kolozsvárt, 1892. febr. 15-én. Szász Domokos
erdélyi ref. püspök.

175—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebeleztet b-b esenyői egyházközség kántor-tanítói állomására másodizben nyittatik pályázat.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott lakás és egyházhatósági beclés szerint, 162 frt. 87 kr.

Pályázati határnap f. évi március 10. Folyamodványok nt. Kovács Elek, esperes aához intézendők, V.-Gálfalvára, u. p. Dicső-Szt.-Márton.

Kolozsvárt, 1892. febr. 15-én. Szász Domokos
erdélyi ref. püspök.

185—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet bethfalvi egyház IV-ed osztályú papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházhatósági beclés szerint, 341 frt. 25 kr. értékű kepe és kanonika porció haszonélvezete. A megválasztandó köteles, egy évi javadalma felének 75%-át egyszersmindenkorra s azután az évi járulékokat a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határidő március 10. Folyamodványok nt. Menyhart András, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvárt, 1892. febr. 15-én. Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

124—1892.

KÖRLEVÉL.

A széki egyházmegyének f. évi március 3-án, d. u. 3 órakor Szamosujvárt házassági törvényszéki ülése lesz, melyre a t. tagtárs urakat és ügyfeleket tisztelettel meghivom. Ez uttal t. paptársaimat felhivom, hogy egyházközségeik számadásait, valamint a központi és egyházmegyei fizetendőket azonnal küldjék be t. Ujvári József számvevő urhoz.

Szék, 1892. január 14. Somkereki Miklós,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Február 25.

8. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Még egy pár szó a perselypénzről.

Szándékom volt már régebben, hogy a perselypénzről s kapcsolatosan a templomi adakozás-hirdetésről valamit írjak. Erre most különös alkalom kínálkozik számomra, miután a Közlöny múlt évi 53. számában Gönci Jánostól olvastam a «Perselypénz» című cikket.

Említett cikkiró, úgy látszik, meg van elégedve a perselypénzek mennyiségével, habár látja, hogy mindig kevesebb. Kutatja is, hogy mi lehet az oka a perselyek üres voltának? Két kérdést tesz föl: Talán, meghanyagott a vallásosság? Vagy, talán a papok nem eléggé szorgoskodók a persely iránt való érdeklődés ébrentartásában? És mindkét kérdéssel könnyen leszámol, állítván egyrészt azt, hogy a vallásosság nem hanyaglott, csak a hívek lettek szegényebbek; másrészt pedig azt, hogy a papok sem okai, mert hiszen «a pap egész élete: kérés, könyörgés.»

Ez állításokat a legtöbb esetben én is aláírom, mert én is látom még szembehunyva is a nép szegénységét s azt is tudom, hogy a papok jó része kéregetésből építette tornyát, templomát, iskoláját; azt is elismerem, hogy a perselypénzek egy része tán a domesztikába olvad be. Azonban, hátha találhatnánk egy más okát is a perselyek üres voltának? Vagy, hátha találhatnánk egy módját annak, miképpen lehetne a perselypénzt szaporítani?

Mikor én ez egyházkerületben először prédikálандó voltam, megkérdeztem a helyi lelkész-től: mit hirdessek ki adakozás végett? Az szinte nagyot nézett s azt válaszolta hát, semmit. Majd, más egyházban végeztem az isteni tiszteletet, ott sem kellett adakozást hirdetni. Rendes pap lettem s kérdeztem az itteni szokásokat (mert, fájdalom, az isteni tiszteletre nézve maig sincs egység: «a hány ház, annyi szokás»), azt mondták, hogy adakozást hirdetni, nem szokás. Ezután is még tovább tudakozódtam kollégáimtól, s mind azt mondta,

hogy ő sem hirdet adakozást; úgy hogy, e vidéken legalább, általános szokás, adakozást nem hirdetni.

Megvallom, kissé megütököztem ezen. Mert eltekintve attól, hogy a tiszántúli egyházkerület minden egyházában, a hol csak vasárnap délelőtt voltam templomban, hallottam az adakozásra felhívást; diákkoromban tanultam is, hogy ez az isteni tiszteletnek egy állandó és lényeges alkatrésze. Nagyobb bizonyosság kedvéért, elővettem régi liturgikámat s örömmel olvastam e tárgyról egy külön paragrafust, mely így kezdődik: «Az adakozás éppen úgy, mint az éneklés és az imádkozás, hozzá tartozik azon lelki áldozathoz, melyet a templomi gyülekezet istene elé visz.» Majd, tovább olvasom: «Adakozásra hívni föl a gyülekezetet, elmaradhatatlan alkatrésze legalább a vasárnapi és ünnepnap kultusznak.» De ezzel sem elégedtem meg. Elővettem Tóth Mihály, debreceni volt gyakorlati lelkész-tanárának kiadott egyházszertartástanát s annak 62. lapján még erősebb utasítást találtam erre, mert ez azt mondja: «Buzdító szöveget kell a vasárnapi adakozás kihirdetéséhez is csatolni, annyival inkább, ha még rendkívüli végre kell adakozni.» Tehát, szerinte nem elég az egyszerű kihirdetés, még buzditást is sürget. Majd felütöm magát a bibliát. Ott meg azt olvasom Pál apostolnál: «A hétnek minden első napján magánál mindenitek tegye el, a mit az istennek ajándékból el akar tenni.» (I. Kor. XVI. 2.) És még ezek után, azt is tudom, hogy az első keresztyének minden urnapján, isteni tisztelet után, szeretetvendégséget közöltek a szegényekkel. Ha mi ezt így nem utánozhatjuk is miért ne hirdethetnők legalább a helyett és annak emlékezetére az adakozást?

Ezek után, elhatároztam, hogy miután a főnobbiek alapján semmi törvénybe ütközött nem, legfőleg is csak szokatlanul cselekszem, ha közeli kollégáim nem is, én hirdetni fogom minden vasárnap délelőtt az adakozást. Szándékomat egy-

szerűen tudomására hoztam a presbiteriumnak, 1890. év végén megkezdtem rendszeresen az adakozásra felhívást.

És mi lett az eredmény? Az, hogy azóta jóval több a perselypénzünk. Ennek igazolásául álljanak itt tiz évi számadásunknak ide vonatkozó tételei. A perselypénz volt: 1882. évben 15 frt. 12 kr. 1883. évben 13 frt. 96 kr. 1884. évben 12 frt. 11 kr. 1885. évben 13 frt. 45 kr. 1886. évben 14 frt. 1887. évben 12 frt. 31 kr. 1888. évben 15 frt. 67 kr. 1889. évben 18 frt. 78 kr. (Ez évben a szokottnál nagyobb összegű karácsoni perselypénz nem adatott a légátusnak; de meg a papi állomásra pályázók meghallgatása végett a szokottnál többen gyűltek templomba.) 1890. évben, két hónapig, míg rendes pap nem volt, kevesen jártak templomba, és így kevesen is adakoztak; mégis, a néhány utolsó havi rendszeres kihirdetésre oly szépen gyűlt a perselypénz, hogy év végére 17 frt. 10 krra szaporodott; míg végre, a múlt 1891. évben 25 frt. 25 krra, tehát oly összegre emelkedett a perselypénz, a minő még eddig nem éretett el.

És ezt az eredményt semmi külső körülmény befolyásának nem lehet tulajdonítani, mivel a gyülekezet tagjai nem hogy vagyonosodnának, sőt ellenkezőleg, adósodnak, s mindinkább szegényednek; az egyházi terhek sem kevesbedtek rajtok, sőt 1890-ben 300, 1891-ben pedig 260 frt. új rovatal vettetett rájok; sem azt nem lehet mondani, hogy tán valami előkelőbb és adakozóbb hívek látogatták volna a múlt évben templomunkat. A szaporodásnak tehát egyedüli okát csakis a rendszeres adakozási felhívásban találhatjuk meg, a mit a presbiterium és a hívek egyaránt erősíthetnek.

De hogy a hívek legalább részben minden vasárnap, urvacsora-osztáskor pedig mondhatni kivétel nélkül, bedobják a perselybe a maguk 1—1 krajcárjukat, ennek oka abban is található, hogy a perselyt minden isteni tisztelet után felnyitjuk, s a benne talált pénzt az egyház pénztárába helyezzük. Ez ugyan lényegtelen dolognak látszik, de nem lesz oly lényegtelen akkor, ha azt is meggondoljuk, hogy ezen kezelés mellett a hívek, kik nem ritkán igen gyanakvók, mintegy biztosítva érzik magukat a felől, hogy az ő krajcárjaik mind számadásba vétetnek, s tudják, hogy persely-rablás nem fordulhat elő, a mire, bár ritkán, de mégis történik eset. Ennélfogva szivesebben adakoznak a perselybe.

A fönnebbiek alapján, a magam igen kevés tapasztalata után nagyon ajánlhatom, hogy ott, a hol talán eddig szokásban nem volt, lelkésztársaim minden vasárnap délelőtt hirdessék ki az adakozást, a gondnokok pedig minden isteni tisztelet után vegyék számba a begyűlt perselypénzt, mert ez az eljárás csak szaporítani fogja a perselypénzt.

Ekkor aztán nem lesz szükség az olynemű vigasztalás keresésére, hogy «a vékony ér beleszakadt egy nagyobb folyamba, a domesztikába.»

És minthogy a persely körül való buzgólkodással felhagyást fönnevezett cikkiró sem tartja jónak, próbáljuk meg: hirdessünk minden vasárnap délelőtti isteni tisztelet után úgy, mint Tiszán túl mindenütt: «Adakozás végett megemlítem a hívek előtt az egyház közönséges szükségéit; adakozzanak e célra a hívek, várván istentől adakozásuknak bőven leendő megjutalmaztatását!»

Csák Aladár,
peéri ev. ref. lelkész.

A templomi éneklésünkről.

Szeretem a zenét, az éneket, de soha sem hat az annyira, mint mikor az igaz buzgóságtól áthatott gyülekezetben hallom megzendülni, felemelő, megrázó hangján a győzedelmeskedő hitnek, vagy az égi békének, az őszinte alázatosságnak, vagy a mély bűnbánatnak. Ugy érzem, mint ha angyalszárnyakon ragadtatnám az örök isten trónja felé. Mint ha az égi karokat hallanám viszhangul alázendülni onnan felülről. Mint ha leomolnék rólam e pillanatban mind, a mi földi, a mi véges. Kimondhatatlan édes gyönyör, bizony, nekem mindig azt hallhatni és most, olyan messze szakadva édes enyéimtől, ha van valami, a mi a távollét sivárságát enyhíteni képes, úgy bizonyára első sorban az, hogy oly gyakran lehet alkalmam, e magasztos élvezetben részesülhetni, ha az az ének mindjárt nem is az én egyházam, de minden esetre testvér-egyház gyülekezetében; ha nem is az én édes hazai nyelvemen, de idegen nyelven zeng is felém.

Azonban, minek titkoljam, hogy a gyönyörnek, a meghatottságnak felemelő érzete mellett, mindannyiszor feltámad lelkemben a leverő bánat és aggodalom, ha össze találok hasonlítani az itt tapasztaltakat az otthon jól ismertekkel. Minek titkoljam, hogy mindannyiszor fájdalommal kell látnom a nagy távolságot, a mely e tekintetben közöttünk és a gyülekezet között létezik.

Nem szólok arról, ámbár e fölött is lehetne sajnálkoznom, hogy a magyar zeneirodalomban hiában keresünk oly kiváló prot. egyházi zeneszerzőket, mint a németeknél Bach, Mendelsohn, Becker, s mások számosan; jóllehet nekünk is vannak zeneszerzőink; csakhogy, fájdalom, úgy látszik, inkább kultiválják a zene- és ének-művészet könnyebb, zajosabb hatást keltő és ennél fogva többet jövedelmező ágait. Nem szólok erről, mert hiszen, most csak a gyülekezet énekéről szándékozom beszélni, s hála

istennek, vannak nekünk még a múltból, egyházkerületünk által elfogadott énekes könyvünkben igen szép, dalamos, egyszerű, mindamelllett költői szépségekben bővülő egyházi énekeink. Csak azokat tudnák, csak azokat énekelnék! De, fájdalom, az elsőt is, az utolsót is vajmi ritka helyen találjuk fel nálunk. Pedig, dalos nép vagyunk, szeretjük a zenét és az éneket, kultiváljuk kunyhókban és palotákban egyiránt, csak ott, a hol leginkább helye volna, a hol legédesebben hangzanék, a hol legáldásosabb hatást eredményezne: a templomban van elhanyagolva. Még tán itt-ott falun lehet gyönyörködni abban, mint énekel a gyülekezet aprója-nagyja, férfiak és nők, hanem a legtöbb helyen, de különösen városban, bizony, a közönség némán hallgatja, hogyan buzgólkodik a kántor, meg egy pár lélek, különösen egy-egy idősebb anyóka, a kiknek éneke, ósdi szinezeténél, meg a hang fogyatékoságánál fogva a legtöbbször visszatetszést keltő.

És ha ennek oka után kutatunk, azt első sorban az egyházi énekek botrányos nem tudásában találjuk. Pedig, az iskolák, úgy az alsóbbak, mint a felsőbbek felveszik tanrendjökbe ezt is és a tanulók meg is tanulnak belőlük annyit, a mennyi éppen elég arra, hogy mire az iskolát elvégzik. szépen el is felejtsek mindent. Nem akarom vádolni a tanítókat, mint ha talán nem vennék elég lelkiismeretesen a dolgot, avagy talán nem találnák el a módját, miképpen kedveltessék meg az egyházi énekeket a tanulókkal, sokkal inkább vagyok hajlandó, okozni azt a kevés figyelmet, mit a különböző iskolák tanúsítanak az iránt, hogy a tanulónak alkalom adassék, az iskolában megtanultakat a gyakorlat által állandósítani. Különösen a felsőbb tanintézetekben, a gimnáziumokban van kevés súly fektetve erre, pedig épp itt volna égető szükség rá, miután a közönyt az egyházi éneklés iránt leginkább a műveltebb elemnél tapasztalhatjuk és miután az alsóbb, különösen népiskolák növendékei, ha az iskolában meg nem is tanulják jól, elsajátítják később a gyakorlat által az életben, mert hiszen életmódjuk és foglalkozásuk gyakrabban hívja őket, részt venni az istentiszteletben, a mi által, mintegy megragad náluk ez, vagy amaz ének. Ellenben, a gimnáziumi tanulóknál, a kiknek nagyobb része rendszeren tudományos pályára megy, a hol a sűrű elfoglaltság, vagy egyéb nem engedi meg, hogy oly gyakran felkeressék a templomot s ennél fogva azzal kell maradniok, a mit az iskolában elsajátítottak, ezeknél kellene szigoruan utána látni, hogy minél több alkalom adassék nekik, már az iskolai élet alatt legalább egy pár szép egyházi éneket úgy elsajátítani, hogy soha el ne feledjék azt. Igen természetes, hogy ezt csak úgy lehetne elérni, ha először is a tanító, vagy a tanítótétel iparkodnék oda hatni, hogy ha csak lehet, minden tanulónak legyen egy énekes könyve, vagy a ki nem szerezheti meg, legyen leírva az, a mit eltanult.

Aztán, templomba vinni őket, a hányszor csak lehet, és itt nem úgy helyezni el őket, mint egyik híres főiskolánk teszi, hogy t. i. a tanulóknak egy kis része marad alól, a többi a karzatra viszik, a hol, csaknem minden ellenőrizet nélkül lévén, képzelhetni, milyen épületes dolgokkal töltik el az időt, annál is inkább, mert egy betűt sem hallanak sem az imából, sem a beszédből. Aztán, megbeszélni a kántorral, hogy ha csak valami különös

alkalom nem gátolja, olyan éneket válasszon, a melyiket a tanulók mind tudnak. Ily módon talán még lehetne segíteni az állapotokon, igen természetes, hogy aztán még egy kicsinyke kis jóakarát is kellene hozzá.

Azonban, van még egy másik is, a miért hiveink nem énekelnek a templomban és ez az előítéletesség. Ez a baj már különösen egyházunk hiveinek szebbik felénél divatozik kétségbe ejtő módon.

Nem ismerem tüzetesen a leányiskolák tanrendjét, de meg vagyok győződve, hogy miután az ének- és zenetanításra nagyobb súly van fektetve, mint a más nembeli tanulóknál: az egyházi énekekkel is inkább foglalkoznak. Meg, ha az iskolai tanítás hiányos volna, ott van most csaknem minden uri háznál, annál inkább a hol leány is van, a zongora. Hogy aztán miért nem énekelnek: azt egyáltalán nem értem. Avagy, talán nem találnak szépséget benne? Az nem lehet, azt nem hiszem. Egyházi énekeink java részétől a szépséget, a dallamosságot még a rosszakarat sem tagadhatja meg; hogy aztán épp azok ne vennék észre benne, a kiknek finomabb érzékük van, az lehetetlen. Avagy, talán méltóságukon alólinak tartják? Az már szomorú lenne, mert hiszen tudják azt, hogy a mikor a templomban énekelnek, akkor nem csak szívük érzelmének adnak kifejezést, de egyszersmind isten dicsőségére és magasztalására is cselekesznek. Nem is ez és nem is amaz, hanem más egyéb az ok, és ez az előítélet. Az anyák úgy látják anyjuktól, az anyáktól úgy látja a leány; az első sorban ülő nő úgy látja a mellette ülőtől, az ismét a szomszédjától és így tovább s nem énekel egy is, mert szégyenli egymagára. Mennyire szeretném én azoknak a mi, templomi énekléstől tartózkodó, nőinknek megmutatni itt egy gyülekezetet, a hol ritkaság számba megy, a ki nem énekel; hadd, látnák meg, hogy nem szégyen nekik, a templomban énekelni, de sőt ellenkezőleg, éppen nemükhez illő, sőt bizonyos nemességet, hogy úgy mondjam, bájt kölcsönöznekik, ha ajkuk ihlett, ájtatos dalban cseng, és ha talán valamely nagyúri nő méltóságán alulnak tartaná: hadd, mutatnám meg, mint olvad édes harmóniába egy királynői ajkról elszálló dal, a többi közönséges halandó énekével.

Bizony, sokat kell még iparkodnunk nekünk, míg legyőzhetjük az akadályokat, melyek visszatartják hiveinket attól, hogy az istentiszteletben tevéleges részt vegyenek ők is buzgó éneklésük által. És ezt csak úgy érhetjük el, ha törekszünk, ez akadályokat minden erőnkbe megszüntetni; ha igyekszünk minél több alkalmat és módot nyújtani az ifúságnak arra, hogy az egyházi énekeket ne csak megtanulják, de azok vérükké váljanak, a gyakorlat által; ha igyekszünk, meggyőző érvekkel felvilágosítani a tartózkodókat, az előítéleteseket, hogy a mi egy kimondhatatlan jól eső érzéstől, gyönyörtől fosztják meg magukat az által, ha tétlenül hallgatják az éneket az istentisztelet alatt, addig más felől éppen nem mivelnek kedves dolgot isten előtt, ki joggal követelheti, hogy minden arra adott javainkkal s így tehát hangunkkal is dicsőítsük és magasztaljuk az ő szent nevét.

De nem, nem! Nem akarok tanácsokat osztogatni, mert hiszen jól tudom én, hogy nincs nevelésesebb, visszatetszőbb, mintha valaki fiatal évekkal akarja ezt tenni egy, az élet tapasztalataiban gazdaggal. E sorokban

én csupán az én féltő aggodalmaimnak akartam kifejezést adni, és én meg vagyok győződve, hogy igen sokan, a kik e hiányt észre vették, osztják az én aggodalmaimat; de egyszersmind igyekeznek is, a hiányon erejük és tehetségük szerint segíteni. Vajha, így lenne; vajha, mihamarább eljőne az idő, a midőn az ének templomainkban azt a helyet foglalná el, a mit megérdemel: hadd, lenne annak disze és dicsősége.

Berlin, februárban.

Tárkányi György,
akad. papjelölt.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 14.

Elnök, főtiszt. Szász Domokos, püspök; jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Gyarmathi Miklós, Domokos Antal, Bartha Lajos, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, Deák József, Bodor Antal, h. titkár, Kádár János, titkár-segéd, Szász Béla, tb. előadó.

Az időközben elnöki úton elintézett, most bejelentett és jóváhagyott ügyek közül kiemeljük, hogy dr. Vályi Gyula, egyetemi tanár és közgyűlési képviselő aa. az egyházkerületi theologiai akadémia-alap javára följáért 100 frt. alapítványának második részletét és a be nem fizetett rész utáni kamatokat beszolgáltatáta.

A dányáni iskola oklevél-nélküli tanítója miatt fölszólalván a tanfelügyelő jelentése alapján a közíg. bizottság, a bevett adatok alapján értesítettik, hogy 111 frt. javadalomra nem szereshető okleveles tanító. Ugyane közíg. bizottság fölszólalásához képest, útasítás megy, hogy Pócsfalván megteendők a kellő lépések a községi iskola szervezése érdekében, a n.-kendi fel. iskola pedig, ellátatik a kellő tanszerekkel.

A Mikó-kollégium jelentése, mely szerint a Kun kollégium egy benmarasztott tanulóját, ideiglenes tanulóként fölvette, tudásul vétetik.

Az esperes jelentés-tételeire hivatik föl a sárdi tanító ügyében, ki a pap állítása szerint, oklevél megszerzésére útasított s e kötelezettségét be nem váltotta.

Az alsó-csernátoni felekezeti iskola, kedvező és jogbiztosító föltételek mellett, községivé alakítása iránt, az egyházközség és a politikai község között, s a politikai illetékes hatóság által megerősített szerződést az Igazgató Tanács is jóvá hagyja. Az iskola átalakítása a jövő tanév elején történik meg.

Egy folyamodó kérvényét, ki javító érettségi vizsgálatot akar állani, a közoktatásügyi miniszter, illetékes ellátás végett, hatóságunkhoz küldvén le, az illető kollégiumi előjáróság fölhivatik a vizsgálat napja iránti vélemény nyilvánítására, hogy aztán kormányképviselő kiküldése iránt a miniszter megtalálható legyen.

A sz.-udvarhelyi kollégium, az Igazgató-Tanács útasításához képest, elkészítette évi 2000 frtnyi államsegély iránti folyamodványát, mely az Igazgató Tanács meleg ajánlatával lesz, a konvent útján, a miniszterhez terjesztendő. Miután, továbbá, az előjáróság megmaradt a fölláallítandó 8. tanszékre nézve, az Igazgató-Tanács eltérő véleménye mellett is, abbéli nézetében, hogy az új katedra ne a német-latin nyelvekre szolgáljon, az ügy, a majdani közgyűlési határozat számára, újabb megfontolás, és előterjesztés végett, visszaküldetett az előjáróságához.

A kolozsvári kollégium jelentést tesz a dr. Csernátoni Gyula eltávozott tanára helyettesítési módozatairól, mit az Igazgató-Tanács jóváhagyó tudásul vesz.

Dr. Csernátoni Gyula, beszterce-naszódmegyei újonnan kinevezett kir. tanfelügyelő, meleg hangon tartott levélben tudatja állomása elfoglalását s följáallja a közös érdek mezején jó szolgálatait, mit az Igazgató-Tanács hasonló szívélyes hangon viszonz.

A kolozsmegyei tanfelügyelő, a gyulai körjegyző panaszára, fölszólalt, hogy a csomafáji tanító két oláh gyermeket nem vett föl a tanuló köze; az esperes most azt a fölvilágosítást adja, hogy ama két fiu a múlt évben sem fizette meg a tandíjt, az iskola pedig a magyar tanuló számához képest, szűk. Egyébiránt, az esperes útasította a tanítót, hogy ha a két oláh fiu múlt évi tandíjtartozását törleszti, szoritson számukra helyet az iskolában. Az Igazgató-Tanács ez eljárást jóvá hagyván, értesíti a tanfelügyelőt az ügy állásáról.

Az első m. ált. bizt. társaság jelenti, hogy az egyházkerületi adósok biztosítékul lekötött házai tűzbiztosítására nézve, hatóságunk és a társaság között megállapított szerződést, a maga részéről is elfogadja. Szolgálat tudásul.

A kide-csomafáji volt és szamosfalvi mostani pap, volt egyházközségében részben megoldatlan maradt ügyeiről a kolozsvári esperes, az érdekelt pap nyilatkozata alapján fölhívásra jelentést tevén s ebből kitűnven, hogy a még elintézetlen ügyek megoldása is biztosítva van, az Ig.-Tanács elintézettnek mondja ki e kérdést.

A bükkösi egyházközség hátrálék-kamatatai után a kebli pénztár 6% késedelmi kamatokat követelvén, miután a szerződés nem feküdt az Ig.-Tanács előtt s így nem volt megállapítható, ha jogos-e ez a követelés az előadó útasított e kérdés kitisztázására, az elnökség kéretvén föl, a kitisztázandó kérdés eldőlthéhez képesti intézkedésre. Utólag kitűnt, hogy a pénztár követelése nem a szerződésen alapult s úgy, a késedelmi kamatok nem lesznek fizetendők.

A havadtői egyház, Erdő-Szentgyörgy filiaja, a papi állomás üresen álltát föl akarván használni, papi képéjét lejjebb kívánja szállítani, mit az Ig.-Tanács kellő rendre-útasítással tilt meg.

A plojesti (romániai) pap-tanító kéri föltételeesen biztosított javadalom-részletét, évi 200 frtot, miután nem csak 20, hanem 54 tanítványa van s kérése teljesítettik.

Bedeházi János, noszolyi körlelkész, mult évi működéséről szóló jelentéséből kitűnven, hogy a lelkiekben való szorgalmatoskodása általában elismerésre méltó, de az anyagiakban sok a baj és hiány s az esperes útasítván is őt, hogy a vagyoni ügyek tisztázására nézve tervet készítsen, az Ig.-Tanács magáévá teszi ezt az útasítást.

É—n.

Külföldi egyházi szemle.

Érdekes mozgalom uralkodik mostanában a német protestánsok közt. Több tekintetben hasonló ahhoz, mely a kongregacionalisták körében emelkedik mind jobban-jobban felszínre. A gyülekezetek autonomiájának követelése érdekében az ellenzék olyan elveket penget, melyek határozottan

forradalmi jelentőségük, azaz, olyanok, melyek az eddigi állapotok teljes elválttatását célozzák.

Igy áll a dolog a kongregacionalistákkal is. Ők is szakítani akarnak eddigi nézeteikkel és alkotmányukkal, s az eddigi izolált gyülekezetek közt szövetkezeteket szeretnének létre hozni. Már mult évi zsinatjukon, még inkább pedig a «Christian World» egyik cikkében, melynek címe is: One Town One Church, jelzi álláspontjukat, határozottan a mellett kardoskodnak irányadó férfiak, hogy az u. n. personal-church helyett teremtsenek szélesebb alapokon nyugvó helyi egységes gyülekezeteket, melyeknek egy egyháztanácsa, egy kormányja legyen; melyeknek papjai ne egy-egy kicsiny körhöz, hanem az egész gyülekezethez tartozzanak és felváltva predikáljanak a templomokban, mert így több időt nyernek a lelkiismeretes készülésre, sőt kiképződik köztük egy lelkes kar, az esprit du corps, hol az öregebb az ifjabbnak rendelkezésére bocsáthatja bölcsességét, tapasztalatait. Különben is az új testamentomi fogalmaknak a helyi gyülekezet felel meg: hiszen, Jeruzsálemben csak egy gyülekezet volt és nem több. Az egységes gyülekezetek aztán magasabb egységben is összekapcsolódhatnak, ennek felel meg az «One Distrikt, one church» jelszó.

Azonban, bár e mozgalom nagyon szép, hihető, hogy az idővel együtt el fog enyészni, mert a kongregacionalismus alapfogalmaival ellenkezik.

*

Franciaországban az aix-i érseknek a Rómába zárándoklások megtiltása elleni magatartása miatt a szenatus komoly hangú felhívást intézett a kormányhoz, hogy tegyen meg mindent a köztársaság tekintélyének tiszteletben tartása céljából. Ez «absolut rossz votumra» megjegyzi a klerikális lapok, hogy a harcot még elkeseredettebbé fogja tenni a francia földön egyház és állam között. Erre is jó lesz, ha megkérdezzük, hogy jól okoskodók-e azok, kik a dolgok közti viszonyokat és hasonló vonásokat nem tudják tisztán és helyesen felfogni? Különben, Franciaországban, úgy látszik, hogy nincsenek rendben a dolgok. Mintha valami «kulturkampf»-féle mozgalmak volnának láthatók! Mert kormány és egyház már meglehetősen régi idő óta éles ellentétben vannak egymással. Legközelebb a nancy-i érsek egy nyolc tagú bizottság választását indítványozta, mely az antihierarchikus mozgalmaknak ellenálljon. A kormány erre természetesen szigorú rendszabályokat léptetett életbe, főleg midőn egy pápai felhívás is közzé tétetett, hogy a francia katolikusok tartózkodjanak mindennemű politikai beavatkozástól. Ezzel azonban nem lett vége a dolognak. Az öt biboros érsek együtt bocsátott ki ismét egy «magyarázatot», melyben ismételten hangsúlyozva van, hogy álljanak szilárdan ellen a katolikusok minden világi túlkapásnak, sőt beavatkozásnak az egyházi dolgokba. A republikanus részen ezt hadüzenetnek veszik és a parlamentben is interpellálni akarnak érte. (Az interpelláció közelebről meg is történt, és a miniszterium meg is bukott. Szerk.)

*

Érdekes per folyt le nem régen a berlini törvényszéken. Egy élclap-szerkesztő a trieri szent kaput-rokk kiállításának alkalmával kiharrikatúrázta az ott lefolyt dolgokat. A katolikusok vallássérelmet láttak benne s törvényszék elé állították a szerkesztőt. Persze, a törvényszék fölmentette azonnal. Vajjon, ha a reformátorokat állították volna a törvényszék elé, mily büntetést szerettek volna ezekre szabni, hiszen, ők nem csak karrikatúrákat dobtak a katolikusok szemébe?

Egidy a «komoly gondolatok» írója s a legújabb felekezet alapító-aspirans Berlinben nyugalomba óhajt lépni nézeteivel; megelégszik, sőt, mint maga kijelentette, óhajtana, ha mások képviselnék nézeteit. Csodálatos! Hát, nem tartja a latin költő mondását: «at pulchrum est, digito monstrari, et diceri: hic est? Jó volna, ha legalább újabb gondolatokat írta, mert az eddigiek, melyek még csak nem is komoly gondolatok, vallásos életet bizony nem tudnak teremteni. Még egyet Egidyről. Tudunkkal, követői próbáltak egy folyóiratot indítani e címen: «Alkalmazott keresztyénység» azonban, csak akkor, midőn már a nyilvános gyűlésekkel semmire sem mentek; hanem, kérdezzük, micsoda keresztyénység lehet még az is, melyet Bodenstedt, Jordan, Schwalb, stb. interpretálnak?

Poroszországban igen éles vitákat provokált a legközelebb napirenden volt Zedlitz-féle, népiskolai törvényjavaslat. Csaknem minden oldalról megtámadták e rendkívül utramontán színezetű javaslatot, mely tulajdonképpen Windhorst terveinek, öntudatosan, vagy nem, ránk nem tartozik, megvalósítása olyan alakban, mely talán nagyon is túlló a célon. Mit is akart ugyanis Windhorst? Hobrecht képviselő igen találóan jellemezte, midőn azt mondta róla, hogy nem kevesebbet, mint azt, hogy az eddigi gyakorlat helyett, mikor a papság a konfessionális oktatásra való befolyását az állami ellenőrző közegekkel együtt gyakorolta, ezután az az az usus hozassék be, hogy e befolyását az állami felügyelők nélkül, sőt ellenére is érvényesíthette. És Zedlitz most ennek a nézetnek adva igazat, zárándokolt el Canossába. Holott Caprivi még a mult évben is megjegyezte a Gossler-féle hasonló tárgyú javaslatra, hogy az állami felügyeletet semmi szín alatt sem engedi elejtetni. A javaslatot nem is pártolták mások, csak a katolikusok, meg az orthodoxok. Milyen sajátságosan fordulnak az idők! A mult század végén s a mostani elején nagy harcot kellett az államnak vívni a konsistoriumok ellen, hogy az oktatást államivá tehesse; Cedrixnek egész működése a harc tüzeiben emésztődött el, és most, minő új fordulat! ez az állam, a «kulturkampf» után, ki akarja bocsátani kezéből a nehezen megszerzett jogokat. Az egészben Zedlitz eljárása az érthetetlen. Vagy, tán a mit Shakespere Falstaff szájába ad, ő rá is igaz, mint régi utramontánra az emberek szelleme úgy egymáshoz simul, hogy falkában járnak, mint a vadlúdak.

TÁRCA.

János evangyéliomáról.

(Vége.)

Keresztelő János hatalmas alakja, nyers lénye, úgy látszik, rendkívüli hatást gyakorolt kortársaira; sokkal na-

gyobbat, mint a szelid fellépésű Jézus. Ezért helyeztek az apostolok és első keresztyének oly nagy súlyt annak bebizonyítására, hogy Keresztelő János is elismerte Jézus messiás voltát. A három első evangyéliom szerint, ez elismerés csak

hallgatólagos. Keresztelő János elismeri, hogy ő nem a messiás, hanem csak előhírnöke. Jézust megkereszteli, Márk és Lukács szerint, mint bárki más, a ki hozzá megy; csak Máté említi, hogy előbb szerényen vonakodik keveset. S csak midőn fogságba kerül, melyből már szabadulást nem remélhet, és hallja Jézus fellépésének nagy sikerét, csak akkor küld hozzá eme kérdéssel: «Te vagy-e, ki eljövendő voltál, vagy más várunk?» János evangélioma szerint, mihelyt meglátja Jézust, még messziről, már bizonysgot tesz róla: «Ime, az istennek báránya, ki elveszi a világnak bűnét» (Ján. I. 29.). Midőn pedig megkereszteli, ő látja Jézusra szállani a szent szellemet, és e jelből felismeri Jézusban istennek fiát, minthogy elhivatásakor megmondatt neki, hogy e jeltől fogja felismerni a Krisztust (Ján. I. 32—34.): a más három evangéliom szerint, Jézus látja így a szent szellemet magára szállani. Eltér a János evangélioma abban is a másik háromtól, hogy János evangéliomában Keresztelő János maga hirdeti, hogy Jézus a megígért messiás (Ján. III. 27—36.). Sőt, János evangéliomában elvi jelentősége van Keresztelő János bizonysg-tételének, s ezért a bölcsészeti előszóban is tekintélyes helyet foglal el az. Már e tény is figyelmeztet, hogy óvatosak legyünk e bizonysg-tétel történeti valódiságának elfogadásában. Ugyanis, ha elfogadjuk a tényt, hogy Keresztelő János az isteni jelből felismerte Jézusban a messiást és ezt hirdette, akkor kimagyarázhatatlan lesz a más három evangéliom azon tudósítása, hogy Keresztelő János a börtönből küld Jézushoz, hogy ő-e az, ki eljövendő volt? A János evangélioma szerinti isteni jel után ugyanis ily kételkedésnek nincsen helye. Azért, mi a más három evangéliomra támaszkodva, kétségbe vonjuk Keresztelő Jánosnak a 4-ik evangéliomban közlött kétszeri bizonysg-tételének történeti valódiságát. Távol legyen azonban tőlünk, hogy az evangélistát a történeti tényeknek szándékos meghamisításával vádoljuk. A szájhagyományok működtek. A mi a három első evangéliomban még hallgatólagos elismerés, a 4-ik evangéliom iratása idejében már mellette való bizonysg-tétel lett. És azon korban, midőn a világi történetirők egész szónoki beszédeket adtak a szereplő egyének szájába, az evangélista sem vonakodott az ilyentől. Ezt mondhatjuk a Jézus szájába adott beszédekről is. Elöttünk azonban nem az a fődolog, hogy valami külsőleg úgy folyt-e le, hanem a belső igazság. Elöttünk tehát nem bir elvi jelentőséggel az, hogy Keresztelő János bizonysg-tétele valóban megtörtént-e? Mi Jézusban nem azért hiszünk, mert Keresztelő János bizonysgot tett mellette. Nekünk a keresztyén egyház kétezzer éves multja és saját keresztyén élettapasztalatunk bizonyítja kétségbe vonhatatlanul, hogy Jézus isteni küldetést végzett, hogy Jézus a megígért messiás, az emberiség megváltója a benne világra jött életnek és világosságnak hiveivel való közlése által.

Visszapillantva, fejtegetésünk eredményeül rövidbe foglalva, a következő igazságokat mondhatjuk ki: Jézus Krisztusban egy új élet jött világra, valósult meg, egy élet, a mely világosság; ez új életelv hatása az emberiségre, hogy azt egészen átváltoztatja, új emberré teszi; az átváltozás oly rendkívüli, mint midőn a víz borrá változik, a vak visszanyeri szeme világát, a béna ép tagjait, és mint midőn a halott feltámad; az ember ez újjászületett állapotában nem táplálkozik többé földi, mulandó dolgokkal, hanem az örökéletre vezérlőkkel, eszi a mennyei kenyeret, Krisztus húsát, és issza

Krisztus véré, vagyis, egészen Krisztusi életet folytat, oly szellemi és erkölcsi életet, milyen Krisztusban megvalósult. Ez újjászületést a Jézus Krisztusban való hit eszközli, kit az atya küldött el; a ki hiszen benne, az nem ítéltetik el; a ki nem hiszen, magára mondotta ki a kárhoztató ítéletet (Beszélgetés Nikodémussal). Miként a víz a testi életet, úgy táplálja a vallás a szellemi életet; Jézus vallása istennek szeltemben és igazságban imádása (Beszélgetés a számáriai asszonyonnyal). Mint a juh a jó pásztort, úgy követi az újjászületett ember Jézust; csak Jézus által juthatunk az atyához (Jézus a juhoknak ajtója; A templomban tartott beszéd). Mint egy nyáj juhainak egymást kölcsönösen szeretnünk kell, erről ismer meg Jézus minket; Jézus elment, hogy helyet készítsen nekünk az ő atyjának házában, de örököül hagyta nekünk az igazságnak szellemét, mely bizonyossákká tesz minket a felől, hogy Jézus igaz volt, és a világ bűnös; és a mely életünk minden pillanatában vezérünk legyen, hogy mi is mindig igazságban járjunk. A történeti részletek is mind egy nagy eszmének hordozói.

Mindezeket összevéve, János evangéliomát kizárólag bölcsészeti munkának kell tekintenünk, még pedig a bölcsészeti munkák ama fajának, melyet történelem-bölcsészettnek nevezünk. A történelem-bölcsészet föladata, kikutatni a történeti tények mozgó eszméit; ezt teszi János evangélioma is. Minthogy azonban tárgya vallásos, János evangéliomát vallásbölcsészeti munkának nevezhetjük. Tényleg az újszövetségi iratok közül egyik sem nyújt oly egységes képet Jézus isteni működéséről, mint János evangélioma. Ezért volt mindig oly nagy hatással a keresztyén gondolkozásra. Mi csak áldhatjuk a gondviselést, hogy már az apostoli korban támasztott férfit, ki teljesen felfogta Jézus működésének lényegét, és azt a leghatásosabb alakban tudta kifejezni, midőn azt Jézus tettei és szavai alakjában nyilatkoztatja ki. Ily értelemben mi is aláírjuk Luther véleményét: «Az egyetlen, gyöngéd, fő-evangéliom a János evangélioma. Ugy van.

Rákosi György.

Különfélék.

Felhívás pályázatra.

A különböző hirlapok szerkesztői cikkekre, versekre, rajzokra, novellákra, egy újdonságra, stb. időnkint különböző jutalmakat tűznek ki, részint, hogy lapjukat érdekessé tegyék, részint, hogy előmozdítsák az írásra való hajlamot, kedvet. Mi is eltanultuk ezt a mesterséget.

Méltó a munkás a maga díjára. Korlátozott anyagi helyzetünkhöz képest, egy pár munkatársunkat eddig is részesítettük valamelyes honoráriumban. Tenni fogjuk ezután is. Most arra határoztuk magunkat, hogy azon kívül is, minden hónapban 15 forinttal honorálunk egy cikket, mely lapunkban jelenik meg névtelenül, és a melyre nézve olvasóinktól kérünk véleményt, hogy méltó-e a jutalomra?

A pályázat kezdődni fog a márciusi hónappal. A kik pályázni óhajtanak, cikkeiket beküldik aláírva, a mennyiben a szerkesztőnek tudni kell az író nevét, de megjelenni névtelenül fog, ha méltó a közlésre. Mikor a hónapnak vége lesz, olvasóinktól

véleményt kérünk, és a ki a legtöbb szavazatot kapta: nyeri a 15 frt. pályadíjat, mely a következő hónap 15-én kifizettetik. Így megy az év végéig, hónaponként.

Csupán azt jegyezzük meg, hogy tárgyát szabadon választhatja mindenki; hogy az egyházi, vagy tanügyi élet körébe tartozó elméleti, vagy gyakorlati célt ölelhet fel; a cikkeire ráírandó, hogy «pályamű», s végre, hogy belső munkatársaink nem pályázhatnak.

Kolozsvárt, febr. 23. 1892.

Szász Gerő.

== **Huszonöt esztendő!** Elenyésző pillanat a világ háztartásában. A népek, a nemzetek életében is csak olykor, nagy néha jön számításba, ha kiváló eseményeket jegyezhet föl a történet. De, egy ember életében sok. És annál több, ha ez a huszonöt esztendő az ifjú kor végső határánál kezdődik; ha kiterjed a férfikorra és tiszteletre méltó, látható nyomokat hagy maga után. Huszonöt esztendő egy fél élet. Ki ezt elvesztegette, nyomtalanul halad át az életen, mint az utazó, kinek lépéseit elborítja a sivatag homokja. Ki megbecsülve istennek adományait, tálentumait befektette a köznek javára, ki munkálkodott: az megszerezte magának az öntudat nyugalmát, a jók szeretetét, mindenkinek becsülését. Dr. Kolosvári Sándorról beszélünk, az erdélyi egyházkerület elnök-helyetteséről, a kolozsvári egyházmegye főgondnokáról, ki folyó hó 20-án innepelte huszonöt éves tanári jubileumát. Nem. Roszul beszélünk. Nem ő innepelte. Az ő egyszerűséget szerető, a lármát kerülő, puritán jellemével nem fér össze az innepeltetés. Ő csak lelkében borongott a felett: hogy mért nem tehetett többet. Ő csak elgondolkozott, hogy a marosvásárhelyi kollégiumban sok nélkülözéssel tanult szegény székely fiu nem tanult hiában. Ő csak számolt erős akarateréjével, elhatározásaival, hogy egész hátra levő élete a hazáé, az egyházé, a tudományé, a köz. Meginnepelték e napot tanártársai, kik testületileg keresték fel házánál. Meginnepelte az egyetemi ifjuság, mely fáklás-zenével tisztelte meg derék tanárát. Meginnepeltük mi, hitsorsosai, barátai, kik szeretettel, becsüléssel adózunk munka-képességének, igaz kálvinista buzgóságának, meggyőződéseinek, és annak az elromolhatatlan baráti érzésnek, mely melegít, megtisztel. Hisszük, tudjuk, hogy lapunk minden olvasója kész szívvvel ohajtja velünk: Ad multos annos!

== **Mai számunk első cikkére felhívjuk** az esperes urak és a Papi Értekezletek figyelmét. Ha volnának még vidékek, a hol az istentiszteletek alkalmával nem hívják fel, nem buzditják a hiveket kegyes adakozásra: ezen feltétlenül segíteni kell, ezt a keresztyén vonást be kell plántálni a gyülekezetbe. A kolozsvári egyházban emlékezetet meghaladó időktől fogva gyakorlatban van. A prédikáció és bezáró ima után következik a hirdetés és felhívás adakozásra részint a kebli egyháztanács, részint az egyházkerület által elrendelt különböző címek alatt. A kultuszra felügyelő lelkésznek kötelessége, hogy az előre elkészített hirdetési könyvecskét a prédikáló pap ott találja már a templomban. A begyűlt persely-pénzt minden istentisztelet után, kellő ellen-

őrzés mellett, kiveszik, az összeget a hirdetési könyv illő rovatába bevezetik, és átadják az első-papnak, ki esztendő végén, rendesen vezetett számadás mellett, jelentést tesz az egyházi közgyűlésnek, s a különböző összegeket rendeltetési helyükre beküldi. Így van Kolozsvárt, hol a krajcárkákból s a z forintnál több gyűl be évenként, enyhítve ezzel is sok nélkülözést és ápolva a keresztyén érzelmeket.

== **A «Protestáns egyházi és iskolai lap»** a protestáns zsinatok második ülészakában, mely március 9-én veszi kezdetét, ismét kétszer fog megjelenni hetenkint. Ez időszakra a lap szerkesztője, Szócs Farkas és kiadója Hornyánszky Viktor 1 frt. előfiz. díj mellett, külön előfizetést nyitnak. Az előfizetési pénz a lap kiadóhivatalába (Budapest, Akadémia bérháza) küldendő.

== **«Ötven év a r. kath. egyházban»** című mű 2-ik kötetét bocsátotta sajtó alá a fordító, Révész Mihály és nyit rá előfizetést 1 frtjával, mely Karcagra küldendő. A ki vágyik bepillantani az ultramontanizmus sötétségeibe, a ki végképpen meg akar undorodni a jezsuitizmus lelketlenségétől: fizessen elő e könyvre és aldan fogja az istent, hogy protestánsnak született.

== **Dr. Wekerle László**, Máramaros tanfelügyelője könyvet irt ily cím alatt: «Isten a tudomány magaságában», «bizonyító tanulmány», és 1 frt. 10 krral megrendelhető M.-Szigeten, Berger Miksa könyvkereskedőnél.

== **Szives figyelmeztetés.** Fontos kulturmissziót teljesítő népkönyvtáraink vezetőihez intézzük e figyelmeztetést s kijelentjük, hogy az általános mivelődés előmozdítására a következő művekből 100—100 példányt osztunk ki díjtalanul és pedig olyképpen, hogy a hozzánk intézendő felhívásra e művek egy-egy példányát bérmentetlenül megküldjük. Az ajándék-könyvek egyike, vagy másika talán nem is vág bele egészen a népkönyvtár keretébe, de találkozhatnak olvasói közt olyanok is, kik e magasabb művek olvasásából szellemi élvezetet meríthetnek. A kiosztásra szánt művek jegyzéke: Liebbald: Gyümölcsészeti egyveleg. Miletz: Katona József családja és élete. Kapy Gyula: Pálmaágak. Egyházi és alkalmi énekek férfikarra. Goethe, Várad Antal: Faust. A tragédia 2-ik része. Szana: Ujabb elbeszélők. Hornyánszky Viktor, könyv- és hírlapkiadóhivatala (Budapest, a M. Tud. Akadémia épületében).

== **Értesítés és felhívás.** Mult évi szeptember hó elején előfizetési felhívást bocsátottunk ki, «Magyarország Ujabbkori Történelme 1820-tól 1886-ig Irta: Hőke Lajos» című munkára, azt ígérve, hogy az a jelen év első hónapjában megjelenni. Kétségtelenül, beváltottuk volna szavunkat, ha a t. közönség e munkát olyan pártfogásban részesítette volna, mint azt megérdemelné; de, fájdalom, a mai napig sem jelentkezett (51) ötvenegynél több megrendelő és előfizető. Ilyen körülmények között egy huszonegy nyomtatott ivre terjedő munkát nagy anyagi veszteség nélkül kiadni lehetetlenség. Még egyszer a n. é. közönséghez fordulunk, kérve, hogy tömeges megrendelés által tegyék lehetővé a munka kiadását. Kaszinók, olvasó egyletek, társaskörök hasznos szolgálatot tesznek, úgy az irodalomnak, valamint a saját könyvtárunknak e jeles munka megrendelése által. Az érdekes kort tárgyaló jeles munka előfizetési ára csak 1 frt 50 kr.; tanító növényeknek és az «Iskolai Szemle» előfizetőinek 1 frt. 20 kr. Megrendeléseket, előfizetéseket március hó végéig még elfogadunk s ha ez ideig nem jelentkeznek annyi megrendelő és előfizető, hogy a munka kiadása biztosítva legyen, az előfizetési pénzeket visszaküldjük s a megrendelőket kötelezettségük alól felmentjük. Az előfizetések és megrendelések Csurgóra (Somogy m.) az «Iskolai Szemle» kiadó hivatalához küldendők. A d o r j á n M i k l ó s.

HIVATALOS RÉSZ

27--1892.

FELHIVÁS

mindenik ref. egyházmegye nagytiszt. Espereséhez, mindenik püspöki vizsgálat alatt álló ref. egyházközség tt. Tanácsához és mindenik ref. kollégium m. tt. Előjáróságához.

Egyházkerületünk mult évi szeptember 26. s következő napjain tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvei, a szükséges számú példányokban szétküldetvén, Igazgató-Ta-

nácsunk felhívja címet, hogy azok árában, darabját 90 krba számítva, az alább kitüntetett összegeket, egyházkerületünk pénztári hivatalába f. évi ápril hó végéig felküldeni, szíveskedjék.

1. Vajda-hunyad, zarándi egyházmegye esperesétől 25 péld. 22 frt. 50. 2. Gy.-fehérvári, 12 péld. 10 frt. 80 kr. 3. Nagyenyedi, 35 péld. 31 frt. 50 kr. 4. Kolozsvári, 4 péld. 3 frt. 60 kr. 5. K.-kalotai, 37 péld. 33 frt. 30 kr. 6. Deési, 24 péld. 21 frt. 60 kr. 7. Sz.-szolnoki, 63 péld. 56 frt. 70 kr. 8.

Széki, 42 péld. 37 frt. 80 kr. 9. Nagy-sajói, 8 péld. 7 frt. 20 kr. 10. Görgényi, 33 péld. 29 frt. 70 kr. 11. Marosi, 65 péld. 58 frt. 50 kr. 12. Küküllői, 37 péld. 33 frt. 30 kr. 13. Nagy-szebeni, 15 péld. 13 frt. 50 kr. 14. Udvarhelyi, 50 péld. 45 frt. 15. Erdővidéki, 14 péld. 12 frt. 60 kr. 16. Sepsii, 38 péld. 34 frt. 20 kr. 17. Orbai, 11 péld. 9 frt. 90 kr. 18. Kéz-dii, 14 péld. 12 frt. 60 kr. 19. Missioi egyházmegye 1 péld. 90 kr. 20. Deési egyházközségtől 2 péld. 1 frt. 80 kr. 21. Fogarasi egyházközségtől 1 péld. 90 kr. 22. Ilyefalvi egyházközségtől 1 péld. 90 kr. 23. Kézdivásárhelyi egyházközségtől 2 péld. 1 frt. 80 kr. 24. Marosvásárhelyi egyházközségtől 3 péld. 2 frt. 70 kr. 25. Nagy-enyedi egyházközségtől 2 péld. 1 frt. 80 kr. 26. Sepszi-szt.-györgyi egyházközségtől 2 péld. 1 frt. 80 kr. 27. Szászvárosi egyházközségtől 2 péld. 1 frt. 80 kr. 28. Sz.-udvarhelyi 2 péld. 1 frt. 80 kr. 29. Nagy-enyedi kollegiumtól 2 péld. 1 frt. 80 kr. 30. A többi hat kollegiumtól 6 péld. 5 frt. 40 kr. Összesen 553 péld. 497 frt. 70 kr.

Egyidejűleg megjegyezzük, hogy az egyházmegyei levéltárak számára küldött ingyen példányok számításon kívül hagyattak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1892. február 8.

Bodor Antal,
h. előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

214—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett fiátfalvi egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházzhatósági becslés szerint, 200 frt. 41 kr. értékű kepe és kánonika porció haszonélvezete, miből 83 frt. 66 kr. készpénz. A megválasztandó köteles, egy évi javadalmának 6⁰/₁₀-át egyszer s mindenkorra, azután az évi járulékot a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap március 20. Folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aához intézendők, Kecsetbe, u. p. Sz.-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. febr. 22-én. *Szász Domokos*
erdélyi ref. püspök.

237—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett magyardecsei II-od osztályú egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, veteményes, gyümölcsös kerttel ellátott lakás és 715 frt. készpénz, melyből 190 frt. dézszakárpótlási kamat, a többi összeg a hivektől kepeválság címen gyűl be.

A megválasztandó köteles mindaddig, míg az egyházközség pénzalapja megengedi, hogy egy segédtanító alkalmaztassék, a tetszés szerint választott két osztályban tanítani, miért külön tiszteletdíjt, száz forintot kap.

Pályázati határidő március hó 20. Folyamodványok nt. Somkeréki Miklós esperes aához intézendők, Székre.

Kolozsvártt, 1892. febr. 22-én. *Szász Domokos*
erdélyi ref. püspök.

236—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett sztánai egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás gazdasági épületekkel, és egyházzhatósági becslés szerint, 104 frt. 43 kr. értékű terménybeli fizetés.

Pályázati határidő március 10. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1892. febr. 22-én. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

242—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sepsii egyházmegyébe kebelezett oltszemi egyház énekvezértanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházzhatósági becslés szerint, 347 frt. kepe és kánonika porció haszonélvezete.

Pályázati határnap március 20. Folyamodványok nt. Zágoni Pál esperes aához küldendők, Nagy-Borosnyóra.

Kolozsvártt, 1892. febr. 23. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

162—1892.

FELHÍVÁS.

A küküllői ev. ref. egyházmegyében, az egyes egyházak t. előjáróinak, s különösen a t. lelkész atyámfiaiának figyelmét hivatalosan a következőkre hívom föl:

1. Az orsz. közalap 1892. évi kiróvását, a mely egyházak még be nem küldötték, e hó végéig multhatatlanul küldjék be.

2. Az 1891. évi orsz. közalap-járulékot még huszonkét egyházközség nem szolgáltatotta be teljesen. Kérem, a legszigorubbán utána járni, és felszedetve, járulékait azonnal beszolgáltatni, nehogy e nagy bajjal és nem kis kellemetlenséggel tisztázott ügy újra összezavarodjék.

3. A «Prot. Közlöny» árával hús-z egyház hátrálékos, és többen három-négy évivel. Még egyszer barátságosan kérem fel az illetőket, igyekezzenek az amugy is csekély évi díjakat sürgősen rendeltetése helyére juttatni.

4. Az e.-m. pénztáros úr a folyó évi fizetendőket részletesen feltüntető ellennyugtákat minden egyházközségnek megküldötte. Kérem, a kimutatott összegeket mielőbb rendeltetésük helyére juttatni.

5. A kik még a folyó évi költség-előirányzatokat be nem küldötték, igyekezzenek, mielőbb beküldeni, mert év végén nincs értelme a költség-előirányzat-készítésnek. Valamint a számadások beküldésével is igyekezzenek, hisz, a törvénytiszta idő, február 15. már eltelt, és a számvevő úr arról tesz jelentést, hogy alig 5—6 számadás küldetett be.

6. Végre, mindazon egyházakat és egyházi személyeket, a melyeknek és kiknek a múlt évben bármi címen pénzült volt esperesi kezelés alatt, hivatalosan és barátságosan felhívom, hogy ha valami aggodalmuk, kételyük van, sziveskedjenek 30 nap alatt hozzám fordulni, mert szivesen szolgálok felvilágosítással, számadással és anyagi felelősséggel; de a kitűzött időn túl, s különösen évek múlva, nem fogok számolni.

V.-Gálfalva, 1892. február. 18. *Kovács Elek,*
ref. esperes.

205—1892.

FELHÍVÁS.

Miután még tizenegy lelkésztől az országos alapra az előírás; kilenc lelkésztől, illetőleg, gondnoktól, az egyházi rovatali pénzek és több helyről a számadások, és a kijavított vizsgálati feleletek nem jöttek be: szigorú felelősség terhe alatt kötelezem az illetőket, hogy haladéktalanul küldjék be, mert a kitűzött határidő eltelt.

Doboka, 1892. febr. 21.

Nagy Lajos,
deési egyhm. esperese.

180—1891.

MEGHÍVÓ.

A sepsii egyházmegyének Uzonban folyó év márc. 2-án délelőtt 10 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésére, ennek illetékes tagjait, van szerencsém, tisztelettel meghívni. T á r g y a k : 1. Főjegyző-választás. 2. A főjegyző-választás által esetleg megürülhető hivatali állások betöltése. 3. Előterjesztés az egyházmegyei tanács munkálkodásáról. 4. Tanügyi előadói jelentés. 5. A múlt ülésről elnapolt ügyek letárgyalása. 6. Indítványok.

Nagy-Borosnyón, 1892. febr. 16-án. *Zágoni Pál,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**